

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

RŪTA ŠEPUTYTĖ

ĮMONIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS
EFEKTYVUMO VERTINIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas
Docentas dr.
Romanas Urniežius

Vilnius, 2012

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

ĮMONIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS
EFEKTYVUMO VERTINIMAS

Finansų rinkų magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 621L10009

Vadovas

Docentas dr.

Romanas Urniežius

2012 12

Recenzentas

Atliko

FRmn6-02 gr. stud.

R. Šeputytė

2012 12 17

Vilnius, 2012

TURINYS

ĮVADAS.....	8
1. ĮMONIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO TEORINIAI ASPEKTAI	11
1.1. Įmonių ekonominės veiklos efektyvumo sąvoka ir svarba	11
1.2. Rizika – nuolatinis efektyvumo didinimo palydovas.....	13
1.3. Ekonominė – finansinė analizė – pagrindinė priemonė, vertinant įmonių ekonominės veiklos efektyvumą.....	20
1.4. Ekonominės – finansinės analizės tikslai, būtinumas ir organizavimas	22
1.5. Ekonominės – finansinės analizės rūšys	27
2. ĮMONIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO METODIKŲ ANALIZĖ	39
2.1. Pelnas – ilgalaikis įmonių ekonominės veiklos efektyvumo rodiklis	39
2.2. Sąnaudų lygio rodikliai	46
2.3. Trumpalaikio mokumo rodikliai	48
2.4. Mokumo – kapitalo struktūros rodikliai	53
2.5. Turto apyvartumo rodikliai	57
3. TYRIMAS – TRIJŲ PAVYZDINIŲ ĮMONIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMAS	62
3.1. Baldų pramonės sektoriaus apžvalga	62
3.2. UAB „Raguvos baldai“ ir ko veiklos efektyvumo vertinimas.....	63
3.3. UAB „Aukmergės baldai“ veiklos efektyvumo vertinimas.....	71
3.4. AB „Balticsofa“ veiklos efektyvumo vertinimas.....	77
3.5. Palyginamoji įmonių rodiklių analizė ir koreliacija su rinkos šakos rodikliais	84
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	91
LITERATŪROS SĄRAŠAS	95
ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA.....	99
ANOTACIJA ANGLŲ KALBA	100
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	101
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	102
PRIEDAI.....	103

PRIEDAI

1 priedas	UAB „Raguvos baldai“ ir ko finansinės atskaitomybės dokumentai.....	103
2 priedas	UAB „Aukmergės baldai“ finansinės atskaitomybės dokumentai.....	107
3 priedas	AB „Balticsofa“ finansinės atskaitomybės dokumentai.....	111
4 priedas	Tiriamų įmonių rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais.....	115
5 priedas	Praktikoje naudojamos santykinų rodiklių ribos gamybos įmonėje.....	117
6 priedas	Išvestinė UAB „Raguvos baldai“ ir ko vidurkių lentelė	118
7 priedas	Išvestinė UAB „Aukmergės baldai“ vidurkių lentelė	119
8 priedas	Išvestinė AB „Balticsofa“ vidurkių lentelė	120

PAVEIKSLAI

1 pav. Pelno susidarymo etapai.....	40
2 pav. UAB "Raguvos baldai" ir ko apyvartos kaita.....	66
3 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko įprastinės veiklos pelningumas	66
4 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko pardavimo savikainos lygis, proc.....	67
5 pav. UAB "Raguvos baldai" ir ko ROA reikšmės	67
6 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko einamojo likvidumo rodikliai.....	68
7 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko greitojo trumpalaikio mokumo reikšmės	68
8 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko viso turto apyvartumas kartais	69
9 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko trumpalaikio turto apyvartumas kartais.....	69
10 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko atsargų apyvartumo dienomis	69
11 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas dienomis	70
12 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko kreditorinių įsiskolinimų periodas dienomis.....	70
13 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko kapitalos apytakos ciklas dienomis	70
14 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko ilgalaikio turto apyvartumas.....	71
15 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko nuosavo kapitalo koncentracijos rodiklis, proc...	71
16 pav. UAB „Aukmergės baldai“ apyvartos kaita	73
17 pav. UAB „Aukmergės baldai“ įprastinės veiklos pelningumas	73
18 pav. UAB „Aukmergės baldai“ pardavimo savikainos lygis, proc.....	74
19 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko ilgalaikio turto apyvartumas kartais.....	74
20 pav. UAB „Aukmergės baldai“ einamojo likvidumo rodikliai.....	75
21 pav. UAB „Aukmergės baldai“ skubaus likvidumo rodikliai.....	75
22 pav. UAB „Aukmergės baldai“ viso turto apyvartumas kartais	75
23 pav. UAB „Aukmergės baldai“ trumpalaikio turto apyvartumas kartais.....	76
24 pav. UAB „Aukmergės baldai“ atsargų apyvartumas dienomis	76
25 pav. UAB „Aukmergės baldai“ pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas dienomis	76
26 pav. UAB „Aukmergės baldai“ kreditorinių įsiskolinimų periodas dienomis.....	76
27 pav. UAB „Aukmergės baldai“ kapitalos apytakos ciklas.....	77
28 pav. UAB „Aukmergės baldai“ ilgalaikio turto apyvartumas kartais	77
29 pav. UAB „Aukmergės baldai“ nuosavo kapitalo koncentracijos lygis, proc	77
30 pav. AB „Balticsofa“ apyvartos dinamika	79
31 pav. AB „Balticsofa“ įprastinės veiklos pelningumas	80
32 pav. AB „Balticsofa“ pardavimo savikainos lygis, proc.....	80
33 pav. AB „Balticsofa“ turto grynasis pelningumas	80

34 pav. AB „Balticsofa“ einamojo likvidumo rodikliai.....	81
35 pav. AB „Balticsofa“ skubaus likvidumo rodikliai.....	81
36 pav. AB „Balticsofa“ viso turto apyvartumas kartais	81
37 pav. AB „Balticsofa“ trumpalaikio turto apyvartumas kartais	82
38 pav. AB „Balticsofa“ atsargų apyvartumas dienomis.....	82
39 pav. AB „Balticsofa“ pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas dienomis	82
40 pav. AB „Balticsofa“ kreditorinių įsiskolinimų periodas dienomis.....	83
41 pav. AB „Balticsofa“ kapitalo apytakos ciklas dienomis.....	83
42 pav. AB „Balticsofa“ ilgalaikio turto apyvartumas kartais.....	83
43 pav. AB „Balticsofa“ nuosavo kapitalo koncentracijos lygis, proc.	83
44 pav. Trijų įmonių ir STD įprastinės veiklos pelningumas, proc.	84
45 pav. Trijų įmonių pardavimo savikainos lygis, proc.....	85
46 pav. Trijų įmonių ir STD turto grąžos pokyčiai, proc.....	85
47 pav. Trijų įmonių ir STD einamojo likvidumo koeficientai.	86
48 pav. Trijų įmonių ir STD viso turto apyvartumas kartais	86
49 pav. Trijų įmonių viso turto apyvartumas kartais	87
50 pav. Trijų įmonių atsargų apyvartumas dienomis.....	87
51 pav. Trijų įmonių pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas dienomis	88
52 pav. Trijų įmonių ir STD ilgalaikio turto apyvartumas kartais.....	88
53 pav. Trijų įmonių nuosavo kapitalo koncentracijos lygis, proc	89
54 pav. Išvestinis trijų įmonių veiklos efektyvumo indeksas	89

SANTRUMPOS

AB – akcinė bendrovė

Asm. – asmuo

D. – diena

Dr. – daktaras

Gr. – grupė

Įm. – įmonė

K. – kaimas

Kt. – kiti

M. – metai

Mln. – milijonas

P. – puslapis

Pan. – panašiai

Pav. – paveikslas

Priem. – priemonė

Proc. – procentai

Pvz. – pavyzdžiui

Raj. – rajonas

ROA – return on assets – turto grąža

ROE – return on equity – kapitalo grąža

STD – Statistikos Departamentas

Stud. – studijos

T.y. – tai yra

T.t. – taip toliau

UAB – uždaroji akcinė bendrovė

Vyr. – vyriausias

Žr. – žiūrėti

IVADAS

Šiandieninėje nuolat kintančioje aplinkoje įmonėms išsilaikyti rinkoje darosi vis sudėtingiau. Naujų technologijų tobulėjimas, informacijos plitimo greitis, didėjanti konkurencija ir kiti veiksniai įmonių vadybininkus verčia nuolat tirti ne tik savo, bet ir konkurentų finansinę būklę, vertinti išorinę verslo aplinką. Nes tik tada galima priimti laiku ir tinkamus valdymo sprendimus.

Kiekvienoje įmonėje kasdien priimami sprendimai, susiję su finansinių išteklių investavimu, jų gavimu ir panaudojimu. Kiekvienas sprendimas daro teigiamą ar neigiamą įtaką įmonės finansiniams rezultatams, finansinei būklei. Tačiau, tai dažniausiai būna akivaizdu tik po tam tikro laiko. Norint išvengti arba sumažinti neigiamas pasekmes, riziką, įmonės vadovas turi nuolat analizuoti, planuoti, vertinti anksčiau priimtus sprendimus ir planuoti būsimus, pasinaudodamas finansinės analizės metodika. Tai yra būtina siekiant užtikrinti sėkmingą įmonės veiklą, gerus jos rezultatus ir veiklos nenutrūkstumą. Tad organizacijos ekonominės veiklos efektyvumo tyrimas turi būti atliekamas reguliariai. Kiekvienos įmonės vadovui rūpi, kaip dirba jo įmonė. Akivaizdu tik viena: įmonė turi užsidirbti tiek, kad būtų padengtos visos patiriamos sąnaudos ir dar liktų įvairiems poreikiams tenkinti. Įmonės, norinčios kiek galima sumažinti riziką ir išvengti daugelio nemalonumų, privalo analizuoti savo įmonės veiklą. Finansinė analizė teikia bene daugiausia naudingos ekonominės informacijos, kuria remiantis galima priimti tikslesnius sprendimus.

Tačiau šiuo metu dažnai susiduriama su **problema**, kad įmonių vadovai nėra pakankamai finansiškai išprusę, jie nesupranta kaip kritiškai įvertinti įmonę, turint jos finansinius rezultatus. Priimdami sprendimus, vadovai paprastai atsižvelgia į tai, ką žino apie rinką, konkurenciją, klientus ir t.t. Tačiau jeigu jie atsižvelgtų ir į finansų analizę, jų sprendimai būtų geresni. Gera finansų analizė vadovams yra langas į ateitį, kuris padėtų daryti racionalesnius ir žinojimu pagrįstus pasirinkimus. Pagrindinis visų verslo įmonių tikslas – pelnas. O kiekviena įmonė, norėdama gauti didesnę pelną, turi įvertinti ir valdyti didesnę veiklos riziką, tad šią riziką reikia mokėti įvertinti, kad įmonė nepatirtų bankroto.

Dinamiškame verslo pasaulyje, vertinant įmonės ekonominę veiklą, sunku rasti optimalų rodiklių skaičių, kuriais būtų galima nustatyti įmonės ekonominį efektyvumą ir stabilumą. Tačiau suformavus rodiklių sistemą ir įvertinus ekonominio efektyvumo dinamiką, galima daryti išvadas apie įmonės ekonominės veiklos efektyvumo potencialą bei nustatyti jo didinimo galimybes. Matuojami rodikliai turi būti reprezentatyvus ir paprasti. Itin sudėtingos formulės dar nereiškia, kad rodiklis yra geras ir teisingas. Kuo aiškesnis rodiklis, kuo paprasčiau rinkti duomenis, analizuoti juos ir interpretuoti, tuo atsiranda daugiau galimybių, kad jis bus praktiškai naudojamas.

Pagrindinis magistro baigiamojo darbo tikslas – išanalizuoti įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo procesą.

Siekiant pagrindinio magistro baigiamojo darbo tikslo buvo iškelti šie uždaviniai:

1. apibrėžti įmonių ekonominės veiklos efektyvumo teorinę sampratą ir aspektus;
2. išsiaiškinti, koks yra rizikos ir efektyvumo didinimo ryšys;
3. įvertinti finansinės analizės reikšmę įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo procese;
4. nustatyti pagrindinius finansinės analizės tikslus ir uždavinius;
5. išanalizuoti ekonominės veiklos efektyvumo rodiklių rūšis, atkleisti jų specifikas;
6. išskirti pagrindinius santykinius rodiklius, kurie padėtų išsiaiškinti įmonės finansinę būklę;
7. pagal suformuotą rodiklių sistemą išanalizuoti ir įvertinti trijų pavyzdinių įmonių, veikiančių toje pačioje rinkos šakoje, efektyvumo dinamiką;
8. pateikti svarbiausias tyrimo išvadas ir pasiūlymus.

Tyrimo objektas – įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo procesas.

Iškelta hipotezė – įmonių ekonominės veiklos efektyvumo tyrimas padeda įvertinti įmonės esamą realią būklę, įvertinti anksčiau priimtus sprendimus, taip pat numatyti būsimus sprendimus. Jis leidžia pamatyti, kokia yra įmonės padėtis rinkoje, koks yra rizikos laipsnis, plėtros galimybės ir veiklos perspektyvos.

Pirmojoje magistro baigiamojo darbo dalyje nagrinėjami įvairių autorių teoriniai efektyvumo sampratos aspektai, įvertinamas finansinės analizės indėlis efektyvumo vertinimo procese, išanalizuojamos finansinės analizės rūšys ir jų sudedamosios dalys. Antrojoje dalyje aprašomos ir išanalizuojamos pagrindinės įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo metodikos ir rodikliai. Trečioji darbo dalis skirta praktinei autorės suformuotos ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo rodiklių sistemos metodikos analizei. Šioje darbo dalyje išanalizuotos trys toje pačioje rinkoje veikiančios įmonės, palygintos ir įvertintos pagal įmonių veiklos efektyvumo vertinimo schemą. Darbo pabaigoje pateikiamos apibendrinančios išvados, pasiūlymai, naudotos literatūros sąrašas bei priedai.

Atliekant tyrimą buvo išnagrinėta įvairių autorių mokslinė literatūra, buvo panaudoti finansinių, statistinių duomenų analizės, aprašomasis, loginės analizės, lyginimo, detalizavimo, grafinio vaizdavimo tyrimo ir kiti metodai. Atliekant tyrimą buvo pasinaudota UAB „Creditreform Lietuva“, Lietuvos Statistikos Departamento ir kitomis viešomis informaciją teikinačiomis priemonėmis.

Praktinė magistro baigiamojo darbo reikšmė

Atlikta analizė leis suprasti tiek vadovams, tiek kitiems verslo subjektų informacijos naudotojams, kad norint atlikti įmonių ekonominės veiklos efektyvumo analizę, nereikia turėti ypatingai gilių balansinių žinių. Naudojantis autorės suformuota veiklos efektyvumo vertinimo rodiklių sistema, bus galima atlikti bet kurios įmonės ekonominės veiklos efektyvumo vertinimą, pasitelkus visiems viešai prieinamas informacijos priemones VŠĮ „Registrų Centras“, AB „Nasdaq OMX Vilnius“ ir kitose institucijose. Šiuolaikinės ekonomikos sąlygomis sėkmingai vystyti įmonės

veiklą pasikliaujant vien intuicija bei praktinėje veikloje sukaupta patirtimi, yra gana sunku. Sparčiai besikeičiantys klientų poreikiai ir nuolat auganti konkurencija įvairiose veiklos srityse formuoja vis didesnius reikalavimus. Todėl vienu iš pagrindinių kiekvienos įmonės vykdomos veiklos uždavinių tampa veiksmų sistemos sukūrimas, kuris leistų greičiausiai pasiekti norimus veiklos rezultatus, efektyviausiai išnaudojant savo galimybes. Tad autorės suformuota absoliučių ir santykinų rodiklių sistema sudarys sąlygas kiekvienai įmonei savarankiškai įsivertinti savo veiklos tęstinumą ir padės atsakyti sau į klausimą ar efektyviai dirba įmonė.

1. ĮMONIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO TEORINIAI ASPEKTAI

Įmonės veiklos efektyvumas – plati sąvoka. Statistikos departamentas pateikia formulę, pagal kurią, remiantis finansiniais bendrovės rezultatais bei darbuotojų skaičiumi, galima lyginti pavienės bendrovės ar sektorius. O specialistai teigia, jog yra kur kas sunkiau apskaičiuojamų, tačiau įmonės efektyvumui ypač reikšmingų veiksmų. Dažnai tikslas, kurį turi įmonės akcininkai, vadovai ar kiti suinteresuotieji asmenys ir nulemia veiklos efektyvumo sąvokos suvokimą. Vieniems svarbiausias tikslas yra pelnas, kitiems – pardavimai, tretiems – būti geriausiems savo sektoriuje ir pan. Tad tik žinant įmonės tikslus galima vertinti, ar ji žengia jų link ir kaip greitai juos pasiekia.

1.1. Įmonių ekonominės veiklos efektyvumo sąvoka ir svarba

Efektyvumas suprantamas kaip įmonės veiklos veiksmingumas, rezultatyvumas, reiškiamas ta veikla pasiekto rezultato ir sąnaudų jam pasiekti santykiu. Sparčiai vystantis šalies ekonomikai, didėjant įmonių techniniam bei finansiniam pajėgumui, viena iš aktualiausių sričių įmonės veikloje tampa jos ekonominio efektyvumo įvertinimas, kuris teikia ne tik daug informacijos apie įmonės veiklos vystymąsi, bet ir įpareigoja įmones ieškoti priemonių bei būdų veiklos efektyvumui gerinti. Efektyvumo sąvoka yra neatsiejama ekonomikos mokslo dalis. Ją plačiai naudoja ekonomistai, konsultantai, vadybininkai ir kitų profesijų atstovai. Pastaruoju metu efektyvumo siekimas yra svarbus visiems ūkio subjektams, nes nuo to priklauso, ar jie išliks rinkoje ar ne. Nėra tokios verslo sferos, kurios nepalietų efektyvumo klausimas: išteklių panaudojimo efektyvumas, gamybos proceso efektyvumas, teikiamų paslaugų efektyvumas, darbuotojų veiklos efektyvumas, vadovavimo sprendimo efektyvumas nėra pavieniai ar atskiri, vienas su kitu nesusiję reiškiniai. Efektyvumo sąvoka plačiai taikoma ekonomikos teorijoje ir gali būti vartojama ne viena prasme. Dažniausiai efektyvumą suprantame kaip gamybos išteklių panaudojimo lygį, garantuojantį didžiausią produkcijos apimtį. Efektyvumas gali būti apibūdinamas ir kaip rezultatų pasiekimo laipsnis [23; 27].

Efektyvumo sąvoka įvairiuose literatūros šaltiniuose interpretuojama bei aiškinama labai įvairiai. Tačiau galima pastebėti, kad visoje efektyvumo apibrėžimų įvairovėje vyrauja bendras aspektas, jungiantis visus šios sąvokos apibrėžimus tai – veiklos kokybė, produktyvių pastangų panaudojimo lygis, tikslų realizavimui, tinkamai panaudojus turimus išteklius, kurių sunaudojimas atsiperka. Tarptautinių žodžių žodynas pateikia tokį efektyvumo sąvokos apibūdinimą: efektyvumas – rezultatų ir sąnaudų (lėšų, resursų, energijos) palyginimo laipsnis. Šis apibrėžimas rodo, kad efektyvumą galima įvertinti palyginant gautą rezultatą su sąnaudomis, gautomis siekiant rezultato [12; 50].

Ekonominis efektyvumas siejamas su makroekonominiais rezultatais. Ekonominis efektyvumas yra tokia situacija, kada visapusiškai tenkinami visuomenės poreikiai, esant ribotiems ištekliams. Dažniausiai efektyvumas suprantamas kaip racionalus lėšų gamybos ar prekybos procese cirkuliavimas, duodantis teigiamą veiklos rezultatą, t.y. pelną bei pinigų srautą, kuris yra būtinas gamybos proceso tęstinumui palaikyti: apsirūpinti reikiamomis medžiagomis, darbo ištekliais, sumokėti mokesčius valstybei, laiku atsiskaityti su tiekėjais, kreditoriais, darbuotojais ir pan. Efektyvumas apibrėžiamas kaip išteklių panaudojimo lygis, garantuojantis maksimalų rezultatą, tai pageidautinų rezultatų ir panaudotų tiems rezultatams pasiekti kompleksinių išteklių, indėlių, kaštų bei kitų resursų santykis. Ekonominės veiklos efektyvumo įvertinimas labai svarbus verslo subjektams todėl, kad tik įvertinus naudojamus išteklius bei finansinę padėtį galima priimti sprendimus, leisiančius įmonei ne tik išgyventi, bet ir stiprinti savo pozicijas.

Tiriant finansinę įmonės būklę ir veiklos rezultatus svarbu nustatyti, ar įmonė veikia efektyviai, t.y. ar optimaliai naudojamas turtas ir ar gerai valdomos išlaidos. Įmonės veiklos efektyvumas suprantamas kaip racionalus lėšų cirkuliavimas gamybos procese, kuris užtikrina greitą gamybos proceso ciklą. Jo metu ne tik sukuriamas pelnas, bet ir pinigų srautas, reikalingas gamybos (paslaugų teikimo ar komercinio) proceso tęstinumui palaikyti. Veikos procese pinigai virsta kitais ištekliais (atsargomis, produkcija, paslaugomis ir kt.). Šių išteklių apytakos metu sukuriamas pelnas, nauji ištekliai – jie savo ruožtu toliau kuria didesnę vertę. Ilgiausias lėšų apytakos ciklas yra gamyboje, o trumpiausias – paslaugų procese. Vadinasi, investuoti pinigai greičiau pereina apytakos stadijas ir laiko atžvilgiu yra naudingesni paslaugų srityje. Tačiau įmonės grynojo rezultato dydis ir veiklos efektyvumas priklauso ne tik nuo verslo pobūdžio, bet ir nuo sugebėjimo tinkamai valdyti įmonės išteklius, prisitaikyti prie rinkos sąlygų ir taip pasiekti pagrindinį įmonės tikslą. Gamybos procesas glaudžiai susijęs su finansiniais srautais. Kad gamybos ir pardavimo procesai vyktų normaliai ir nenutrūkstamai, pinigai vienu metu turi būti visose apytakos stadijose, tačiau perėjimas iš vienos stadijos į kitą turi vykti kuo greičiau, kad būtų išlaisvinamos lėšos kitiems tikslams įgyvendinti. Be to, jei įmonei trūksta pinigų, gamybos procesas jokių būdu neturi būti stabdomas – turi būti ieškoma naujų finansinių išteklių trūkumams padengti, nes prastovos įmonei gali kainuoti daug brangiau nei, pvz., palūkanų už kreditą mokėjimo išlaidos. Taigi veiksmingo išteklių panaudojimo tikslas – mažiausiomis sąnaudomis pasiekti geriausią rezultatą. Optimalus rezultatas pasiekiamas nustatant atitinkamą gamybos lygį, samdant tam tikrą skaičių darbuotojų, parenkant tinkamus finansavimo šaltinius ir pan.

Įmonės ekonominės veiklos efektyvumo sąvoka labai plati. Neretai ji siejama su įvairias įmonės veiklos sritis atspindinčiais rodikliais. Kai kurie autoriai veiklos efektyvumą sieja tik su rodikliais, rodančiais racionalų ir taupų lėšų panaudojimą gamybos ir aptarnavimo procesuose. Dažnai efektyvumo sąvoka tapatinama su ekonomiškumu ir rezultatyvumu. Įmonės veiklos efektyvumą atskleidžia veiklos procese patirtų sąnaudų ir turimų išteklių palyginimas. Ekonomiškumo sąvoka

apibūdina, kaip taupiai buvo naudojami turimi ištekliai ir ar buvo išlaikyta produktų ir paslaugų kokybė. Rezultatyvumas reiškia faktinių veiklos rezultatų palyginimą su planuotais, kitais parametrais ir numatytais veiklos tikslais.

Įmonės veiklos efektyvumas gali būti trumpalaikis ir ilgalaikis. Įmonės, siekiančios gauti didelį pelną per trumpalaikį laikotarpį, gali prarasti galimybę padidinti įmonės vertę ateityje. Todėl kiekviena įmonė turėtų daugiau dėmesio skirti ne trumpalaikiams sprendimams, o labiau susitelkti į ilgalaikius tikslus – didinti turtą ir savininkų kapitalą. Veiklos efektyvumas yra neatsiejamas nuo įmonės pelningumo. Pagrindinis verslo įmonės tikslas yra pelnas, todėl didinti veiklos efektyvumą taip pat labai svarbu, siekiant pagrindinio įmonės tikslo. Tam tikrą trumpą laiką įmonė gali būti labai pelninga, bet jeigu šis rezultatas yra ne gero valdymo, o trumpalaikės sėkmės padarinys, tai netolimoje ateityje įmonės rezultatai gali blogėti. Galima teigti, kad įmonės veiklos efektyvumas ir jo didinimas yra ilgalaikio įmonės gyvavimo pagrindas. Skirtingo pobūdžio organizacijose veiklos efektyvumas gali būti pasiekiamas įvairiomis priemonėmis, tačiau ekonominės veiklos efektyvumo samprata visoms įmonėms yra vienoda. Įmonės ir organizacijos savo veikloje turi veiksmingai valdyti turimą turtą ir išlaidas ir taip pasiekti geriausią rezultatą. Didėjantis įmonės pelnas investuojamas į gamybos proceso tobulinimą. Šis procesas toliau kuria pridėtinę vertę ir didesnius pinigų srautus, o šie vėl gerina įmonės rezultatą [8; 11].

1.2. Rizika – nuolatinis efektyvumo didinimo palydovas

Verslininkai, priimdami investicinius sprendimus, didžiausią dėmesį skiria pajamoms iš investicijų ir kokią pelningumą jos uždirbs. Bet, pajamos nėra vienintelis investicijų įvertinimo rodiklis. Nors kiekvienas norėtų, kad jo pajamos nuolat didėtų, tačiau negalima pamiršti ir rizikos veiksnio. Riziką galima apibrėžti kaip tikimybę, kad faktiškos investicijų pajamos gali nukrypti nuo laukiamų pajamų, t.y. kaip nepageidaujamo įvykio galimybę. Įprastai rizika apibrėžiama kaip nuostolių galimybė ir šis supratimas dažnai asocijuojasi su neigiama prasme. Vis dėlto riziką geriau apibūdinti kaip neapibrėžtumo sinonimą.

Patikėdamas kompanijos lėšas investuotojams, apdairus vadybininkas kiek galima kruopščiau įvertins rizikos įtaką. Bet rizika neapibrėžtumo prasme neapčiuopiama ir sunkiai įvertinama. Todėl finansų vadybininkai, pasitikėdami savo intuicija, riziką nustato naudodamiesi vadinamuoju nuojautos metodu. Šis metodas remiasi subjektyviais didžiausio ir mažiausio laukiamo pelno iš investicijų įvertinimais. Šis metodas dažnai kritikuojamas primityvumu, tačiau juo plačiai naudojamosi praktikoje prognozuoti įvairiose srityse: nuo akcijų rinkoje iki karinių operacijų vertinimo. Tokie subjektyvūs įvertinimai, pasirodo, be galo naudingi. Jų tikslingumas priklauso nuo kompetentingų žmonių, suinteresuotų kuo geresne pasirinkimo sėkme. Tačiau svarbiausia pažymėti, kad nėra verslo, nėra

veiklos, kuri nebūtų susijusi su rizika. Visada ir visur egzistuoja tam tikra tikimybė ko nors netekti, ką nors prarasti. Todėl rizikos apibrėžimą daugelis autorių sieja su ko nors netekimu, su tam tikrų išlaidų padarymu, nuostolių galimybe, nepasissekimo tikimybe. Dažnai rizika apibūdinama kaip grėsmė, kad kokia nors ūkinė operacija ar ūkinis įvykis neigiamai paveiks įmonės dabartinę veiklą ir tolesnes jos galimybes siekiant numatytų tikslų, kaip tikimybė, jog faktinė įmonės veiklos būklė ir finansiniai rezultatai bus kitokie, negu buvo planuota. Tačiau nereikėtų veiklos rizikos suprasti tik blogąja prasme. Susiklosčius palankioms aplinkybėms rizika gali duoti daug didesnę naudą, negu, kad nepriisiimant jokios rizikos arba priisiimant daug mažesnę jos lygį. Veiklos rizika priklauso nuo daugelio veiksnių. Rizika priklauso nuo laiko, nuo susidariusių situacijų. Kartais problemos atsiranda staiga ir nelauktai arba anksčiau, negu buvo tikėtasi. Įmonės gali patirti nuostolių dėl to, kad veikia nepatikimomis verslo aplinkos sąlygomis. Kiekvienoje įmonėje yra daugybė pažeidžiamų veiklos sričių. Įmonėms, siekiančioms efektyviai vykdyti savo veiklą ir konkuruoti nuolat kintančiomis verslo aplinkos sąlygomis, yra būtina išsami veiklos rizikos analizė. Tiek praktiniu, tiek teoriniu požiūriu įmonių veiklos riziką tikslinga skirstyti pagal šiuos požymius [6; 26]:

- Pagal atsiradimo būdą rizika gali būti politinė ir ekonominė. Politinė rizika – tai rizika, atsirandanti dėl politinės situacijos pasikeitimo, o tai turi nepalankią įtaką įmonės veiklos rezultatams. Ekonominė rizika – tai rizika, atsirandanti dėl nepalankių pačios įmonės arba šalies ekonomikos pasikeitimų.
- Pagal poveikį rizika būna vidaus ir išorės. Vidaus rizika priklauso tik nuo įmonės veiklos, vadovų profesinės kompetencijos, darbuotojų gebėjimų bei pastangų darniai dirbti. Išorės rizikos mastą lemia nuo įmonės nepriklausomi veiksniai – politiniai, ekonominiai, socialiniai, demografiniai, teisiniai ir t.t.
- Pagal veiklos sritis skiriama ūkinė, gamybinė, komercinė, finansinė, investicinė rizika.
- Laiko požiūriu rizika skirstoma į retrospektyvinę, einamąją ir perspektyvinę. Retrospektyvinė ir einamoji rizika parodo, kokiose veiklos srityse, kokio dydžio ir pobūdžio atsirado rizika. Analitikai turėtų ištirti šių rizikų atsiradimo priežastis ir veiksnius, ir remdamiesi atliktų tyrimų rezultatais prognozuoti perspektyvinės rizikos atsiradimo tikimybę.
- Įmonių vadovus dažniausiai domina, koks galėtų būti įmonės veiklos rezultatas. Pagal rezultato tikimybę veiklos rizika gali būti grynoji, t.y. tokia, kai yra tikimybė gauti tik nuostolį arba nulinį rezultatą, ir spekuliatyvinė – kai yra tikimybė gauti tiek neigiamą, tiek teigiamą rezultatą.

Visos rizikos rūšys yra susijusios. Vienos rizikos rūšies pasikeitimas gali lemti kitų rizikos rūšių pasikeitimus. Kiekvienoje įmonėje yra rizikingiausių veiklos sričių. Tad labai svarbu nustatyti svarbiausias rizikos rūšis, kurios labiausiai lemia įmonės veiklos rezultatus. Analizės metu būtina nustatyti: ar vadovybė žino rizikingiausias veiklos sritis, ar vadovybė gali ir sugeba kontroliuoti šias rizikos sritis, kokia konkrečių rizikos rūšių įtaka svarbiausiems įmonės verslo procesams ir

informacijos srautams, kokie galimi rizikos padariniai, kiek jie reikšmingi dabartinei ir būsimai įmonės veiklai, kiek tikėtina, kad įmonės veikla pakryps neigiama linkme, kokia verslo išlikimo galimybė. Siekdami nustatyti ir kuo objektyviau įvertinti rizikingiausias veiklos sritis, įmonių vadovai ir analitikai turi nuolat stebėti šakos verslo tendencijas, ieškoti naujų rinkų ir verslo plėtros galimybių. Įmonės veiklos strategija nebus teisingai suformuota, jeigu vadovybė neturi bendro rizikos supratimo. Gali būti skaudūs tokios situacijos padariniai, gali labai pablogėti įmonės finansiniai rezultatai, ji gali prarasti rinkos dalį ar konkurencinį pranašumą. Didžiausia įmonės veikos rizika pasireiškia, kai verslo procesai nėra aiškiai apibrėžti, menkai siejasi su verslo strategijomis, nepatenkina vartotojų poreikių, nedidina turto ar neapsaugo išteklių nuo netaupaus vartojimo ir piktnaudžiavimo. Kadangi rizika priklauso nuo daugelio veiksnių, todėl ją labai sunku apskaičiuoti ir įvertinti. Dėl šios priežasties analitikai turi nuosekliai ir nuolat tirti rinką, jos pasireiškimo formas ir galimybes. Verslo praktikoje susiformavo kai kurios rizikos nustatymo taisyklės: pirmiausia, tai, kad kiekvienas privalo apsispręsti, kokios rizikos jam imtis ir antra tai, kad rizika visad yra siejama su pelnu. Ekonomikos teorijoje suformuluota tokia bendroji rizikos valdymo taisyklė: faktinis pelnas turi būti didesnis už norimą, nustatytą dydį, tačiau rizika turi būti mažesnė už numatomą pelno dydį. Skaičiuojant rizikos lygį, siūloma nustatyti geriausius ir blogiausius parametrus. Jeigu geriausio ir blogiausio parametro skirtumas yra nedidelis, tai reiškia mažesnės rizikos tikimybę. Įmonių vadovai ir analitikai turėtų nustatyti „priimtinos rizikos“ lygį. Tai toks rizikos lygis, kurį įmonės vadovybė gali sau leisti tam tikros pavojingos situacijos sąlygomis, pripažindama, jog, tai, ko norima, ne visada pasiekama. Viena iš svarbiausių rizikos analizės taisyklių yra tai, kad negalima rizikuoti daugiau, negu leidžia nuosavas kapitalas. Svarbu nustatyti kiekvienos veiklos rizikos rūšies toleruotiną lygį. Pagal požiūrį į toleruotiną rizikos lygį galima skirti dvi rizikos įvertinimo teorijas: konservatyviąją ir liberaliąją. Konservatyviosios teorijos principinė nuostata – vykdyti labai griežtą atranką, t.y. atsisakyti „abejotinos“ rizikos. Vadovaudamiesi šia teorija, įmonių vadovai atsisako rizikingos veiklos. Liberalioji teorija yra orientuota į mažiau griežtą rizikos atranką. Įmonių vadovai, remdamiesi liberaliąja teorija, mano, jog svarbiausias įmonės tikslas – padidinti pajamas ir gauti kuo didesnę pelną. Pasirinkimą tarp šių dviejų teorijų lemia įmonės vadovų „rizikos apetitas“, kitaip dar vadinamas „rizikos tolerancija“. Jei įmonė rizikos atžvilgiu yra tolerantiška, ji vadovaujasi liberaliąja teorija. Jei požiūris į riziką atsargus, įmonė remiasi konservatyviąja rizikos įvertinimo teorija. Verslo riziką reikia suvokti kaip sudedamąją visos ūkinės veiklos dalį. Pelnas iš dalies yra atlygis už sėkmingą rizikos prisiėmimą. Kryptingai ir saugiai veiklai garantuoti yra būtina sukurti rizikos analizės metodiką. Taip įmonė gali numatyti nepalankius įvykius ir jų išvengti, o ne tik švelninti jų padarinius. Tačiau veiklos rizikos analizės metodikos sukūrimas yra sudėtingas procesas, reikalaujantis didelių sąnaudų. Kiekviena įmonė savo veiklos rizikos analizės metodiką laiko komercine paslaptimi ir nėra linkusi atskleisti savo paslapčių konkurentams ir klientams. Praktika rodo, kad įmonės dažniausiai kuria

rizikos analizės metodikas vidaus veiksnams nustatyti bei jiems tirti ir mažai kreipia dėmesį į išorės veiksnus. O neretai – makroekonominiai veiksniai – šalies ekonominė, politinė, teisinė ir socialinė aplinka – turi nemažą įtaką įmonių finansinei būklei ir veiklos rezultatams, kartu lemia ir kai kurių vidaus veiksmų apimtį, pobūdį ir kryptį. Tad įmonių vadovai ir analitikai turėtų kasmet, atsižvelgdami į rinkos ir įmonės veiklos pokyčius, nustatyti rizikingiausias veiklos sritis, įvertinti riziką ir ieškoti būdų ir priemonių jai sumažinti. Siekiant sumažinti riziką, reikia stengtis kuo anksčiau išsiaiškinti maksimaliai galimą nuostolio dydį bei rizikos tikimybę ir priimti vieną iš šių sprendimų: prisiimti riziką, perduoti dalį rizikos kitiems arba atsisakyti pernelyg rizikingo projekto. Įmonių vadovai ir analitikai turi nuolat kelti tokius klausimus: kokia rizika yra būdingiausia, ar tinkamai ši rizika įvertinta ir kokia jos įtaka įmonės finansinei būklei ir veiklos rezultatams. Taigi pirmaeilis analitikų uždavinys yra nustatyti rizikingiausias veiklos sritis ir jas lemiančius veiksnus. Įmonių veiklos rizikai didžiausią įtaką turi trys veiksmų grupės: gamybinių, techninių ir valdymo. Gamybiniai veiksniai yra pavojai, susiję su gamybos procesų organizavimu, su jame naudojamomis žaliavomis ir medžiagomis. Techniniai veiksniai – tai gamybos objektų techninė būklė, jų standartų ir apsaugos sistemų atitikimas. Valdymo veiksniai susiję su personalo kvalifikacija ir valdymo sistemos veiksmingumu. Įmonių praktika rodo, kad viena iš veiksmingiausių priemonių yra veiksmingos vidaus kontrolės sistemos sukūrimas. Svarbu, kad gerai funkcionuotų visi vidaus kontrolės sistemos elementai: kontrolės aplinka, kontrolės procedūros, buhalterinės apskaitos sistema, turto apsauga ir kt. Šiuolaikinėje rinkoje vyksta arši konkurencija ir, manoma, kad ateityje ji tik didės, vadinasi didės ir veiklos rizika. Todėl, vertinant šį faktą, kaip neišvengiamą ir būtiną rinkos elementą, įmonių vadovai turi dėti daug pastangų, tiriant visus susijusius su rizika reiškinius, kurie nuo jų priklauso. Įmonių veiklos rizika turi būti tiriama, kontroliuojama ir valdoma kiekvieną dieną, o ne epizodiškai [45; 31].

Rizikų valdymas – tai ekonominės veiklos specifinė sfera, reikalaujanti gilių žinių ūkinės veiklos srityje, ūkinių sprendimų optimizavimo metodų, draudimo veiklos, psichologijos žinių ir daugelio kitų dalykų. Svarbiausias verslininko uždavinys šioje srityje – atrasti veiksmų variantus, užtikrinančius optimalų pateikto rizikų ir pajamų projekto suderinimą, atsižvelgiant į tai, kuo pelningesnis projektas, tuo didesnė jo realizavimo rizika. Dėl galimų su rizika susietų finansinių, moralinių ir kitokių pradimų, atsirado tam tikro mechanizmo poreikis, kuris atsižvelgiant į verslininko iškeltus tikslus, leistų galimu ir geriausiu būdu įvertinti riziką, priimant ir realizuojant ūkinius sprendimus. Toks mechanizmas yra rizikos valdymas. Rizikos valdymą galima apibūdinti kaip metodų, būdų ir priemonių visumą, leidžiančią atitinkamai prognozuoti rizikos atsiradimo atvejus ir imtis priemonių juos likviduojant, ar sumažinant neigiamas įvykių pasekmes. Rizikos valdymas kaip sistema susideda iš dviejų posistemų: valdomos posistemės (objekto valdymo) ir valdančios posistemės (subjekto valdymo). Rizikų valdymo sistemoje valdymo objektu tampa rizika, rizikingas kapitalo investavimas ir ekonominiai santykiai tarp subjektų rizikos realizavimo procese, t.y. santykiai tarp verslininkų –

partnerių, konkurentų, paskolos gavėjo ir kreditoriaus, draudėjo ir draudiko. Valdymo subjektas rizikos valdymo sistemoje yra tam tikra žmonių grupė (verslininkas, finansų vadybininkas, rizikos valdymo vadybininkas, draudimo specialistai ir kt.), kuri įvairių valdymo priemonių ir būdų pagalba kryptingai veikia valdymo objektą. Todėl reikėtų pabrėžti, kad rizikos egzistavimas, kaip neatsiejamas ekonominio proceso elementas, o taip pat jos specifika, turinti valdymo poveikį, sudarė sąlygas tam, kad rizikos valdymas, tam tikrais atvejais, tapo profesionalios veiklos savarankiška rūšimi. Šios rūšies veiklą vykdo profesionalūs specialistų institutai, draudimo kompanijos, o taip pat finansų ir rizikos valdymo vadybininkai, draudimo specialistai. Pagrindiniai rizikos specialistų uždaviniai tai: padidintos rizikos sričių nustatymas, rizikos dydžio įvertinimas, pateiktos rizikos dydžio organizacijai (verslininkui) priimtinumai, būtinų veiksmų plano sudarymas tam, kad užkirsti kelią rizikai ir ją sumažinti, tais atvejais, kai rizikos jau įvyko, imamasi priemonių maksimaliai atlyginti padarytos žalos nuostolius. Konkretūs metodai ir priemonės, kurios naudojamos priimant ir vykdant sprendimus rizikos sąlygomis, labai priklauso nuo verslininkų veiklos specifikos, numatytos strategijos pasiekimų, iškeltų tikslų ir konkrečios situacijos. Atsižvelgiant į tai, rizikos valdymo teorijoje ir praktikoje susiformavo eilė pagrindinių principų, kuriais turėtų vadovautis valdymo subjektas. Iš pagrindinių rizikos valdymo principų galima išskirti šiuos: negalima rizikuoti daugiau, negu tai leidžia turimas kapitalas, būtina galvoti apie rizikos pasekmes, nevertėtų rizikuoti viskuo dėl mažo laukiamo rezultato. Pirmasis principas numato, kad priimant rizikos sąlygas, verslininkas privalo maksimaliai apskaičiuoti galimą nuostolių dydį, palyginti šį dydį su investuojamo kapitalo apimtimi ir visais finansiniais resursais ir numatyti, ar šie nuostoliai netaps įmonės bankroto priežastimi. Antrasis principas reikalauja, kad verslininkas, žinodamas galimą nuostolio dydį, numatytų tolimesnes pasekmes. Šios informacijos pagrindu būtina priimti sprendimą: perimti riziką savo atsakomybei, perduoti riziką kito asmens atsakomybei, pavyzdžiui, draudimo bendrovei arba atsisakyti rizikos t.y. atsisakyti projekto. Trečiasis principas numato, kad visų pirma, priimant sprendimą, būtina apskaičiuoti laukiamą efektyvumą su tikėtiniais praradimais, kuriuos patirs verslininkas, įvykus rizikos realizavimosi atvejui. Tik tuomet, kai verslininkui bus priimtinas efektyvumo ir galimų praradimų tarpusavio santykis, galima bus priimti sprendimą dėl rizikingo projekto vykdymo. Čia verta pažymėti, kad kiekvienu konkrečiu atveju aukščiau pateikto santykio priimtinumai yra skirtingi ir priklauso nuo daugelio projekto faktorių, tikslų ir uždavinių, verslininko politikos, strategijos ir taktikos rizikos valdymo srityje, nuo jo turtinės padėties ir kitų rodiklių. Šis principas taip pat numato galimą nuostolių sumažinimo dydžio palyginimą, kai imamasi priemonių, kurios nukreiptos į rizikos dydžio sumažinimą, ar jos perdavimą su papildomomis išlaidomis kitam asmeniui, susietomis su šių priemonių vykdymu. Pavyzdžiui, draudimo sumos ir draudimo įmokos palyginimas. Svarbu atkreipti dėmesį ir į rizikos valdymo priemones – rizikų sprendimo priemones. Pagrindinės rizikos valdymo priemonės tai rizikos išvengimas, rizikos dydžio sumažinimas, rizikos priėmimas. Rizikos išvengimas

tai atsisakymas nuo priemonių (projekto), susijusių su rizika. Toks sprendimas priimamas, kai nustatomas akivaizdus neatitikimas anksčiau paminėtiems principams. Pavyzdžiui, galimų praradimų dydis, o taip pat papildomos išlaidos, susietos su rizikos sumažinimu ar jos perdavimu kitam asmeniui yra nepriimtinos verslininkui, nes galimų praradimų dydis žymiai viršija laukiamą efektyvumą (pelną). Rizikos išvengimas yra žymiai paprastesnė ir radikali kryptis rizikos valdymo sistemoje. Ji sudaro sąlygas pilnai išvengti galimų nuostolių, praradimų ir neapibrėžtumo. Kartu, kaip taisyklė, rizikos išvengimas verslininkui reiškia atsisakymą nuo pelno. Todėl dėl nepagrįsto atsisakymo nuo galimų priemonių, tam tikro projekto, susieto su rizika, galimi praradimai dėl nepanaudotų laiku galimybių. Be to, tenka atsižvelgti, kad vienos rūšies rizikos išvengimas gali sukelti kitas rizikas. Pavyzdžiui, atsisakymas nuo rizikos, susietos su krovinių pervežimu oro transportu, verslininkui sukelia pervežimo problemas vandens, sausumos keliu ir geležinkeliu. Rizikos dydžio sumažinimas gali sumažinti tikimybę ir praradimų apimtį. Priklausomai nuo konkrečios rizikos rūšies ir verslininko veiklos charakterio, egzistuoja daugybė įvairių rizikos sumažinimo būdų. Vienu iš atskirų rizikos dydžio sumažinimo atvejų yra rizikos perdavimas, susidedantis iš rizikos atsakomybės perdavimo pilnai arba dalinai kam nors kitam, pavyzdžiui draudimo kompanijai. Priimti riziką – tai pasilikti verslininkui visą arba dalį rizikos savo atsakomybėje. Šiuo atveju verslininkas priima sprendimą padengti galimus nuostolius savo lėšomis. Taigi, rizikos valdymo pagrindas – tai kryptinga paieška ir darbo organizavimas sumažinant riziką, gavimas ir grąžinimo padidėjimas neapibrėžtoje verslo situacijoje. Galutinis rizikos valdymo tikslas atitinka kryptingą verslumo funkciją. Ji apima didesnę pelno gavimą optimaliame, verslininkui priimtinaame pelno ir rizikos santykiuje. Žinoma, kad valdymas kaip kryptingas valdančios sistemos poveikis į jai pavaldžią sistemą, dažniausiai pasireiškia daugelyje tarpusavyje susijusių pasirengimo procesų, priimant ir atliekant valdymo sprendimus, sudarančius valdymo proceso technologijas. Kaip ir valdymo sistema, taip ir rizikos valdymas numato eiles procesų ir veiksmų įgyvendinimo, darant kryptingą poveikį rizikai. Jai galima priskirti: rizikos analizę, rizikų kapitalo įdėjimo tikslų nustatymus, duomenų pagal rizikos aspektus rinkimą ir apdorojimą, įvykstančių rizikos atvejų tikimybės nustatymą, rizikos laipsnio ir dydžio išaiškinimą, rizikos valdymo priemonių pasirinkimą ir jos sumažinimo būdus. Į rizikos analizę įeina rizikos duomenų rinkimas ir apdorojimas, kokybinė ir kiekybinė rizikos analizė. Į rizikų pašalinimo ir sumažinimo priemones įeina galimų rizikos dydžių pagrindumas bei pasirinkimas, rizikos sumažinimo metodų pasirinkimas, rizikingo kapitalo įdėjimo variantų formavimas, optimalus įvertinimas pagal laukiamą efektyvumą ir rizikos dydžio palyginimą. Duomenų rinkimas ir apdorojimas pagal rizikos aspektus – tai vienas iš pagrindinių rizikos valdymo proceso etapų, kadangi valdymo procesas pirmiausia numato informacijos gavimą, perdirbimą, perdavimą ir įvairaus pobūdžio informacijos praktinį panaudojimą. Informacijos surinkimas ir apdorojimas pagal rizikos aspektus įgyvendinamas per visą sprendimų priėmimo proceso laiką. Pereinant nuo vieno etapo prie kito, reikalui esant, gali būti reikalinga papildoma informacija bei

jos surinkimo ir apdorojimo įgyvendinimas. Be to, atliktų darbų rezultatai praėjusiam etape, kaip taisyklė, sudaro sąlygas pradinei informacijai, kuri būtina kitų etapų vykdymui. Informacija vaidina labai svarbų vaidmenį kokybinės ir kiekybinės rizikos analizės procese. Kokybinė analizė numato: rizikos šaltinių ir priežasčių išaiškinimą, etapus bei darbus, kuriuos atliekant atsiranda rizika, todėl būtina atlikti sekančius veiksmus: nustatyti potencialias rizikos zonas, identifikuoti visas galimas rizikas, atskleisti praktinę naudą ir galimas neigiamas pasekmes, kurios gali atsirasti vykdant sprendimus, kurie gali sukelti rizikas. Atsižvelgiant į tai, galima atskleisti ir identifikuoti visas galimas rizikas. Norint priimti pagrįstą sprendimą, būtina žinoti, su kokios rūšies ir tipo rizika turėsime reikalų. Nuo „nenuspėjamos“, bet nustatytos rizikos galima apsidrausti arba atsisakyti projekto apskritai, o nuo neišaiškintos rizikos apsidrausti neįmanoma. Kokybinės analizės procese svarbu ne tik nustatyti visas rizikos rūšis, kurios trukdo projektui, bet ir pagal galimybę išaiškinti galimus resursų praradimus, kuriuos gali sukelti nepasiteisinusi rizika. Kokybinės analizės rezultatai – tai svarbi pradinė informacija kiekybinės analizės pravedimui. Kiekybinė analizė numato atskirų rizikų ir viso projekto rizikos kiekybinį nustatymą. Šiame etape nustatoma galimų rizikos atvejų ir jos pasekmių kiekybinė tikimybė, įvykdomas kokybinis rizikos laipsnio įvertinimas, apibrėžiamas leistinas rizikos laipsnis tam tikroje, konkrečioje aplinkoje. Kokybinės analizės procese gali būti nustatyta plati rizikų grupė, su kuriomis verslininkui teks susidurti vykdant projektą: gaisrų ir žemės drebėjimų, streikų ir tarpnacionalinių konfliktų, mokesčių reguliavimo pakeitimų ir valiutos kursų svyravimų, nesąžiningos konkurencijos, korupcijos, reketo ir darbuotojų piktnaudžiavimo. Įvairių rizikos rūšių tikimybė nevienoda, taip pat, kaip ir nuostolių sumos, kurias jos gali iššaukti. Kiekybinis atskirų galimų rizikų ir pasekmių įvertinimas leidžia išskirti labiausiai tikėtinas ir tas, kurios gali sukelti svarbius praradimus, o vėliau tos rizikos gali būti tolimesnės analizės objektu, priimant sprendimus dėl kryptingo projekto vykdymo. Ekonominėje literatūroje rizikos problemai spręsti pateikta įvairių kiekybinės rizikos įvertinimo metodų, o labiausiai paplitęs yra statistinis metodas ir eksperto įvertinimų metodas. Statistinio metodo esmė ta, kad nagrinėjama praradimų ir pelno statistika, kuri pateikta dabartinėje ar analogiškoje veikloje, nustatoma vieno ar kito ekonominio rezultato dydis ir dažnumas, sudaroma labiausiai tikėtina ateities prognozė. Kiekybinio rizikos įvertinimo statistinis metodas reikalauja daug daugiau duomenų, kurių verslininkas gali neturėti. Duomenų surinkimas ir apdorojimas gali brangiai kainuoti, todėl dažnai, kai trūksta informacijos, tenka naudoti kitus metodus. Ekspertų metodo esmė – tai kiekybinio rizikos įvertinimo gavimas, apdorojant patyrusių verslininkų ir specialistų nuomones. Šio metodo panaudojimas ypač efektyvus sprendžiant sudėtingas neformalizuotas problemines situacijas, kai dėl nepilnos ir nepatikimos informacijos, negalima panaudoti statistinių ir kitų formalizuotų metodų, kad atlikti kiekybinį rizikos įvertinimą. Šio metodo trūkumas tame, kad gautiems įvertinimams nėra patikimumo garantijų, o taip pat sunkumai, kurie iškyla atliekant ekspertų apklausą ir gautų duomenų apdorojimą. Jeigu antrasis trūkumas priskiriamas įveikiamiems

sunkumams, tai pirmasis turi principinę reikšmę. Ekspertų įvertinimų patikimumo padidinimas reikalauja atrankos procedūrų pagal daugelį kriterijų ir kiekybinių metodų, apdorojant ekspertų nuomones. Kaip rodo patirtis, ekspertinių įvertinimų įvairiose veiklos srityse panaudojimas, kai teisingai organizuojama ekspertizių procedūra ir ekspertų nuomonės, nustatomos specialiais metodais, sutampa, tuomet patikimumo įvertinimas garantuojamas. Praktikoje, kaip taisyklė, pastebimas statistinio ir ekspertinio metodo suderinamumas. Atlikus rizikos analizę, gaunamas galimų rizikingų atvejų poveikslas, jų įvykimo tikimybė ir pasekmės. Palyginus gautas ir maksimaliai leistinas rizikų reikšmes, suformuojama rizikos valdymo strategija ir šiuo pagrindu – rizikos užkirtimo ir sumažinimo priemonės. Rizikos pašalinimo ir sumažinimo priemonės susideda iš šių etapų: rizikos nustatyto dydžio įvertinimo priimtumas, rizikos sumažinimo ar jos padidinimo galimybių įvertinimas, tuo atveju, kai rizikos nustatyta reikšmė žymiai mažesnė nei leidžiama, o rizikos laipsnio padidinimas sudarys sąlygas laukiamam efektyvumo padidinimui, rizikos sumažinimo (padidinimo) metodų pasirinkimas, rizikos sumažinimo (padidinimo) variantų formavimas, tikslingumo įvertinimas ir rizikos sumažinimo (padidinimo) variantų pasirinkimas. Pasirinkus tam tikrų priemonių kompleksą, siekiant pašalinti ar sumažinti riziką, būtina įvertinti ar pasirinktos priemonės yra pakankamo lygio. Jei to pakanka – projektas įgyvendinamas (likusios rizikos dalies priėmimas), priešingu atveju – tikslinga atsisakyti nuo projekto realizavimo ir išvengti rizikos.

1.3. Finansinė analizė – pagrindinė priemonė, vertinant įmonių ekonominės veiklos efektyvumą

Įmonės, siekdamos išsilaikyti konkurencingoje rinkoje ir užtikrinti savo veiklos tęstinumą, turi nuolat analizuoti savo veiklos rezultatus, taikyti kuo tobulesnes veiklos analizės metodikas. Teisingas esamos būklės įvertinimas padeda gerokai objektyviau numatyti veiklos plėtros būdus ir galimybes, tai yra viena iš būtinų kiekvienos įmonės išlikimo ir plėtros sąlygų. Įmonių veiklos analizės būtinumą ir jos reikšmę lemia laisvos rinkos ekonomikos plėtra, nuolat auganti konkurencija, naujų ūkininkavimo formų ir valdymo metodų taikymas ir kiti veiksniai. Įmonių veiklos analizė yra vienas iš svarbiausių įmonės ekonominės informacijos šaltinių. Ji kartu su buhalterine apskaita teikia daugiau negu 80 proc. visos įmonės ekonominės informacijos. Būdingiausi įmonių veiklos analizės bruožai, nusakantys jos, kaip ekonominės informacijos šaltinio reikšmę yra: išsamus ekonominių reiškinių tyrimas, tų reiškinių ar jų techninių ekonominių rodiklių kitimą nulemiančių veiksnių ir priežasčių nustatymas, objektyvus įmonės veiklos įvertinimas atsižvelgiant į organizacinį ir techninį lygį ir veiklos ypatybes, vidaus ir išorės rezervų, nepanaudotų galimybių atskleidimas ir tyrimas, veiklos gerinimo priemonių nustatymas ir jų įgyvendinimo kontrolė ir įmonės ateities perspektyvų numatymas. Įmonių veiklos analizė padeda nustatyti įmonės galimybes ir pranašumus konkurencinėje rinkoje ir krizinių situacijų atvejais,

pastebėti rizikingiausias veiklos sritis. Ji padeda iširti ir mobilizuoti ekonominės ir socialinės plėtros rezervas, ūkinio potencialo efektyvumo didinimo galimybes, parengti išsamias prognozes, priimti strateginius ir taktinius valdymo sprendimus. Įmonių ekonominės veiklos analizė ypač svarbi investuotojams ir vadybininkams. Investuotojų požiūriu analizė svarbi ateities įvykiams numatyti, o vadybininkas – ne tik prognozuoti ateitį, bet dar ir svarbesniam dalykui – planavimui veiklos, kuri garantuotų ateities veiklos plėtrą [2; 24].

Įmonėje esanti sukaupia informacija turi būti objektyviai įvertinta, nes tik tokiu būdu galima priimti tikslius ir optimalius valdymo sprendimus bei išlikti konkurencingiems rinkoje. Šiam tikslui pasiekti, naudojama finansinė analizė. Finansinė analizė yra vienas iš objektyviausių būdų tinkamai įvertinti informaciją, ir tai yra jos didžiausia reikšmė bei privalumas. Ji padeda atsakyti į klausimą, ar įmonė eina teisingu keliu ir ypač naudinga nustatant įmonės pelningumą bei be abejo plėtros galimybes. Finansinė analizė yra svarbiausia įmonės veiklos analizės dalis, kurioje tarpusavyje susipynę finansinės ir ūkinės veiklos analizės aspektai. Finansinis rezultatas daug kuo priklauso ir nuo vadybos lygio, racionalaus finansų ir kitų įmonės išteklių naudojimo. Savo ruožtu įmonės ūkinės veiklos sėkmė priklauso nuo jos finansų būklės.

Įmonės finansinė būklė priklauso nuo jos pasiektų gamybinių – ūkinių rezultatų. Gamybos, savikainos ir realizavimo planų įvykdymas užtikrina normalią įmonės lėšų apytaką ir įgalina įvykdyti finansinį planą. Sumaniai ir taupiai naudodama savo finansinius išteklius įmonė gali ne tik įvykdyti, bet ir viršyti gamybos programą. Kai įmonė netinkamai tvarko savo finansų ūkį, tuomet jai gali iškilti finansinių sunkumų: pritrūkti lėšų būtinoms materialinėms vertybėms įsigyti, darbo užmokesčiui laiku sumokėti savo darbuotojams. Be to, vienos įmonės finansiniai sunkumai gali sukelti sunkumų kitoms įmonėms. Tad analizuojant finansinę būklę, nustatoma, kaip įmonė apsirūpinusi apyvartinėmis lėšomis ir ar taupiai jas naudoja, kaip ji pasinaudoja galimybėmis gauti kreditus ir ar laiku atsiskaito su finansų – kredito įstaigomis, tiekėjais, kaip vykdo savo finansinį planą. Taip pat išaiškinamos ir galimybės ir numatomos priemonės finansinei įmonės būklei pagerinti. Finansinė analizė yra svarbus ekonominės informacijos šaltinis, kuris remdamasis objektyvia informacija, padeda nustatyti įvairius įmonės veiklos trūkumus, numatyti, kaip juos galima pašalinti ir jų išvengti. Finansinė analizė atskleidžia vidinius rezervas ir galimybes dirbti geriau, racionaliau naudoti materialinius, darbo ir finansinius išteklius.

Ekonominės veiklos efektyvumo įvertinimas informuoja apie bendrovės veikos sėkmingumą, kuris yra svarbus tiek firmos savininkams, tiek vadovams, tiek kitiems įmonės veikla besidomintiems subjektams. Dažnai autoriai (V.Bagdžiūnienė, J.Mackevičius) siūlo finansinės analizės tikslus įvardinti priklausomai nuo analizės išvadų vartotojų. Galima išskirti šias pagrindines finansinės analizės išvadų vartotojų grupes ir jų poreikius:

- Pačios įmonės vadovai ir darbuotojai. Juos labiausiai domina įmonės plėtros perspektyvos, pelningumas, veiklos efektyvumas ir strategija. Vadovai šiuos duomenis naudoja vidinei veiklos kontrolei užtikrinti, veiklai planuoti, prognozuoti bei valdymo sprendimams priimti.
- Investuotojai. Jiems reikia informacijos, leidžiančios nuspręsti, ar pirkti, ar parduoti, ar laikyti konkrečios įmonės akcijas. Investuotojus labiausiai domina įmonės galimybė mokėti dividendus, pelno dydis, likvidumas bei veiklos perspektyvos. Laiku priimtų sprendimų pagalba akcininkai gali turėti daugiau naudos, gauti pelno, mažiau lėšų išleisti žaliavoms, efektyviau išnaudoti išteklius ir pan. Rodikliai padeda savininkams/investuotojams įvertinti įmonės naudingumą. Akcininkų turtas kiekybiškai išreiškiamas kaip jo turimų akcijų skaičiaus ir vienos akcijos rinkos vertės sandauga, todėl pagrindinis jų tikslas ir yra maksimizuoti firmos vertę. Pagrindiniams savininkams svarbiausia „auginti“ įmonę, diegti pažangius valdymo metodus, numatyti tolesnę vystymosi strategiją ir suformuoti tikslus.
- Kreditoriai (tiekėjai, bankai ir kiti). Jiems įdomu, ar laiku bus grąžintos paskolos ir sumokėtos palūkanos – būsimi įmonės pinigų srautai, jų stabilumas ir patikimumas. Kreditoriai domisi kapitalo struktūra, nes pagal ją vertina savo paskolų riziką ir įmonės atsiskaitymo galimybes. Prekybiniai partneriai (tiekėjai) pirmiausia domisi įmonės trumpalaikiu mokumu, nes jis susijęs su įmonės trumpalaikiais įsipareigojimais.
- Auditoriai ir kiti kontrolieriai. Jie domisi mokesčių mokėjimu, veiklos tęstinumu, išteklių panaudojimu ir statistine informacija. Juos pirmiausia domina, ar įmonės finansinė atskaitomybė patikima, t.y. ar nėra klaidų, kitokių netikslumų, ar ji rodo tikrą ir teisingą vaizdą.
- Visuomenė. Ją domina įmonės veiklos tendencijos, naujausi pokyčiai, visuomeninė veikla. Iš susiformavusių atitinkamų finansinės analizės vartotojų poreikių yra keliami ir atitinkami tikslai atliekant finansinę analizę. Kai kurie finansinės analizės tikslai yra bendri visiems, kai kurie skiriasi ir yra specifiški.

Apibendrinus galima teigti, kad finansinė analizė padeda nustatyti įmonės veiklos finansinius rezultatus, įvertinti esamą padėtį ir žinoma ateities perspektyvas. Visa tai neatsiejama, svarbi šiuolaikinio verslo dalis. Finansinės analizės metu gauta informacija padeda patikrinti, ar praeityje buvę priimti sprendimai pasiteisino, taip pat pagrįsti esamus ir būsimus valdymo sprendimus. Taigi finansinę analizę galima traktuoti kaip ūkinių procesų pažinimo ir valdymo priemonę.

1.4. Finansinės analizės tikslai, būtinumas ir organizavimas

Siekdami pažinti gamtos ir visuomenės reiškinius bei procesus, žmonės nuo neatmenamų laikų juos analizuoja. Visuomeniniai, kaip ir ekonominiai procesai dažnai analizuojami suskaidant tiriamąjį objektą į elementus bei aiškinantis jo sudedamųjų elementų tarpusavio ryšius. Iš esmės analizė –

glaudžiai susijusių ir vienas nuo kito priklausomų procesų ir reiškinių tyrimas. Reiškiniai bei procesai, tiriami finansų analizės būdu, vyksta gamybos sferoje, teikiant paslaugas, finansinio tarpininkavimo paslaugas ir t.t., t.y. susiję su konkrečių ūkio subjektų finansine veikla bei jos rezultatais. Todėl finansinės analizės turinys yra kompleksinis ūkio subjektų finansinės bei ūkinės veiklos ir jos rezultatų tyrimas, siekiant tobulinti tiriamojo subjekto valdymą ir didinti jo veiklos efektyvumą bei pelningumą. Toks tyrimas gali būti atliekamas naudojant informaciją apie buvusią veiklą, atliekamą dabar ir perspektyvoje. Rinkos ekonomikos sąlygomis ūkio subjektų finansinė veikla yra labai dinamiška ir rizikinga, todėl analizuojant ją, tai reikia žinoti ir analizę atlikti laiku. Finansų analizė, kaip reikšminga įmonės finansinės būklės aiškinimo ir gerinimo bei jos valdymo racionalizavimo priemonė, be to, gali būti svarbi ir kaip įmonės kontrolės forma. Remiantis finansinės analizės duomenų baze, galima daryti įmonės ekonominės veiklos efektyvumą, pelningumą ir jos perspektyvumą apibūdinančias išvadas bei, remiantis jomis, kurti ir diegti naujus projektus. Tik savalaikė ir objektyvi finansinė analizė sudaro galimybę įvairių lygių vadovams parengti alternatyvius savo veiklos modelius [3;4].

Įmonės veiklos finansinė analizė yra pats objektyviausias būdas tinkamai įvertinti informaciją, susijusią su įmonės veikla, ypač su jos finansais. Finansinė analizė yra būtina įmonei, jos pajamoms bei išlaidoms stebėti ir joms paskirstyti. Įmonės veiklos finansinės analizės įvertinimas padeda priimti tikslius ir optimalius valdymo sprendimus. Analizės apimtį, periodiškumą, procedūrų nuoseklumą lemia finansinės analizės tikslas. Finansinė analizė naudinga įmonei dėl įvairių priežasčių, tačiau plačiąja prasme jos tikslas yra kvalifikuotai įvertinti finansinę būklę ir pateikti pagrįstas, objektyvias išvadas, padedant įmonių vadovams didinti veiklos efektyvumą. Svarbiausi įmonės veiklos finansinės analizės tikslai [18; 22; 42].:

- įvertinti įmonės finansinį stabilumą, išteklių naudojimo efektyvumą, išsiaiškinti esmines neigiamų pokyčių priežastis;
- ištirti vidaus ir aplinkos veiksnių įtaką veiklos rezultatams, taip pat įmonės veiklos gerinimo galimybes;
- padėti priimti optimalius valdymo sprendimus;
- numatyti investavimo alternatyvas;
- įvertinti įmonės veiklos efektyvumą, tirti pinigų srautus ir prognozuoti jų kitimo tendencijas;
- suformuoti normatyvinę finansinių rodiklių sistemą, kuri leistų prognozuoti įmonės veiklą, įvertinti priimamų valdymo sprendimų ekonominį efektyvumą bei pagrįstumą ir dabartinę jos padėtį.

Svarbu pažymėti, kad balansas, pelno (nuostolių), pinigų srautų, nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitos ir aiškinamasis raštas yra pagrindiniai finansinės veiklos analizės šaltiniai. Tad netinkamai parengtos finansinės ataskaitos ir jų pagrindu atlikta finansinės veiklos analizė stabdo įmonių plėtrą, nes, neturėdami patikimos informacijos, įmonių vadovai negali efektyviai valdyti įmonės, o

investuotojai tinkamai pasirinkti investicinį objektą. Tuomet tvarkinga buhalterinė apskaita padeda analizuoti, kiek įmonė gauna pajamų, sumoka mokesčių, yra pelninga ar nuostolinga. Finansinės būklės analizė yra glaudžiai susijusi su visos įmonės ūkinės veikos analize, todėl jai taip pat naudojami gamybos, savikainos ir kitų užduočių įvykdymo duomenys. Įmonės veiklos finansinės analizės įvertinimas leidžia daryti svarbiausias išvadas apie įmonę, svarstyti jos plėtros ar pokyčių galimybes. Įmonės veiklos finansinė analizė ir įmonės veiklos finansinės analizės įvertinimas padeda išvengti nereikalingų išlaidų bei geriau panaudoti gautas pajamas ir priimti naudingesnius sprendimus.

Finansinė analizė reikalinga ne tik tada, kai planinės užduotys yra įvykdytos ir viršytos. Jų įvykdymas ir viršijimas dar nereiškia, kad išnaudotos visos galimybės toliau gerinti darbą. Kartais įmonės, įvykdančios planines užduotis, per mažai išnaudoja įrenginius ar dirba neritmingai, todėl finansinė analizė turi būti daroma nuolat, siekiant atskleisti įmonės veiklos rezultatus ir galimybes. Ji yra jungiamoji informacijos rinkimo ir valdymo sprendimų priėmimo grandis. Ji sukuria naują fondą valdymo sprendimams priimti.

Finansinės analizės organizavimas bei jos eiga priklauso nuo finansinės analizės tikslų. Finansinę analizę gali atlikti įvairios institucijos, jos teikiama informacija domisi įvairūs vartotojai ir jie turi įvairių tikslų. Pavyzdžiui, įmonės vadovai suinteresuoti savo įmonės pelningumu, finansiniu stabilumu, veiklos efektyvumu ir pan., tuo tarpu mokesčių inspekcijos, Statistikos Departamentas, bankai ir kiti vartotojai turi savo tikslų. Todėl finansinės analizės organizavimas priklauso nuo finansinės analizės tikslų ir nuo to, kas ją atlieka. Pagal tai, kas atlieka finansinę analizę galima skirti dvi jos rūšis:

1. Išorinę finansinę analizę.
2. Vidinę finansinę analizę.

Išorinę finansinę analizę dažniausiai atlieka ekspertai, nedirbantys įmonėje. Pavyzdžiui, audito įmonės, konsultacinės firmos. Šie ekspertai turi mažesnes galimybes įvertinti įmonės finansinius rodiklius nei įmonės darbuotojai, todėl ši analizė ne tokia naudinga pačiai įmonei. Dažniausiai išorinius ekspertus įmonės samdosi turėdamos tam tikrus tikslus. Pavyzdžiui, norėdamos gauti paskolą banke, bankui turi pateikti audituotą finansinę atskaitomybę. Tada samdosi audito įmonę, kad ji atliktų nepriklausomą finansinės atskaitomybės auditą. Taip pat išorinės analizės medžiaga domisi akcininkai, asmenys turintys obligacijas, kreditoriai, tiekėjai, klientai, pirkėjai, konkurentai, valstybiniai mokesčių ir kiti kontrolės organai, fondų biržos, profesinės sąjungos, statistikos struktūros ir įvairios organizacijos, analizuojančios firmų daugelio metų socialinius ir ekonominius rodiklius, atskirų šalies ūkio šakų plėtojimo tendencijas [15; 16].

Išorinės finansinės analizės ypatumai:

- ✓ analizės subjektų gausa, t.y. išorinę finansinę analizę pagal oficialius duomenis gali atlikti kiekvienas interesą turintis analitikas;

- ✓ analizės tikslų aibė, t.y. skirtingi analizės subjektai, vertindami įmonės finansinę būklę, gali turėti skirtingus interesus;
- ✓ galimybė panaudoti standartines finansinių ataskaitų analizės metodikas;
- ✓ maksimalus analizės rezultatų atvirumas visiems vartotojams.

Išorinė analizė dažniausiai atliekama šiomis pagrindinėmis kryptimis:

1. Įmonės turto būklės analizė ataskaitos dienai.
2. Finansinio stabilumo ir mokėjimo pajėgumo analizė ataskaitos datai.
3. Kapitalo naudojimo intensyvumo bei pelningumo analizė per ataskaitinius metus.
4. Įmonės finansinės būklės pakitimas per ataskaitinius metus ir jos dinamika per keletą metų.
5. Pelno paskirstymo analizė.
6. Naujų kapitalo šaltinių įjungimo į apyvartą analizė, taip pat papildomų kapitalo šaltinių įjungimas į aktyvus, siekiant atstatyti jų finansinės struktūros pastovumą bei išplėsti veiklą.
7. Apibendrintos žinios apie kompanijos ryšius su finansų rinka, bankais, tiekėjais ir jos veiklos produkto pirkėjais.

Išorinės analizės praktikoje jau yra nusistovėję tam tikri principai ir objekto finansinės būklės tyrimo principas, taip vadinamoji, vertikali ir horizontali ir detalizuota finansinių rodiklių analizė, paremta rodiklių sistemų sudarymu.

Tuo tarpu vidinę analizę pasinaudodami įmonės informacine duomenų baze, atlieka patys darbuotojai. Dažniausiai didelėse Lietuvos įmonėse finansinę analizę atlieka vyr. finansininkas arba specialioji tarnyba (finansų analitikai), mažesnėse – vyr. buhalteris. Įmonių vadovai, priimdami kasdieninius valdymo sprendimus, dažniausiai ir remiasi šios analizės teikiama informacija.

Svarbiausias vidinės analizės ypatumas – orientacija į valdymo uždavinių sprendimą, t.y. atliktos analizės išvados turi padėti įmonės vadovams priimti tinkamus sprendimus. Kiti skirtumai lyginant su išorine analize yra tokie:

- ✓ galimybė panaudoti papildomus informacijos šaltinius;
- ✓ analizės metodų panaudojimo įvairovė;
- ✓ analizės kompleksiskumas ir įvairiapusiškumas;
- ✓ apskaitos, analizės, planavimo ir sprendimų priėmimo sujungimas;
- ✓ analizės rezultatų konfidencialumas.

Vidinės finansų analizės vartotojai taip pat yra ir įmonės savininkai. Jų keliami uždaviniai dažniausiai susiję su einamaisiais (kontrolės) ir strateginiais valdymo sprendimais. Analizės uždaviniai, susiję su kontrole, remiasi dokumentais, kurie atsispindi apskaitos registruose ir vidinėse ataskaitinėse formose, bei operatyviomis žiniomis, gaunamomis iš veiklos proceso, t.y. technologinių, finansinių ir kitų operacijų. Šiuo atveju analizės atlikėjas lygina faktinius duomenis su veiklos išteklių sąnaudų standartais ir savo veiksmais užtikrina maksimalų faktinių rodiklių priartinimą prie užduotyje nurodyto

lygio. Sprendžiant strateginius klausimus, lyginami įvairūs alternatyvūs bei galimi sprendimų variantai arba faktiškai pasiektų rodiklių lygis su galimais jų prognozės variantais. Šie uždaviniai susiję su perspektyva ir nežinomybe. Analizės medžiaga panaudojama įmonės veiklos planavimui ir organizavimui [7; 13; 43].

Finansinė analizė gali būti atliekama įmonėje nuolat arba epizodiškai, t.y. kasdien arba tik pagal tam tikras užduotis bei įmonės kontrolės metu. Nuolatinės analizės uždavinys – kontroliuoti, kaip kiekvieną dieną naudojami materialiniai, finansiniai, darbo ištekliai visoje įmonėje, atskiruose jos padaliniuose, vertinama situacija rinkoje. Analitikai privalo nuolat nagrinėti finansinius rodiklius ir stebėti finansinės būklės pokyčius. Nuolat ir kokybiškai atliekama analizė gali padėti įmonei išvengti bankroto, krizinių situacijų. Sėkmingas analizės atlikimas labai priklauso nuo apgalvoto jo planavimo, kryptingo paskirstymo atskiriems atlikėjams, metodologinio parengimo, kompiuterinių sistemų taikymo. Siekiant tinkamai atlikti finansinę analizę reikia ją atlikti tam tikru nuoseklumu. Etapų išskyrimas padeda analitikui nuosekliau atlikti įmonės ir jos padalinių veiklos analizę. Literatūroje pateikiamos įvairios įmonių veiklos analizės etapų klasifikacijos, skiriasi etapų skaičius ir jų pavadinimai. Įmonių veiklos analizės etapų skaičius priklauso nuo įmonės dydžio, organizacinės valdymo struktūros, veiklos sričių ir ypatybių, taip pat nuo analizės objekto, tikslo, uždavinių, nuo to, kokios informacijos ir kaip greitai norima gauti. Dažniausiai skiriami šie pagrindiniai etapai [9; 33; 34].:

1. Analizės plano ir programos parengimas.
2. Informacijos analizei rinkimas.
3. Analizuojamų rodiklių parinkimas, skaičiavimas.
4. Rodiklių analizavimas.
5. Analizės rezultatų apibendrinimas, įforminimas.
6. Rekomendacijų parengimas ir jų įgyvendinimo kontrolė.

Pirmajame analizės etape sudaroma analizės planas ir programa, atsižvelgiant į finansinės analizės tikslą. Konkretaus analizės tikslo nustatymas padeda sumažinti jos apimtį, nes nereikia atlikti nebūtinių darbų. Analizės plane numatomas analizės tikslas, tyrimo objektas, analizės šaltinių apimtis, analizės terminų nustatymas, analizės rezultatų pateikimo forma. Analizės planas detalizuojamas programa. Programa yra išsamus plano skyrių, susijusių su tyrimo objekto turiniu, išdėstymas. Kitas svarbus etapas yra medžiagos analizei rinkimas ir sisteminimas. Toliau yra pasirenkami analizės būdai ir metodai, rengiamos darbinės lentelės, skaičiuojami rodikliai. Paskutiniuose analizės etapuose yra apibendrinama, įvertinama surinkta informacija ir analizės metu apskaičiuoti rodikliai, parengiamos rekomendacijos. Paskutiniai etapai yra patys sudėtingiausi, nes reikalauja daugiausiai patirties, žinių ir išminties.

Analitikas pats arba pasitelkęs specialistus organizuoja analizės sistemos funkcionavimą ir jos valdymą, tai yra parenka analizės būdus, informacijos apdorojimo priemones, parengia metodiką, projektuoja analizės procesą. Analizės sistema galės funkcionuoti tik tada, kai visi jos elementai bus visiškai parengti veikimui ir suderinti erdvėje bei laike. Analitikas turi sugebėti vertinti išorinę įmonės aplinką, suvokti verslo ypatumus, mokėti atskaitomybės skaičiuose išvelgti ūkinius procesus, jų tarpusavio ryšius bei pasirinkti tinkamus analizės būdus. Kad analizės sistema kokybiškai funkcionuotų, reikia laikytis analizės procesą reguliuojančių principų, iš kurių svarbiausi – sisteminis požiūris, kompleksiskumas, reguliarumas, perimamumas, objektyvumas ir diagnostinis principas. Atlikus analizę pagal sudarytą planą ir programą nustatomi įmonės pranašumai ir trūkumai, apibendrinami rezultatai ir pateikiami pasiūlymai, kaip gerinti finansinę veiklą. Šie rezultatai gali būti apibendrinti įvairia forma. Jei analizę atlieka auditorius, tai ši auditoriaus ataskaita gali būti pateikta specialia įmonės vadovų pageidaujama forma. Plati analitinė ataskaita, kaip aiškinamojo rašto dalis, įtraukiama į finansinės atskaitomybės, teikiamos pagrindiniam finansinės informacijos vartotojui – akcininkams, sudėtį. Tačiau, kad ir kas atliktų analizę, kad ir kam ji būtų skirta, labai svarbi pateiktų pasiūlymų ir rekomenduojamų priemonių įgyvendinimo kontrolė. Kompleksiniame analizės plane tikslinga numatyti asmenis arba tarnybas, atsakingas už analizės metu atskleistų rezervų panaudojimą ir rekomendacijų įgyvendinimą. Ypač svarbu kontroliuoti, kaip įgyvendinami tie pasiūlymai, kurie turi įtakos finansiniams rezultatams ir garantuoja analitinio tikslo įgyvendinimą. Įmonių veiklos analizės atlikimo metodika, analitinio darbo planavimas ir paskirstymas, taikytinos procedūros, techniniai būdai ir informacijos šaltiniai nėra reglamentuoti jokiuose teisės aktuose. Įmonės vadovybė pati turėtų nuspręsti, kas tirs įmonės veiklą: finansininkas, vyriausiasis buhalteris, ekonomistas, vidaus auditorius, padalinių vadovai ar kt. Didelėse įmonėse veiklos analizę turėtų atlikti savarankiškos analizės tarnybos. Vidutinėse įmonėse tikslinga sustiprinti vidaus audito tarnybą ar analizės skyrių. Analitikų skaičius ir apskritai analitinio darbo organizavimas įmonėje priklauso nuo jos dydžio, organizacinės struktūros, veiklos strategijos ir tikslų ir galiausiai nuo įmonės vadovybės požiūrio į veiklos analizę. Finansinės analizės kokybė daug priklauso nuo analitiko profesionalumo, patirties, kvalifikacijos. Analitiko profesija siejama su buhalterio ir auditoriaus profesijomis. Vadinasi, analitikas pirmiausia, turi būti geras buhalteris. Jis, kaip ir auditorius, privalo turėti aukštą profesinę kvalifikaciją, patirtį, loginį mąstymą ir pan.

1.5 Finansinės analizės rūšys

Finansinė analizė yra sudedamoji įmonės finansų valdymo dalis. Būtent, finansinė analizė padeda įmonės vadovams priimti optimalius valdymo sprendimus, racionalius jų variantus. Siekdamas

efektyviai valdyti savo įmonę, vadovas privalo nuolat analizuoti, planuoti, vertinti vykdomą veiklą. Finansinė analizė atliekama naudojant finansinių ataskaitų ir kitą informaciją. Šie duomenys tyrinėjami įvairiais aspektais, t. y. analizuojami jų pasikeitimai, struktūra, reikšmingumo lygis. Gali būti apskaičiuojami ir analizuojami įvairūs rodikliai, jie lyginami su įmonių konkurenčių analogiškais rodikliais, šakos vidurkiais, praėjusių laikotarpių bei planuotais duomenimis. Taip galima įvertinti įmonės padėtį konkurencinėje rinkoje, nustatyti, ar veiklos finansiniai rezultatai, finansinė būklė pagerėjo, ar pablogėjo, tikslų pasiekimo lygį. Finansinės analizės metu galima atskleisti įvairių įmonės veiklos sričių darbo trūkumus, nustatyti priežastis bei numatyti jų šalinimo priemones, atskleisti vidinius rezervus ir galimybes efektyviau dirbti. Tačiau tam reikia pasirinkti tinkamą finansinės analizės metodiką, apskaičiuoti reikiamus rodiklius. Analizuojant labai svarbu ieškoti tam tikrų rodiklių tarpusavio ryšių. Tai padeda nustatyti naujas priežastis ir veiksnius, galinčius nulemti veiklos efektyvumą. Finansinių ataskaitų rodikliai, priklausomai nuo jų turinio, struktūros, apskaičiavimo gali būti apskaičiuojami ir analizuojami naudojant įvairias finansinės analizės rūšis. Todėl pirmiausia labai svarbu nusistatyti požymius, pagal kuriuos būtų galima klasifikuoti finansinę analizę. Įvairūs autoriai pateikia skirtingas klasifikavimo sistemas, tačiau dažniausiai aptinkamas skirstymas pagal šiuos požymius [21; 32; 37].:

1. Apimtį – viso šalies ūkio, ekonominio administracinio rajono, šakos, pošakio, įmonės, organizacijos ar įmonės padalinių (skyrių, cechų, darbo vietų) analizė.
2. Subjektą – pagal tai kas ją atlieka. Kaip jau buvo minėta ją gali atlikti tiek išoriniai, tiek ir vidiniai analitikai.
3. Tikslą – pagrįstiems einamiems ir perspektyviniams planams sudaryti, plano vykdymo eigai kontroliuoti, alternatyvių projektų pagrindimui, įmonės ir jos padalinių rezultatams nustatyti ir veiklai įvertinti, personalo ekonominiam skatinimui pagrįsti, vidaus rezervams ištirti, optimaliems valdymo sprendimams priimti, ekonominės informacijos patikimumo įvertinimui, infliacijos įtakos finansiniams rodikliams įvertinimui ir kiti tikslai.
4. Pasikartojimų dažnumą – gali būti vienkartinė ir periodinė analizė. Vienkartinė analizė yra daroma dėl vienkartinio pobūdžio aplinkybių (pavyzdžiui vykdam įmonės kapitalinę statybą, ją rekonstruojant, pasikeitus vadovybei ir pan.). Tuo tarpu periodinė analizė yra tokia, kuri sistemingai po tokio pat laiko tarpo pasikartoja. Analizės laikotarpis gali būti keleri metai, vieni metai, ketvirtis, mėnuo, dekada, diena, pamaina. Pagrindiniai įmonės veiklos analizės laikotarpiai yra metai, pusmetis, ketvirtis ir mėnuo, t.y. įmonės veiklos rezultatų susumavimo laikotarpis. Todėl pagrindinis analizės tikslas yra kontroliuoti, kaip vykdomi planai, įvertinti įmonės ir jos padalinių veiklą, nustatyti vidaus rezervus. Vienkartinė analizė daroma pagal vienkartinės programas, parengtas konkrečiai situacijai, o periodinė – pagal daugiau ar mažiau stabilias programas.

5. Laiką – operatyvinę (einamoji), retrospektyvinę (paskesnioji) ir perspektyvinę (prognozinė) analizės. Operatyvinę analizę dar kartais vadinama išankstine (preliminaria), nes ji gali būti atliekama, nepasibaigus visai savaitei ar mėnesiui, naudojantis laukiamais duomenimis. Tuo siekiama iš anksto diagnozuoti finansinius rezultatus ir pakoreguoti planus ar priimti naują veiksmų programą. Šiandien ekonomikos pažanga reikalauja visus įmonės veikos klausimus spręsti operatyviai, t.y. veiklos procese. Operatyvumas gamyboje padeda ne tik sparčiai atlikti gamybinės operacijas, bet ir skleisti priešakinę patirtį, nustatyti vidinius rezervus, greičiau likviduoti nesklandumus darbe. Operatyvumas padeda sutaupyti ne tik laiką, bet ir materialinius bei finansinius išteklius. Pagrindinis operatyvinės analizės uždavinys – nuolat kontroliuoti įmonės veiklą, laiku atskleisti rezervus ir juos tikslingai panaudoti. Operatyvinę analizę atliekama iškart atlikus ūkines operacijas. Ji pagrįsta pirminės apskaitos duomenimis ir tiesioginiu gamybos procesų stebėjimu. Gautais duomenimis remiamasi ne tik vertinant įmonės darbą, atskleidžiant rezervus, bet ir atliekant trumpalaikes prognozes. Šios analizės ypatumas yra tas, kad ji tiesiogiai susijusi su operatyviu planavimu, t.y. analizuojant įmonės veiklą plačiai remiamasi ne tik visos įmonės, bet ir atskirų cechų, padalinių ir brigadų planinėmis pamainos ir dienos užduotimis. Svarbiausias šios analizės pranašumas yra tas, kad ji apima trumpus laikotarpius: pamainą, dieną, savaitę, dekadą ar pan. Kartais operatyvinę analizę pasitelkiama nagrinėjant tokio laikotarpio kaip valanda veiklą, t.y. konkrečiai nustatoma, kiek pagaminama produkcijos per valandą, koks broko procentas ir pan. Tad pagrindiniai operatyvinės analizės uždaviniai yra įvertinti, kaip vykdomos planinės užduotys per trumpus laikotarpius, nustatyti nukrypimus nuo plano ir normų, jų priežastis ir kaltininkus, atskleisti normų pakeitimus ir jų priežastis, ištirti gamybos proceso sutrikimus ir numatyti jų likvidavimo priemones. Operatyvinės analizės uždaviniai konkretizuojami atsižvelgiant į įmonės profilį, įvairias jos darbo grandis. Tokiems uždaviniams spręsti parenkami atitinkami analizės šaltiniai ir metodai. Operatyviai analizuoti kintančias ūkines situacijas turi atitinkamų padalinių vadovai, o neretai ir patys ūkinių operacijų atlikėjai. Retrospektyvinę analizę – tai tam tikro ataskaitinio laikotarpio įmonės veiklos rezultatų tyrimas remiantis finansine ir nefinansine atskaitomybe bei buhalterinės apskaitos duomenimis. Ši analizė literatūroje dažnai įvardijama kaip periodinė, nes tirama tam tikrų laikotarpių – mėnesio, ketvirčio, pusės metų, metų – įmonės veikla arba tiesiog didėjančiomis sumomis nuo tam tikro laikotarpio. Retrospektyvinės analizės pagrindiniai uždaviniai yra objektyviai įvertinti tam tikrą laikotarpio įmonės veiklą, nustatyti įmonės veiklos trūkumus, juos padariusias tarnybas ir konkrečius asmenis, atskleisti vidaus ir išorės rezervus bei nepanaudotas galimybes siekiant pašalinti trūkumus bei atskleistus rezervus panaudoti ateityje atliekant būsimas operacijas ir veiksmus. Atliekant retrospektyvinę analizę svarbu nustatyti atskirų finansinių rodiklių dinamiką, atskleisti jų tarpusavio ryšį, įtakos

jiems turinčius veiksnius. Tačiau retrospektyvinė analizė turi svarbų trūkumą – ji pavėluotai atskleidžia teigiamus arba neigiamus darbo rezultatus ir todėl yra ne itin veiksminga priemonė operatyviai vadovauti įmonei ir atskiroms jos grandims. Įmonės veiklos per ataskaitinį mėnesį rezultatai pateikiami tik kito mėnesio 8 – 10 dienomis. Nukrypimams nuo plano nustatyti, jų priežastims ir kaltininkams atskleisti sugaištama dar keletas dienų. Taigi išsami mėnesio finansinės veikos analizė baigiama įpusėjus kitam mėnesiui. Tokia analizė ir jos išvados tampa neaktualios, mažai padeda stiprinti taupumą ir kontrolę. Kai įmonės veikla nagrinėjama remiantis metinės atskaitomybės duomenimis, galima nustatyti tik bendrą įmonės raidos kryptį, apibendrinti ir įvertinti jos darbo rezultatus, bet negalima nustatyti ir išnagrinėti nukrypimų nuo plano bei nustatytųjų normų priežasčių, atskleisti neišnaudotų gamybos metu rezervų. Taigi apibendrinus, retrospektyvinė analizė yra praėjusių ataskaitinių laikotarpių (metų, ketvirčių, mėnesių) veiklos analizė. Jos tikslas yra įvertinti įmonės ir jos padalinių ūkinę veiklą per atitinkamą laikotarpį pagal visus pagrindinius rodiklius, atskleisti darbo trūkumus ir nepanaudotus vidaus rezervus. Perspektyvinė analizė yra įmonės veiklos rezultatų tyrimas siekiant numatyti jų galimas reikšmes ateityje. Šios analizės ypatybė yra išnagrinėti įmonės veiklos operacijas ir procesus iš ateities pozicijų. Atliekant šią analizę svarbu pripažinti pereinamumo faktą, nustatyti, kaip tam tikri finansiniai rodikliai kinta arba gali kisti pereinant iš vieno ataskaitinio laikotarpio į kitą arba iš ataskaitinio laikotarpio į būsimą planuojamą laikotarpį. Pripažįstant praėjusių ir būsimų laikotarpių įvairių rodiklių dialektinį ryšį perspektyvinė analizė leidžia atskleisti tokius kiekvieno proceso ar veiklos dalykus, kurie gali būti svarbūs ateityje. Perspektyvinė analizė pateikia įmonės vadovybei informaciją, reikalingą sprendžiant įmonės valdymo strateginius uždavinius. Įmonės vadovybei būna daug lengviau įvertinti ir valdyti įmonės plėtrai įtakos turinčius veiksnius ir pasiekti ateityje numatomus rezultatus. Tačiau, numatyti visus veiksnius ir apskaičiuoti jų įtaką įmonės finansiniams rezultatams neretai būna labai sunku arba net neįmanoma. Tai susiję su verslo dinamiškumu ir konkurencija, technine pažanga, naujų produktų ir technologijų kūrimu, darbuotojų iniciatyvomis ir kūrybiškumu bei daugeliu kitų dalykų, lemiančių naujas veiklos sritis, rezervus ir galimybes. Daugelis specialistų perspektyvinę analizę nagrinėja kaip priemonę numatyti 2 – 3 metų ir ilgesnio laikotarpio įmonės veiklos perspektyvas. Perspektyvinė analizė dažnai vadinama prognozinė analize, kurioje teigiama, kad pirmiausia reikėtų numatyti pagrindinius, geriausiai įmonės veiklą apibūdinančius finansinius rodiklius: turtą, nuosavą kapitalą ir pardavimo pajamas. Pagrindinė perspektyvinės analizės kryptis yra planinių, projektinių, prognozinų ir ūkinių sprendimų variantų analizė.

6. Analitinės programos turinį – klasifikuojama į kompleksinę ir teminę (lokalinę) analizę. Kompleksinė analizė apima visą įmonės ir jos padalinių ūkinę veiklą: visus gamybos

paruošimo etapus (gaminių konstravimą, gamybos technologijos kūrimą), gamybos aprūpinimo, produkcijos gamybos ir pardavimo procesus. Komplexinės analizės metu nagrinėjami visi įmonės veiklos rodikliai: produkcijos gamybos, pardavimo kokybės, išteklių naudojimo, darbo, produkcijos savikainos ir kiti rodikliai, jų sąryšis ir tarpusavio priklausomybė. Labai svarbu tiksliai numatyti kompleksinės analizės tikslus ir uždavinius, nagrinėjamų finansinių rodiklių sistemą, jų analizės nuoseklumo schemą, informacijos apdorojimo būdus, priemones ir terminus. Svarbiausieji kompleksinės analizės bruožai yra tai, kad ją atliekant gali būti naudojamos visos kitos analizės rūšys, ji apima visas įmonės veiklos sritis (tiekimą, gamybą, pardavimą, investicijas ir kt.), ji apima visus padalinius, nagrinėja visus tarpusavyje susijusius ir priklausomus įmonės rodiklius ir remiasi visais įmanomais analizės šaltiniais. Komplexinė analizė gali būti apibūdinta kaip suderinta rodiklių sistema, parodanti visus ūkinių procesų aspektus ir teikianti apibendrintas išvadas apie įmonės veiklos rezultatus, remiantis nustatytais kiekybiniais ir kokybiniais skirtumais palyginti su lyginimo baze (planais, normatyvais, praėjusiais laikotarpiais, kitų įmonių pasiekimais, kitais galimais lyginimo variantais ir pan.). Skiriami trys pagrindiniai kompleksinės analizės etapai: išankstinė apibendrinančių rodiklių apžvalga, išsami giluminė visų rodiklių pagal grupes analizė, kompleksinis įmonių veiklos efektyvumą apibendrinantis įvertinimas. Atliekant kompleksinę analizę, daugiausia dėmesio skiriama rodiklių grupių ir konkrečių rodiklių tarpusavio ryšiams nagrinėti. Tiriant rodiklių ryšius, atskleidžiami veiksniai, darantys įtaką rodiklių apimčiai, struktūrai ir jų pokyčiams. Svarbiausias dalykas atliekant kompleksinę analizę – sisteminis požiūris, atskirų rodiklių grupių ryšių nustatymas, kiekvienos grupės rezultatų ir jų įtakos galutiniam įmonės veiklos rezultatui apskaičiavimas. Teminės analizės tikslas – nuodugniau išnagrinėti vieną ar kitą ūkio reiškinių, procesą, rodiklį. Todėl teminė analizė, kitaip negu kompleksinė, tiria tik kurią nors vieną temą ar konkretų klausimą (pavyzdžiui, produkcijos savikainą, turto naudojimą, finansinę būklę ir pan.). Kai kuriais atvejais teminę analizę galima laikyti kompleksinės analizės dalimi, konkrečių rodiklių analizės pagilimu.

7. Pagal palyginimo pobūdį – gali būti įmonės vidaus lyginamoji ir tarpįmoninė lyginamoji analizės. Vidinė lyginamoji analizė yra viena iš veiksmingiausių priemonių įmonės veiklos vidaus rezervams atskleisti. Šios analizės objektas yra įmonės gamybos ir administraciniai padaliniai. Vidaus lyginamosios analizės pagrindinis tikslas – įvertinti kiekvieno padalinio rezultatus ir jo indėlį į įmonės bendrą rezultatą. Atliekant šią analizę svarbu nustatyti ir kiekvieno padalinio veiklos ypatybes, jo dydį, struktūrą, atliekamas funkcijas, ryšius su kitais padaliniais, jų priklausomybę vienas nuo kito bei kitus veiksnius. Vidaus lyginamoji analizė nuo tarpįmoninės analizės pirmiausia skiriasi analizuojamais rodikliais, nes ne kiekvienas cechų pagamina gatavą produkciją, todėl svarbiausias cecho veiklos vertinimo rodiklis yra ne

pelnas ar pelningumas, o gamybos išlaidos, atliekamų darbų apimtis, veiklos organizavimo metodai ir kt. Tad atliekant padalinių veiklos analizę, galima naudoti gerokai daugiau natūrinių rodiklių. Vidaus lyginamosios analizės uždavinys yra ne tik siekti gerinti ekonominius rodiklius, bet svarbiausia, panaudoti palyginimų duomenis atsiliekantiems padaliniais pakilti iki pirmaujančių. Svarbu ne tik nustatyti skirtumus, naudojant atskirų padalinių išteklius, kiek nustatyti veiksmingiausias formas ir metodus šiems ištekliams geriau panaudoti. Todėl ši įmonių veiklos analizės rūšis turi daugybę privalumų palyginti su kitais vidaus rezervų išaiškinimo būdais. Jos taikymas apibendrina ne vieno, bet kelių įmonės padalinių darbo patirtį, atskleidžia geriausius, racionaliausius techninius ir organizacinius sprendimus, jau pritaikytus gamyboje ir patikrintus praktikoje. Todėl vidaus lyginamąją analizę reikia vertinti kaip aukščiausią apsiikeitimo patirtimi formą ir veiksmingą rezervų atskleidimo būdą. Prieš sudarant padalinių veiklos lyginimo programą, reikia gerai ištirti įmonės organizacinę struktūrą ir veiklos ypatybes. Tai gali padėti geriau nustatyti, kokie skirtumai tarp lyginamų padalinių rodiklių susidaro dėl nevienodų darbo sąlygų. Taigi apibendrinant galima suformuoti du pagrindinius vidaus lyginamosios analizės uždavinius: nustatyti konkrečių įmonės padalinių vaidmenį vykdant tam tikras gamybos, komercines ir kitas užduotis; atskleisti ne tik išteklių naudojimo įmonės padaliniuose skirtumus, bet ir galimybes veiksmingiau juos panaudoti. Tarpįmoninė lyginamoji analizė padeda atskleisti rezervus ir nustatyti faktinių rodiklių nukrypimų nuo pirmaujančių tos ūkio šakos arba užsienio įmonių priežastis. Ji padeda nustatyti grupės įmonių nevienodo darbo efektyvumo priežastis ir veiksnius, nustatant optimaliausius techninius ir organizacinius sprendimus. Teisingai atlikus tarpįmoninę lyginamąją analizę, galima atskleisti net ir pirmaujančių įmonių gamybos augimo ir tobulinimo vidaus rezervus. Tarpįmoninė lyginamoji analizė, kitaip negu vidaus įmonės analizė, leidžia atskleisti didesnius rezervus, kadangi čia analizuojami kelių įmonių rodikliai. Tarpįmoninė lyginamoji analizė padeda ištirti ne tik pirmaujančių, bet ir atsiliekančių įmonių darbo teigiamas ir neigiamas puses. Atliekant šią analizę, ypač daug dėmesio turi būti skiriama pažangioms technologijoms, gamybos organizavimo ir valdymo metodams nustatyti, konkretiems veiksniams, padedantiems pasiekti aukštus techninius ir ekonominius rodiklius, atskleisti. Tarpįmoninei lyginamajai analizei keliami tokie uždaviniai, kaip: lyginamųjų įmonių darbo rezultatų objektyvus įvertinimas, vertinant darbo rezultatus, ypač daug dėmesio skiriama racionaliam materialinių, darbo ir finansinių išteklių naudojimui nustatyti, veiksnį, turėjusių įtakos įmonių lyginamųjų rodiklių skirtumui, nustatymas (šiuo atveju tiriama nevienodų darbo sąlygų skirtumai), vidaus rezervų atskleidimas išnagrinėjus giminingų šalies ir užsienio įmonių darbo patirtį ir jos skleidimas įmonėje, priemonių plano parengimas vidaus gamybos rezervams maksimaliai panaudoti ir šalies bei užsienio pažangiai patirčiai skleisti. Suprantama, kad lengviausia lyginti

tas įmones, kurios gamina vienarūšę produkciją ir yra artimos savo dydžiu bei gamybos tipu. Tačiau ir nevienodą produkciją tikslinga ir galima lyginti, tam pritaikius rodiklių skaidymo, grandininių keitimų, koeficientų ir kitus veiklos analizės būdus, leidžiančius padaryti palyginamus skirtingus rodiklius.

8. Tyrimo kryptį – klasifikuojama į finansinę ekonominę, techninę ekonominę ir funkcinę vertinę. Taikant pirmąsias dvi analizės rūšis, daugiau dėmesio skiriama atitinkamai finansinei ir techninei įmonės veiklos pusei tirti. Tuo tarpu atliekant funkcinę vertinę analizę, visi tyrimo objektai (gaminio konstrukcija, gamybos organizavimas ir technologija, valdymo, planavimo, apskaitos sistema, kontrolės arba kuri nors kita operacija) laikomi funkcijų kompleksais. Pagrindinis šios analizės tikslas – optimizuoti gamybos, technologijos, technikos, produkcijos funkcijas ir sumažinti išlaidas pasitelkiant šias funkcijas.
9. Tyrimo objektą – skirstoma į darbo jėgos, darbo priemonių, darbo objektų, produkcijos, gamybos išlaidų ir produkcijos savikainos, pelno ir pelningumo, finansinės būklės analizę.
10. Analizuojamo objekto aprėpimo laipsnį – gali būti atrankinė ir ištisinė analizė. Darant atrankinę analizę, svarbu atrinkti tokius tyrimo objektus, operacijas, procesus, rodiklius, kurie kuo išsamiau reprezentuotų visumą. Tačiau iškyla dvi problemos: analitikas ištiria tik dalį visumos, bet išvadas turi pareikšti apie visumą; ištirta dalis niekada negali visiškai užtikrinti visumos rezultato patikimumo, nes yra rizika pareikšti neteisingas išvadas.
11. Valdymo objektus – išskiriama finansinė, gamybinė, techninė ir ekonominė, socialinė ir ekonominė, ekonominė statistinė, ekonominė ir ekologinė, rinkodaros, investicinė, funkcinė vertinė. Funkcinė vertinė analizė yra viena iš svarbiausių analizės rūšių. Funkcinė vertinė analizė vadinama gan įvairiai: kaip gamybos išlaidų mažinimo metodas, kaip veiksmingas ekonomiškiausių ūkininkavimo variantų ieškojimo metodas, kaip tikslinė išteklių valdymo sistema, kaip tam tikrų objektų sisteminio tyrimo būdas, siekiant padidinti išteklių naudojimo efektyvumą ir pan. Tokia funkcinės vertinės analizės apibrėžimų įvairovė siejama su nuolat besiplečiančia jos taikymo geografija. Teisingiausia funkcinę vertinę analizę apibrėžti kaip tam tikro gaminio, arba gamybos proceso, arba valdymo, struktūros funkcijų sisteminio tyrimo metodą, siekiant mažinti išlaidas projektavimo, gamybos, pardavimo ar pramoninio ir buitinio vartojimo srityse išlaikant aukštą kokybę, naudingumą ir ilgaamžiškumą. Funkcinės vertinės analizės klasikinė taikymo sritis buvo ir yra gaminys, šio gaminio išlaidų optimizavimas, remiantis jo vartojamųjų savybių ekonominio tikslingumo ir funkcijų analize. Pirmieji funkcinės vertinės analizės taikymo bandymai parodė, kad šis metodas padeda sumažinti tiesiogines (materialines ir darbo) sąnaudas vidutiniškai 10 – 30 procentų. Funkcinės vertinės analizės pagrindinė išskirtinė ypatybė yra ta, kad objektas nagrinėjamas ir tobulinamas, kaip funkcijų, kurias jis atlieka, kompleksas. Jos metu tiriamos galimybės išsiaiškinti

nereikalingoms funkcijoms nustatyti arba esamoms patobulinti, siekiant sumažinti išlaidas šioms funkcijoms atlikti, tačiau nepakenkiant objekto kokybei arba netgi ją pagerinant. Funkcinės vertinės analizės svarbiausias tikslas – patobulinti objekto atliekamas funkcijas, ir sumažinti išlaidas – galima pasiekti suradus optimalų analizuojamos vertės (funkcijų) ir jos gamybos išlaidų santykį. Pagrindinis funkcinės vertinės analizės uždavinys – efektyviausio bei ekonomiškiausio gamintojui ir vartotojui sprendimų varianto sukūrimas. Analizės metu pirmiausia reikia tiksliai apibūdinti objektą, jo būklę, silpnąsias puses, įvertinti jo tobulinimo galimybes. Toliau reikia nustatyti atliekamų funkcijų pobūdį ir skaičių, nurodyti funkcijas, kurias būtina įgyvendinti mažiausiomis išlaidomis, tiksliau tariant, kiekvienai funkcijai reikia nustatyti didžiausias leistinas faktines išlaidas priklausomai nuo funkcijų svarbumo. Labai svarbu tirti ir nustatyti reikalaujamų funkcijų atlikimo alternatyvius variantus, išrinkti efektyviausią ir jį praktiškai taikyti. Funkcinė vertinė analizė atliekama dažniausiai šiais etapais: paruošiamasis etapas (analizės objekto parinkimas, tikslo pagrindimas, terminų ir atlikėjų nustatymas), informacijos etapas (surenkami duomenys apie objekto paskirtį, kt. informacija), analitinis etapas (keliamos idėjos ir siūlomi sprendimų variantai tiriamam objektui tobulinti, svarbiausias uždavinys – objekto funkcijų nustatymas ir klasifikacija), kūrybinis etapas (formuojamas įvairios idėjos), tyrimo etapas (turimos idėjos apsvarstomos, išrenkamos geriausios ir realiausios, šio etapo darbas laikomas baigtu, kai kolektyvui įteikiami apiforminti techninių variantų dokumentai, sprendimai ir pasiūlymai), rekomendavimo etapas (parengiamos rekomendacijos tiriamo objekto konstrukcijoms tobulinti, priimami jų įgyvendinimo sprendimai; ekonominis efektyvumas yra svarbiausias kriterijus renkant techninį sprendimą), baigiamasis etapas (funkcinės vertinės analizės rezultatų pritaikymas). Objekto funkcijų ir jų išlaidų analizė atliekama siekiant nustatyti pagrindines, pagalbines bei nereikalingas funkcijas ir joms atlikti būtinas išlaidas. Pagrindinė funkcija apibūdina objektą, ji būtina, be jos objektas neįmanomas. Kai kurios sudėtingos sistemos gali turėti vieną pagrindinę ir kelias bendras funkcijas. Pastarosios, kaip pagalbinės, padeda įgyvendinti pagrindinę funkciją. Darant analizę, ieškoma galimybių, kaip pigiau atlikti tam tikras funkcijas tobulinant organizacinius, techninius, technologinius ir kitus gamybos veiksnus. Be to, ieškoma galimybių, atsisakyti atlikti nereikalingas funkcijas. Funkcinei vertinei analizei atlikti sudaroma analitikų grupė arba įkuriama savarankiška tarnyba. Svarbu, kad į funkcinės vertinės analizės grupę arba tarnybą įeitų įvairių profesijų specialistai: inžinieriai, technologai, ekonomistai, buhalteriai, vadybininkai ir kt. Darbus, susijusius su funkcinės vertinės analizės parengimu ir įgyvendinimu, lemia įmonių dydis, tarnybų sudėtis, specialistų klasifikacija, sprendžiama problema, analizės objekto specifika.

12. Objektų tyrimo metodiką – kokybinę, kiekybinę, skubi analizę, fundamentinę situacinę (jautrumo), marginalinę (ribinę), ekonominę ir matematinę.

Iš visų aukščiau išvardintų analizės rūšių praktikoje dažniausiai yra naudojamos operatyvinė, retrospektyvinė, ir perspektyvinė analizė, vidaus lyginamoji ir tarpįmoninė lyginamoji, kompleksinė ir funkcinė vertinė analizės.

Užsienio autoriai dažniausiai analizės rūšis skiria į šias tris dideles grupes:

1. Horizontalioji analizė.
2. Vertikaliąją analizę.
3. Santykinę analizę.

Horizontalioji ir vertikaliąją finansinės analizės yra pradinis analizės etapas, padedantis įvertinti atskirų rodiklių kitimo tendencijas, reikšmingumą įmonės veiklai. Santykinę arba kitaip vadinama finansinių koeficientų analizę tiria įmonės veiklos finansinį stabilumą, efektyvumą, pelningumą.

Horizontalioji analizė dažniausiai atliekama tada, kai finansinių ataskaitų dydžiai lyginami su praėjusio laikotarpio duomenimis, o nukrypimas išreiškiamas absoliučiais arba santykiniais dydžiais. Ši analizė parodo finansinių rodiklių dinamiką, tačiau neišryškina priežasčių, dėl kurių įvyko rodiklių pakitimai. Ji dažnai taikoma analizuojant balanso, pelno (nuostolių), pinigų srautų ataskaitų duomenis. Horizontalioji analizė dažniausiai atliekama lyginant 2 – 5 metų duomenis. Atliekant horizontaliąją analizę, galima įvertinti ilgalaikio ir trumpalaikio turto, nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų, pajamų ir sąnaudų, apyvartinio kapitalo, grynujų pinigų srautų pokyčius. Horizontaliosios analizės atmaina yra trendo analizė: analizuojami kelių metų 5 – 10 finansinių ataskaitų duomenys ir tokiu būdu atskleidžiamos finansinių rezultatų kitimo tendencijos bei dėsningumai. Svarbu pabrėžti, kad tokią analizę įmanoma atlikti tik turint palyginamąsias ataskaitas. Tokiose ataskaitose rodikliai įvertinami palyginamosiomis kainomis, apskaičiuoti taikant vienodą metodiką, vienodus apskaitos principus. Rodikliai per daugelį metų gali pasikeisti ne vien dėl pasikeitusio vadovų darbo organizavimo, bet ir dėl pasikeitusių apskaitos principų, dėl išorės priežasčių, susijusių su valstybės ekonomine ir socialine politika, infliacija ir kt. Tokiais atvejais, darant išvadas, reikia atsižvelgti į visus veiksniai. Horizontalioji analizė – tai pasirinktų finansinių rodiklių dinamikos tyrimas. Dažniausiai išeities tašku pasirenkamas tam tikras ataskaitinis laikotarpis, vadinamas baziniu laikotarpiu ir visi po jo einantys metai analizuojami apskaičiuojant augimo tempą arba prieaugio koeficientus. Dinamikos tendencijoms nustatyti naudojamos nesudėtingi kompiuteriniai skaičiavimai. Darant horizontaliąją analizę, svarbu įvertinti du dalykus: tinkamo lyginamo laikotarpio pasirinkimas ir bazinių metų, su kuriais lyginama, pasirinkimas [25; 40].

Vertikaliąją analizę – tai įmonės finansinės būklės įvertinimas, naudojant įvairius santykinis rodiklius. Visų pirma, tai finansinių ataskaitų struktūrinių rodiklių apskaičiavimas, kas leidžia operatyviai pastebėti neigiamus įmonės pokyčius, ir atlikti finansinės būklės įvertinimą lyginamosios

analizės būdu. Dažniausiai lyginama su etaloniniais, vidutiniais šakos ar analogiškos įmonės rodikliais. Jeigu tokių palyginamųjų reikšmių nėra arba jų nepavyksta gauti, lyginti galima su teorinėmis reikšmėmis arba su praėjusių laikotarpių duomenimis. Tai struktūros analizė, kuri parodo tam tikro rodiklio dalį (išreikštą procentais) nuo pasirinktos bazės, prilyginamos 100 procentų. Vertikaliosios analizės tikslas – nustatyti, kokią dalį konkretus rodiklis (procentais) sudaro palyginti su tam tikra visuma. Vertikaliąją (struktūrinę) analizę atliekama tada, kai kiekvienas finansinės ataskaitos rodiklis lyginamas su bendruoju baziniu tos ataskaitos rodikliu, o gautas dydis išreiškiamas procentais. Ją atlikus galima sužinoti, kokią dalį tam tikras rodiklis sudaro visumoje. Dažniausiai kitiems daliniams rodikliams apskaičiuoti baziniai dydžiai yra bendra aktyvų, pasyvų, pelno, pardavimų suma ir pan. Kiekvienas rodiklis sudaro tam tikrą bazinio rodiklio procentą. Vertikaliąją balanso analizę, parodo, kokią dalį (procentais) sudaro atskiri balanso turto ir nuosavybės straipsniai bendroje turto ir nuosavybės sumoje, t. y. ši analizė pateikia įmonės turto ir finansavimo šaltinių struktūrą balanso sudarymo dieną. Atliekant vertikaliąją pelno (nuostolių) ataskaitos analizę, visi šios ataskaitos straipsniai dalinami iš pardavimų sumos (bazės), t.y. ši pelno (nuostolių) ataskaitos analizė parodo, kokia dalis pardavimų tenka sąnaudų padengimui ir kokia dalis lieka pelnui [19;36].

Taigi, atliekant finansinių ataskaitų vertikaliąją analizę, galima įvertinti: ar optimaliai ir racionaliai naudojamas turtas, finansavimo struktūros pokyčius – nuosavomis ir skolintomis lėšomis finansuojama įmonės veikla, įmonės pajamų ir sąnaudų struktūrą ir jų kitimo priežastis, įmonės finansinės būklės kitimo tendencijas ir kt. Ši analizės rūšis sudaro sąlygas susipažinti su finansinių ataskaitų rodiklių struktūra. Tačiau, atliekant vertikaliąją analizę, nepakanka apskaičiuoti tam tikrų rodiklių struktūros. Ši analizė padeda nustatyti ir rodiklių struktūros pokyčius per tam tikrą laikotarpį priežastis. Ji padeda išskirti svarbiausius, prioritetinius rodiklius. Vertikaliąją analizę nustato konkrečių rodiklių tarpusavio ryšį ir įtaką, tai leidžia daryti tam tikras išvadas dėl vieno ar kelių rodiklių pasikeitimo priežasčių, nes bet koks finansinės ataskaitos rodiklio pasikeitimas gali daryti įtaką kito ar kelių rodiklių pasikeitimui [17; 41].

Horizontaliosios ir vertikaliosios analizės rezultatai yra pagrindas santykinę analitinę analizę atlikti, t.y. apskaičiuoti įvairius santykinius rodiklius (finansinius koeficientus). Santykinę analizę teorijoje ir praktikoje kitaip vadinama finansinių koeficientų analize. Ši analizės rūšis paplitusi atliekant tarpįmoninę ir tam tikro laikotarpio finansinių ataskaitų rodiklius. Santykiniai rodikliai objektyviau ir įvairiapusiškiau įvertina tiriamąjį objektą negu absoliutiniai rodikliai. Dažniausiai vienas santykinis rodiklis mažai ką pasako. Kai kurie santykiniai rodikliai glaudžiai susiję, kinta priklausomai nuo kitų santykinų rodiklių, nes jiems daro įtaką tie patys veiksniai. Todėl kuri įmonė pelningesnė, galima pasakyti tik tada, kai abiejų įmonių pelno rodiklį palyginsime su pardavimų, turto, kapitalo ar kitais rodikliais. Šiuo atveju tik abiejų įmonių pelningumo finansinių koeficientų analizė gali įvertinti, kuri įmonė sugebėjo efektyviau dirbti, geriau panaudoti investicijas, kontroliuoti išlaidas.

Taigi, santykiniai rodikliai leidžia palyginti nevienodų dydžių įmonių veiklą. Koeficientus reikia skaičiuoti ne mažiau kaip pagal trijų metų duomenis, kad būtų galima palyginti jų reikšmes ir nustatyti pokyčius.

Santykiniai rodikliai pasirenkami atsižvelgiant į analizės tikslą. Svarbu pasirinkti logiškai ir tarpusavyje matematiškai susietus rodiklius. Formulės, kuria remiantis apskaičiuojamas santykinis rodiklis, skaitiklis ir vardiklis turi būti teisingai įvertinti ir išmatuoti, turi būti to paties laikotarpio. Santykiniai rodikliai nėra reikšmingi, jeigu jie nepalyginami su:

- tos pačios įmonės praėjusio laikotarpio rodikliais;
- numatytais tam tikrais parametriniais rodikliais;
- tos pačios ūkio šakos kitų įmonių rodikliais;
- pagrindinių konkurentų rodikliais.

Santykiniai rodikliai sudaromi pasirenkant absoliučius dydžius iš pagrindinių finansinių ataskaitų. Santykinė analizė plačiausiai naudojama atliekant finansinę analizę, nes be santykinų rodiklių ne tik neįmanoma įvertinti finansinių procesų kitimo laiko atžvilgiu, nustatyti įvairių finansinių reiškinių struktūrą, bet ir iš absoliučiomis sumomis išreikštų rodiklių daryti objektyvių ir apibendrinančių išvadų. Todėl finansinėje analizėje apskaičiuojama labai daug santykinų rodiklių. Be absoliučių rodiklių, jie padeda objektyviau atspindėti ir įvertinti tiriamą reiškinį. Finansinėje analizėje nėra griežtai reglamentuota santykinų rodiklių skaičiavimo metodika, tačiau jau yra nusistovėjusios santykinų rodiklių klasifikacinės grupės ir jų nustatymo metodikos. Santykiniai rodikliai leidžia nesunkiai palyginti skirtingų įmonių veiklos rezultatus įvairiais aspektais, nepriklausomai nuo tokių veiksnių kaip priklausomybė tam tikrai ūkio šakai, įmonės juridinis statusas, dydis ir pan. Naudojant santykinius rodiklius, galima gana objektyviai ir tiksliai įvertinti įvairias įmonės veiklos puses, atskleisti rezervus ir nepanaudotas galimybes, prognozuoti ir priimti optimalius valdymo sprendimus. Be to, ši analizė leidžia palyginti įmonės skirtingų laikotarpių finansinius rezultatus, nustatyti jų kitimo tendencijas. Santykinė analizė ypač veiksminga nustatant veiksnius, turėjusius įtakos konkrečių rodiklių pokyčiams. Galima teigti, kad santykinė analizė yra viena iš svarbiausių priemonių nustatyti ir įvertinti bendrą įmonės finansinę ekonominę būklę, išreikštą tam tikrais standartiniais dydžiais nepriklausomai nuo nevienodų veiksnių, apibūdinančių įmonės struktūrą, dydį ar statusą [1; 39; 44].

Konkurencingos verslo rinkos sąlygomis kiekviena įmonė susiduria su šiomis svarbiausiomis problemomis: gamybos efektyvumo didinimu, racionalių išteklių naudojimu, produkcijos kokybės gerinimu ir išlaidų mažinimu. Be to, norėdamos sėkmingai konkuruoti rinkoje, įmonės privalo nuolat ieškoti rezervų veiklai gerinti, naujiems produktams ir paslaugoms kurti, naujai technikai ir

technologijoms taikyti, valdymo metodams tobulinti. Sprendžiant šiuos uždavinius, svarbią reikšmę įgyja ekonominės veiklos efektyvumo analizė ir įvertinimas, padedantis objektyviai nusakyti konkrečią ekonominę situaciją įmonės veiklos sąlygas ir galimybes. Finansinė analizė turi padėti ne tik atskleisti, bet ir panaudoti rezervus ir galimybes. Analizuojant reikia tikrinti, ar įvykdyta tai, kas buvo numatyta atlikus ankstesnę analizę. Svarbu nustatyti konkrečių rodiklių dinamiką, atskleisti jų tarpusavio ryšį, teigiamų ar neigiamų veiksnių raidą, mokėti parinkti duomenis, juos lyginti ir aiškinti.

2. ĮMONIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO METODIKŲ ANALIZĖ

Finansiniai koeficientai yra plačiai naudojami atliekant tarpįmoninę bei tam tikro laikotarpio finansinę analizę. Vartodami finansinius rodiklius, galime palyginti skirtingų įmonių finansines ataskaitas bei jų veiklos rezultatyvumą įvairiais požiūriais, taip pat vienos įmonės skirtingų laikotarpių finansinius rodiklius, nustatyti jų kitimo tendencijas. Finansiniai rodikliai gali būti tiek absoliutūs, tiek santykiniai ir jų rezultatų žinojimas yra labai svarbus analizuojant įmonės būklę. Nesvarbu kokio dydžio yra įmonė, norėdama sėkmingai konkuruoti rinkoje ji privalo skaičiuoti savo finansinius rodiklius bei analizuoti jų rezultatus. Finansinis santykinis rodiklis yra dviejų ar daugiau absoliutinių rodiklių santykis. Santykinis rodiklis, gautas palyginus du ar daugiau absoliutinių rodiklių, yra daug pranašesnis už absoliutinį, jis objektyviau ir įvairiau įvertina tiriamąjį objektą. Finansinių santykinų rodiklių naudojimas leidžia lyginti skirtingų dydžių įmonių veiklą. Dinamiškame verslo pasaulyje vertinant įmonės ekonominę finansinę veiklą sunku rasti optimalų rodiklių skaičių, kuriais būtų galima nustatyti įmonės finansinę padėtį, ekonominės veiklos efektyvumą ir stabilumą, tad kiekviena įmonė, siekdama įvertinti veiklos tęstinumą turėtų atlikti kompleksinį tyrimą.

2.1. Pelnas – ilgalaikis ekonominės veiklos efektyvumo rodiklis

Pelno gavimas yra pagrindinis verslo tikslas, tai sąlygoja apibrėžimas. Jeigu organizacijos pagrindinis tikslas nėra pelno siekimas, tai ši organizacija negali vadintis verslo įmone. Ekonominėje literatūroje pabrėžiami įvairūs pelno, kaip ekonominės kategorijos ir įmonės veiklos rodiklio, aspektai. Nurodoma, kad pelnas yra įmonės ekonominio vystymosi veiksnys, finansinė nauda, veiklos vertinimo kriterijus, ilgalaikio finansavimo šaltinis, pagrindinis dalykas, dėl kurio konkuruojama perkant ir parduodant prekes rinkoje, ir pan. Buhalterinės apskaitos ir įmonių veiklos analizės specialistai teigia, kad pelnas yra labiausiai apibendrinantis įmonės veiklą rodiklis. Jis susijęs su visais įmonės veikos rodikliais: turtu, kapitalu, įsipareigojimais, pajamomis, sąnaudomis ir kt. Jis parodo viso įmonės kolektyvo veiklą, ūkinių reiškinių tarpusavio ryšius: naujos technikos ir technologijos taikymo efektyvumą, darbo našumo kėlimą, produkcijos savikainos mažinimą ir kt. Jis parodo tiek teigiamas, tiek neigiamas įmonės darbo puses, tiek įmonės kolektyvo laimėjimus, tiek nesėkmes. Todėl pelną galima vadinti įmonės darbo efektyvumo ir jos veiklos vertinimo matu [29]. Finansų valdyme pelnas vertinamas dvejopai: viena vertus, pelnas rodo įmonės veiklos rezultatą, kita vertus – jis yra svarbiausias įmonės plėtros veiksnys. Natūralu, kad verslo įmonės įgyja turtą kaip priemonę pelnui gauti, o pastarasis savo ruožtu yra pagrindinis įmonės turto didinimo (nuosavų lėšų) šaltinis. Interesų grupės skirtingai vertina pelno ekonominę reikšmę [20]:

- kapitalo savininkai siekia didinti pelną, nes laukia daugiau pajamų iš investuoto kapitalo;
- valstybė (regionas) suinteresuota pelninga verslo įmonių veikla, nes ji lemia ekonomikos augimą ir didesnes valstybės biudžeto pajamas;
- vadybininkams didesnis pelnas rodo gerus jų vadybinius gebėjimus;
- verslo partneriams didelis įmonės pelnas teikia saugumą ir didesnę ekonominių sandorių patikimumą.

Pelno didinimu suinteresuotos visos verslo įmonės. Vienoms tai sekasi geriau nei kitoms. Jei įmonė gauna didesnę pelną, ji gali plėtoti verslą, diegti naujas technologijas, skatinti ir motyvuoti darbuotojus, skirti lėšų jų kvalifikacijai kelti. Tokiu būdu didinamos įmonės konkurencinės galimybės. Pelnas priklauso nuo įmonės gebėjimo naudoti turtą, tačiau spręsti pelno didinimo klausimus reikėtų atsargiai, nes maksimalus pelno siekimas gali sukelti ir tam tikrų nepageidaujamų pasekmių, tokių kaip įmonės veiklos rizikos padidėjimas, socialinių problemų išryškėjimas, kai įmonė pažeidžia darbuotojų interesus laiku nemokėdama arba mokėdama mažus atlyginimus. Rinkos sąlygomis įmonės pelnas priklauso nuo veiklos masto, verslo aplinkos, apskaitos sistemos principų, paklausos, gyventojų perkamosios galios bei kitų konkrečių ekonominių sąlygų, tokių kaip: ilgalaikio turto nusidėvėjimo skaičiavimo būdo, turto įvertinimo būdo, atsargų apskaitos metodo, sudaryto rezervo abejotinoms skoloms padengti, kreditų palūkanų ir kt. Verslo įmonė turi uždirbti tiek pinigų, kad būtų padengtos visos sąnaudos ir dar liktų pinigų įvairiems poreikiams tenkinti. Be to, įmonė pelningai dirbti turi ne vienerius metus ir matyti savo veiklos perspektyvą [10].

Pelnas apskaičiuojamas įmonės pelno (nuostolių) ataskaitoje. Šiame finansinės atskaitomybės dokumente pateikiami duomenys apie uždirbtas pajamas per ataskaitinį laikotarpį ir patirtas sąnaudas toms pajamoms uždirbti. Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, ataskaita sudaroma pagal daugiapakopę sistemą atskirai parodant kiekvienos įmonės veiklos pajamas ir sąnaudas. Svarbiausi pelno susidarymo etapai parodyti lentelėje (žr. 1 pav.) [5; 20].

Pardavimo pajamos
–
Pardavimo savikaina
=
Bendrasis pelnas (nuostoliai)
–
Veiklos sąnaudos
=
Tipinės veiklos pelnas (nuostoliai)

+
Kita veikla (pajamos – sąnaudos)
+
Finansinė investicinė veikla (pajamos – sąnaudos)
=
Įprastinės veiklos pelnas (nuostoliai)
+
Pagautė
–
Netekimai
=
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą
–
Pelno mokestis
=
Grynasis pelnas (nepaskirstytasis pelnas)
–
Dividendai
–
Rezervai
=
Įmonės nepaskirstytojo pelno likutis

1 pav. Pelnų susidarymo etapai

Be abejo, akcininkams pagrindinis pelno (nuostolių) ataskaitos rodiklis yra grynasis pelnas, nes tik šia suma jie gali laisvai disponuoti: dalį pelno skirdami investicijoms, kitą dalį dividendams arba naudodami kitiems tikslams.

Vienas iš svarbiausių pelno didinimo šaltinių yra nuolatinė ir išsami jo analizė. Analizuojant pelną, dažniausiai keliama tokie uždaviniai: nustatyti pelno plano pagrįstumą ir ryšį su kitais finansinio plano rodikliais, įvertinti ataskaitinio laikotarpio pelno plano įvykdymą, jo dinamiką ir sudėtį, įvertinti plano kitimą nulėmusius veiksnius ir nustatyti neigiamų veiksnių pašalinimo galimybes. Pirmiausia

turi būti atliekama pelno sudėties, struktūros ir dinamikos analizė. Ši analizė atliekama remiantis pelno (nuostolių) ataskaita.

Pelno didinimu suinteresuotos visos įmonės nepriklausomai nuo jų dydžio, rūšies ir veiklos srities. Pelno reikia įmonės plėtrai ir finansiniam pajėgumui palaikyti. Tačiau absoliutus pelno rodiklis neparodo įmonės veiklos efektyvumo, nepakankamai apibūdina įmonės veiklos rezultatyvumą. Juk kelios įmonės, gaudamos tą patį pelną, gali būti labai skirtingos vertinant jas finansinės, investicinės, gamybinės ir komercinės veiklos požiūriais. Todėl norint palyginti įmonių veiklos efektyvumą yra skaičiuojami įvairūs pelningumo rodikliai. Pelningumo koeficientai rodo, kaip efektyviai uždirbamas pelnas, kaip gerai firma daro investicinius ir finansavimo sprendimus. Įmonės veiklos pelningumo rodikliai laikomi labai svarbiais, nes būtent jie rodo, kokį pelną uždirba akcininkų investuoti pinigai. Paprastai įmonės pelningumo rodikliai lyginami su kitų ūkio sektorių, su ankstesniųjų metų rodikliais arba su pelningumu, kuris galėjo būti gautas pasirinkus alternatyvius investavimo būdus. Jie padeda investuotojams orientotis, ar verta investuoti į tą įmonę, ar geriau pinigus padėti į banką.

Dažniausiai autoriai išskiria tris santykinų pelningumo rodiklių grupes:

- ✓ Pardavimo pelningumo santykiniai rodikliai.
- ✓ Turto pelningumo santykiniai rodikliai.
- ✓ Kapitalo pelningumo santykiniai rodikliai.

Pardavimo pelningumo rodiklius skaičiuoja ir jais domisi daugelis su įmone susijusių asmenų. Dažniausiai pelningumo rodikliai pateikiami procentine išraiška. Pardavimo pelningumo rodikliai skaičiuojami tam tikros veiklos pelną dalijant iš pardavimo pajamų. Ekonominėje literatūroje ir praktikoje daugiausia dėmesio skiriama bendrajam ir grynajam pardavimo pelningumui.

Bendrasis pardavimo pelningumas apskaičiuojamas pagal formulę:

$$\frac{\text{Bendrasis pelnas} \times 100\%}{\text{Pardavimo pajamos}} \quad (1)$$

Bendrasis pardavimo pelningumas rodo, kiek bendrojo pelno tenka vienam pardavimo pajamų litui. Tai vienas iš svarbiausių pardavimo procesą atspindinčių rodiklių. Jis įvertina, ar pagrindinė įmonės veikla yra efektyvi. Teigiamai vertinama, kai rodiklis svyruoja nuo 10 iki 35 procentų. Mažesnė negu 10 procentų reikšmė rodo, kad įmonė turi ūkininkavimo problemų mažindama išlaidas. Bendrasis pardavimo pelningumas turėtų būti stabilus. Jeigu kurį nors laiką yra pastebima mažėjimo tendencija, tai pirmiausia reikėtų peržiūrėti produkcijos gamybos technologiją, gamybos įrenginių būklę, produkcijos asortimentą, nuodugniau atlikti produkcijos savikainos ir kainų analizę. Didėjantis bendrasis pardavimo pelningumas paprastai reiškia racionalią rinkodarą, teisingą kainų ir konkurencijos politikos orientaciją, gerėjančius produkcijos gamybos ir jos pardavimo rezultatus. Kuo didesnė pelno norma kiekvienam uždirbtam pajamų litui, tuo efektyvesnė įmonės veikla [30].

Tačiau daugelis mano, kad informatyvesnis yra grynojo pardavimo pelningumo rodiklis, kuris visapusiškiau parodo įmonės finansinės veiklos galutinius rezultatus. **Grynasis pardavimo pelningumas** skaičiuojamas pagal šią formulę:

$$\frac{\text{Grynasis pelnas} \times 100\%}{\text{Pardavimo pajamos}} \quad (2)$$

Grynasis pardavimo pelningumas parodo tikrąjį pardavimo pelningumą įvertinus visas pajamas ir išlaidas, tiksliau – šis rodiklis rodo, kiek grynojo pelno tenka kiekvienam pardavimo litui po visų išlaidų. Grynojo pardavimo pelningumo rodiklis vertinamas labai gerai, jeigu yra didesnis kaip 25 procentai, gerai – didesnis kaip 10 procentų, patenkinamai – mažesnis nei 10 procentų, nepatenkinamai – mažesnis, kaip 5 procentai ir blogai – jeigu yra neigiamas. Jeigu pastebima šio rodiklio mažėjimo tendencija – tai yra rimtas įspėjimas, jog prekių (paslaugų) konkurencingumas mažėja ir reikalingos naujovės ir veiksmingesni verslo sprendimai.

Taigi, grynąjį pardavimo pelningumo rodiklį lyginant su bendruoju pardavimo pelningumu galima nustatyti pridėtinių išlaidų įtaką įmonės veiklos finansiniam rezultatui. Dar svarbu pažymėti, kad bendrąjį ir grynąjį pardavimo pelningumą galima apskaičiuoti ir kitu būdu, t.y. bendrąjį ir grynąjį pelną dalijant iš pardavimo savikainos, o ne iš pardavimo pajamų [30].

Taip pat skaičiuojami dar ir kiti pardavimo pelningumo rodikliai:

Tipinės veiklos pelningumas, apskaičiuojamas pagal formulę:

$$\frac{\text{Tipinės veiklos pelnas} \times 100\%}{\text{Pardavimo pajamos}} \quad (3)$$

Rodiklis parodo įmonių sugebėjimą kontroliuoti veiklos sąnaudų formavimąsi. Jis geriausiai apibūdina valdymo efektyvumą.

Finansinės ir investicinės veiklos pelningumas, apskaičiuojamas pagal šią formulę:

$$\frac{\text{Finansinės ir investicinės veiklos pelnas} \times 100\%}{\text{Pardavimo pajamos}} \quad (4)$$

Rodiklis rodo finansinės ir investicinės veiklos reikšmingumą pardavimo pajamų atžvilgiu.

Įprastinės veiklos pelningumas, skaičiuojamas remiantis šia formule:

$$\frac{\text{Įprastinės veiklos pelnas} \times 100\%}{\text{Pardavimo pajamos}} \quad (5)$$

Rodiklis apibūdina tiriamos įmonės pagrindinės veiklos efektyvumą, jos sugebėjimą gauti pelno iš įprastinės įmonės veiklos.

Kita pelningumo rodiklių grupė – turto pelningumo rodikliai. Turto pelningumas parodo įmonės ilgalaikio ir trumpalaikio turto naudojimo efektyvumą. Pagal turto pelningumą galima įvertinti įmonės ūkinę, gamybinę ir investicinę veiklą, todėl turto pelningumo rodikliais domisi ne tik įmonių vadovai,

bet ir kiti finansinės informacijos vartotojai. **Turto pelningumas (ROA)** dažniausiai skaičiuojamas kaip grynojo pelno ir viso įmonės turto santykis, t.y.:

$$\frac{\text{Grynasis pelnas} \times 100\%}{\text{Turtas}} \quad (6)$$

Turto grąža parodo, kiek grynojo pelno įmonė uždirba vienam turto litui. Šis dydis gali būti naudojamas kaip įmonės turto panaudojimo efektyvumo matas. Kuo didesnė ROA reikšmė, tuo turtas „įdarbinamas“ efektyviau, tuo daugiau pelno uždirbama. Šio rodiklio privalumas yra tas, kad jo reikšmė nepriklauso nuo įmonės veiklos finansavimo šaltinių, t.y. ar įmonė naudoja daugiau skolintų ar nuosavų lėšų (taip yra išvengiama pagrindinio ROE trūkumo). Kuo įmonė mažiau naudoja skolinto kapitalo, tuo turto grąža (ROA) bus artimesnė savininkų nuosavybės grąžai (ROE). Konkrečios įmonės ROA rodiklio reikšmę reiktų lyginti su tame pačiame sektoriuje veikiančių įmonių ar vidutiniu sektoriaus dydžiu. Šis rodiklis, kaip ir visi kiti, turi savų privalumų bei trūkumų. Įmonės vadovybė gali manipuliuoti įmonės pelnu, keisdama įmonės apskaitos politiką (pailgindama ilgalaikio turto nusidėvėjimo laikotarpį ar sumažindama nusidėvėjimo normą) ir taip paveikti ROA dydį.

Įmonės finansinės veiklos efektyvumą objektyviausiai parodo kapitalo pelningumo rodikliai. Kapitalo pelningumu labiausiai domisi kapitalo savininkai, kreditoriai ir investuotojai, kadangi iš šios grupės rodiklių galima spręsti apie investicijų pelningumą, jų naudojimo efektyvumą ir galimybę gauti dividendų. Skaičiuojant **nuosavo kapitalo pelningumą (ROE)**, būtina imti vidutinę kapitalo vertę, nes pelno rodiklis yra intervalinis, gautas per tam tikrą laikotarpį, o ne momentinis rodiklis, todėl ir turi būti lyginamas ne su tam tikros datos, o vidutiniu kapitalo dydžiu. Šis rodiklis skaičiuojamas pagal šią formulę:

$$\frac{\text{Grynasis pelnas} \times 100\%}{\text{Nuosavas kapitalas}} \quad (7)$$

Nuosavo kapitalo pelningumas parodo nuosavo kapitalo sukurtą pelną ir tam tikru mastu – įmonės vadovybės darbo efektyvumą naudojant investuotą kapitalą. Nuosavybės grąža (ROE) parodo, kokią grąžą generuoja įmonė vienam investuotam savininkų nuosavybės litui. Kuo nuosavybės grąža yra didesnė, tuo efektyvesnė yra įmonės veikla, tuo daugiau pelno ji uždirba savo akcininkams. Dažniausiai investuotojai yra numatę, kokios grąžos jie reikalauja iš įmonės, o būtent ROE ir parodo, ar realūs įmonės veiklos rezultatai atitinka išankstinius lūkesčius. Tačiau kaip ir daugelis kitų rodiklių pastarasis turi savų trūkumų. ROE dydis labai priklauso nuo įmonės kapitalo struktūros ir savininkų nuosavybės dydžio įmonės turte. Jei įmonė dirba pelningai, tai padidindama įmonės skolas ir tokiu būdu sumažindama savininkų nuosavybę, įmonė gali „išauginti“ savininkų nuosavybės grąžą. Žvelgiant grynai aritmetiškai, kuo mažiau yra akcininkų nuosavybės, tuo aukštesnis bus ROE rodiklis.

Analizuojant pelno sudėtį svarbu nustatyti įmonės pelno šaltinius ir įvertinti veiklos sritis, kurios yra mažiausiai pelningos arba apskritai nuostolingos. Svarbus pelno analizės etapas – veiksmų analizė.

Pelnui daro įtaką išorės ir vidaus veiksniai. Išorės veiksniai yra susiję su politiniais, teisiniais, visuomeniniais, kultūriniais, demografiniais, techniniais ir ekonominiais procesais. Visi šie veiksniai formuoja vienokį ar kitokį finansinį rezultatą. Tačiau daugiausia dėmesio reikia skirti vidaus veiksmų analizei. Pagrindiniai veiksniai, turintys įtakos pelnui ir kurių dydį gali veikti įmonių vadovai ir vadybininkai, yra šie [28]:

- 1) Pardavimų apimtis. Pardavimų apimties veiksnio įtakos esmė ta, kad kuo daugiau parduodama produkcijos, tuo daugiau, esant kitoms sąlygoms vienodoms, gaunama pelno. Jo įtaka nustatoma bazinį pelną padauginus iš pardavimų pasikeitimo procento ir gautą rezultatą palyginus su bazinio laikotarpio pelnu.
- 2) Pardavimo kainos. Pardavimo kainų įtaka skaičiuojama lyginant pelną, apskaičiuotą faktiškais produkcijos pardavimo kainomis, su pelnu, apskaičiuotu bazinės produkcijos pardavimo kainomis.
- 3) Pardavimo savikaina. Pardavimo savikainos pasikeitimo įtaka pelnui nustatoma lyginant faktiško pelno rodiklį su pelnu, perskaičiuotu esant bazinei tam tikrų gaminių savikainai.
- 4) Produkcijos asortimentas ir struktūra. Produkcijos asortimento ir struktūros veiksnio įtaka ypač svarbi tais atvejais, kai tam tikrų gaminių pelningumas yra nevienodas. Jeigu dėl struktūrinių pokyčių įmonės pelningumas padidėja, tai įmonės kolektyvo nuopelnui laikoma tik tuo atveju, kai įvykdomas produkcijos asortimento planas. Kai kuriose pramonės šakose šis veiksnys apima ir kokybės pasikeitimo įtaką. Šio veiksnio įtakai nustatyti taikomi keli metodai. Paprasčiausias yra saldinis metodas. Jo įtaka nustatoma iš pelno pokyčio bendrosios sumos atimant apskaičiuotas pagal konkrečius veiksmus sumas.

Analizuojant būtina nustatyti, kokie produktai buvo pelningi, koks jų indėlis į bendrąjį pelną, taip pat, kokie produktai buvo nepelningi ir kokia dalimi jie sumažino bendrąjį pelną.

Daugeliui pelningumas tiesiogiai siejasi su verslo sėkme – kuo aukštesnė pelno norma, tuo verslas atrodo sėkmingesnis ir patrauklesnis. Tačiau ne visada žema pelno norma ar netgi nuostolingumas reiškia, kad įmonė yra nepatikima ar neefektyvi. Žemo pelningumo ar net nuostolingai veikianti įmonė irgi gali būti patraukli, jeigu kiti finansiniai rodikliai liudys apie jos gebėjimą laiku vykdyti įsipareigojimus. Vis dėlto reikėtų išanalizuoti įmonės pelno sumažėjimo ar nuostolių atsiradimo priežastis bei išsiaiškinti, kas sąlygojo pajamų sumažėjimą ar sąnaudų padidėjimą. Atsargiai reikia vertinti ir aukštus pelningumo rodiklius. Galbūt įmonės pelną sąlygojo pajamos dėl palankių valiutų kursų pokyčių ar buvo gautos pajamos iš netiesioginės veiklos, leidusios metus užbaigti sėkmingai, tačiau tai neužtikrina verslo sėkmės ilgalaikiame periode.

2.2. Sąnaudų lygio rodikliai

Labai svarbus pelno didinimo šaltinis yra išlaidų mažinimas. Kiekviena įmonė savo veiklos procese naudoja įvairius išteklius (materialinius, finansinius, žmogiškuosius). Kuo efektyviau šie ištekliai panaudojami, tuo greičiau pagaminama ir parduodama produkcija, t.y. uždirbamos pajamos. Tačiau pajamų negalima uždirbti nepadarius tam tikrų sąnaudų, be sąnaudų negali vykti jokia veikla. Čia svarbu atlikti pardavimo pajamų ir pardavimo savikainos bei su ja susijusių rodiklių analizę. Sąnaudų lygio rodikliai taip pat yra priskiriami pelningumo rodiklių grupei. Galima išskirti šiuos pagrindinius pardavimo pajamų ir sąnaudų rodiklius [29]:

1. **Pardavimo savikainos lygis**, apskaičiuojamas pagal formulę:

$$\frac{\text{Pardavimo savikaina} \times 100\%}{\text{Pardavimo pajamos}} \quad (8)$$

Tai yra pagrindinis sąnaudų lygio rodiklis. Šis rodiklis parodo įmonės pagrindines išlaidas vienam pardavimo pajamų litui. Tai yra tinkamiausias rodiklis, iš kurio galima spręsti apie įmonės vadovybės gebėjimą taupiai naudoti išlaidas, jas kontroliuoti. Tad nuolatinė šio rodiklio kontrolė yra labai svarbi, nes padeda įvertinti įmonės ūkininkavimo efektyvumą bei sugebėjimą kontroliuoti išlaidas. Tai tarsi savotiškas taupumo matas. Rinkos šalių praktika rodo, kad šio rodiklio ribos yra nuo 50 proc. iki 90 proc., mūsų sąlygomis tai reikštų 50 – 90 centų vienam pardavimo pajamų litui [20].

2. **Veiklos sąnaudos vienam pardavimo pajamų litui**, apskaičiuojamos pagal formulę:

$$\frac{\text{Veiklos sąnaudos} \times 100\%}{\text{Pardavimo pajamos}} \quad (9)$$

Veiklos sąnaudos – tai patirtos per ataskaitinį laikotarpį išlaidos, susijusios su įprastine įmonės veikla, vykdoma neatsižvelgiant į pardavimo apimtį, išskyrus finansinę, investicinę ir kitą veiklą. Tačiau dėl ūkinių operacijų įvairumo veiklos sąnaudų rodiklį sunku lyginti su kitų įmonių tuo pačiu rodikliu. Vis dėlto svarbu nuolat stebėti šio rodiklio pokyčius įmonėje per ilgesnį laikotarpį. Kalbant apie veiklos sąnaudų vienam pardavimo litui rodiklio reikšmę, galima vienareikšmiškai teigti, kad kuo jis bus mažesnis, tuo yra geriau. Šio rodiklio mažėjimo tendencija gali rodyti, kad yra gerai parengta išlaidų mažinimo politika įvairiuose įmonės padaliniuose. Manoma, kad jis neturėtų būti didesnis nei 17 – 18 procentų. Įprastine įmonės veikla laikomos pasikartojančios ūkinės operacijos, susijusios su visa įmonės veikla. Įprastinės veiklos duomenys dar grupuojami į tipinės ir netipinės veiklos straipsnius. Veiklos sąnaudos išskiriamos į du straipsnius – pardavimo bei bendrąsias ir administracines sąnaudas, tad galima atskirai apskaičiuoti šių sąnaudų lygį ir struktūrą.

3. **Pardavimo sąnaudos, tenkančios vienam pardavimo piniginiam vienetui** skaičiuojamos pagal formulę:

$$\frac{\text{Pardavimo sąnaudos} \times 100\%}{\text{Pardavimo pajamos}} \quad (10)$$

Šis rodiklis yra svarbus įmonėms, kurių yra didelės prekių pardavimo išlaidos. Kai kurių įmonių išlaidų struktūroje jų dalis labai didėja, nes kuriamos sudėtingesnės logistinės sistemos, didėja pervežimo sąnaudos ir išlaidos prekėms sandėliuoti. Įmonių vadovai turėtų nuolat stebėti pardavimo išlaidų kitimą ir analizuoti jų didėjimo priežastis. Tyrimai rodo, kad efektyviai dirbančioms įmonėms būdingos didelės prekių pardavimo sąnaudos, t.y. 5 – 10 procentų nuo vieno uždirbto piniginio vieneto [20]. Ūkinės operacijos gali būti vykdomos didinant pardavimus, esant toms pačioms sąnaudoms, arba mažinant sąnaudas, tenkančias tai pačiai pardavimų apimčiai.

4. **Bendrosios ir administracinės išlaidos**, tenkančios vienam pardavimo piniginiam vienetui yra apskaičiuojamos šitaip:

$$\frac{\text{Bendrosios ir administracinės išlaidos} \times 100\%}{\text{Pardavimo pajamos}} \quad (11)$$

Šis rodiklis rodo, kokią pardavimo pajamų dalį sudaro administracinės išlaidos. Jos priskiriamos pastovioms išlaidoms ir todėl jų suma, tenkanti prekės vienetui, yra atvirkščiai proporcinga parduotų prekių skaičiui. Administracinės išlaidos analizuojamos pagal kiekvieną jų straipsnį. Tokia analizė padeda įvertinti išlaidų formavimosi tikslumą ir būtinumą. Manoma, kad administracinės išlaidos neturėtų sudaryti daugiau kaip 10 – 15 proc. pardavimo pajamų.

5. **Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos vienam pardavimo pajamų litui**, apskaičiuojamos pagal formulę:

$$\frac{\text{Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos} \times 100\%}{\text{Pardavimo pajamos}} \quad (12)$$

Rodiklis parodo, kiek patirta finansinės ir investicinės veiklos sąnaudų vienam pardavimo pajamų litui ir taipogi teikia informaciją apie išlaidų būtinumą bei pagrįstumą, mažinimo galimybes.

6. **Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudų lygis**, apskaičiuojamas pagal formulę:

$$\frac{\text{Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos} \times 100\%}{\text{Finansinės ir investicinės veiklos pajamos}} \quad (13)$$

Rodiklis parodo įmonės finansinės ir investicinės veiklos efektyvumą: teigiamai vertinama šio rodiklio mažėjimo tendencija. Svarbu pažymėti, kad vertinant šį rodiklį, reikia ne tik

konstatuoti, kiek per ataskaitinį laikotarpį buvo uždirbta finansinės ir investicinės veiklos pajamų, bet ir kokios buvo šios pajamos.

Visų sąnaudų lygio rodiklių skaičiavimas parodo konkrečių įmonės veiklos sričių efektyvumą. Iš jų lygio galima spręsti, kaip taupiai naudojami ištekliai įmonėje ir atskirose veiklos srityse. Išlaidų mažinimas yra svarbi kiekvienos įmonės ekonominė problema. Planuojant įmonės veiklą vadovams reikia tiksliai žinoti, kiek, kokių išteklių ir kokiems tikslams reikia sunaudoti. Sąnaudų rodikliai naudojami valdymo sprendimams priimti, įmonės padalinių veiklos rezultatams įvertinti, veiklos kontrolei, koordinavimui ir prognozei. Šie rodikliai yra pagrindas pradėti išsamesnę išlaidų pagal atskaitomybės centrus ir susidarymo vietas analizę. Tačiau mažose įmonėse skaičiuoti šiuos rodiklius nėra taip būtina, nes mažame kolektyve yra akivaizdus ir visiems žinomas darbo pasidalijimas.

2.3. Trumpalaikio mokumo rodikliai

Žemo pelningumo ar net nuostolingai veikianti įmonė irgi gali būti patraukli, jeigu kiti finansiniai rodikliai liudys apie jos gebėjimą laiku vykdyti įsipareigojimus. Tuo tikslu yra skaičiuojamas mokumo rodiklis, kuris leidžia palyginti nuosavybę su visais įsipareigojimais. Kiekvienai įmonei svarbiausia yra sugebėti įvykdyti savo įsipareigojimus. Priešingu atveju įmonė praranda savo autoritetą, sugebėjimą konkuruoti rinkoje, nes kreditoriai su tokiais klientais nelinkę sudaryti sandorių. Sugebėjimas įvykdyti įsipareigojimus priklauso nuo mokumo. Įmonės mokumas turi labai didelę reikšmę jos kūrimosi laikotarpiu ir veiklos pradžioje, patyrus finansinių nuostolių, įėjimo į rinką, padidėjusios konkurencijos atvejais ir pan. Nuo mokumo priklauso įmonės finansinė būklė ir veiklos rezultatai, tolesnė jos veikla, perspektyvos, taktika, strategija, investiciniai sprendimai ir kt. Nemoki įmonė negalės palaikyti normalių santykių su kitais rinkos dalyviais. Mokumas yra būtina įmonės egzistavimo sąlyga. Todėl kiekviena įmonė turi analizuoti mokumo rodiklius [35; 38].

Didžiausią įtaką įmonės finansinei būklei turi įsipareigojimų dydis ir trukmė, o įsipareigojimai būna trumpalaikiai ir ilgalaikiai. Tad mokumas yra įmonės sugebėjimas turimomis mokėjimo priemonėmis apmokėti trumpalaikius ir ilgalaikius įsipareigojimus. Trumpalaikiai įsipareigojimai yra tie, kurie turi būti įvykdyti per vieną įmonės įprastinės veiklos ciklą arba per vienerius metus nuo balanso datos, o ilgalaikiai yra tie, kuriuos įmonė turės įvykdyti vėliau nei per ateinančius vienerius metus nuo balanso datos. Sugebėjimas įvykdyti įsipareigojimus priklauso nuo turimų mokėjimo priemonių. Įmonės mokėjimo priemonės yra pinigai ir jų ekvivalentai, per vienerius metus gautinos sumos, atsargos ir komplektavimo gaminiai, nebaigta gamyba, pagaminta produkcija, pirktos prekės, skirtos perparduoti, nebaigtos vykdyti sutartys, išankstiniai apmokėjimai, kitas trumpalaikis turtas. Šiomis mokėjimo priemonėmis galima apmokėti trumpalaikius (finansinės skolos, skolos tiekėjams, gauti išankstiniai apmokėjimai, pelno mokesčio įsipareigojimai, su darbo santykiais susiję

įsipareigojimai ir kt.) ir ilgalaikius (finansinės skolos, skolos tiekėjams, gauti išankstiniai apmokėjimai, atidėtieji mokesčiai ir kt.) įsipareigojimus. Kad įmonė galėtų atsiskaityti su darbuotojais, valstybe, tiekėjais ir kreditoriais už savo įsipareigojimus, jai reikia turėti ne tik grynųjų pinigų ir jų ekvivalentų, bet ir materialųjį likvidų turtą, kurį galėtų greitai paversti grynaisiais pinigais, t.y. reikia turėti mokėjimo priemonių. Mokumo sąvoka būtent ir nusako mokėjimo priemonių ir įsipareigojimų santykį. Įmonė moki, kai nagrinėjamu laikotarpiu turi ne mažiau mokėjimo priemonių kaip įsipareigojimų. Kadangi įsipareigojimai skirstomi į trumpalaikius ir ilgalaikius, tai skiriamas trumpalaikis ir ilgalaikis mokumas ir juos apibūdinantys rodikliai. Jeigu įmonė laiku nesugeba įvykdyti įsipareigojimų, ji tampa nemokia, jai gresia bankrotas. Jeigu įmonė vangiai vykdo įsipareigojimus, ji praranda pasitikėjimą verslo rinkoje, negali palaikyti normalių santykių su rinkos dalyviais ir dažnai patiria nenumatytus finansinius nuostolius. Lietuvoje pagrindinės įmonių nemokumo priežastys yra šios [28]:

- menkai naudojami įmonių gamybiniai pajėgumai;
- neracionaliai naudojami materialiniai ištekliai;
- įmonių valdymo organų neveiklumas;
- nesugebėjimas prisitaikyti prie rinkos sąlygų bei konkuruoti;
- lėtas didelių įmonių restruktūrizavimas;
- agresyvumo, ieškant naujų rinkų, stoka;
- nebuvimas teikiamų įmonių finansinių atskaitomybių griežtos kontrolės, nustatant pažeidimus.

Išsami nemokumo priežasčių analizė padeda nustatyti įmonės mokumo gerinimo priemones. Įmonės sugebėjimą vykdyti trumpalaikius įsipareigojimus parodo trumpalaikio mokumo rodiklių skaičiavimas ir jų vertinimas. Įmonė, planuodama trumpalaikį turtą, turi išlaikyti grynųjų pinigų, pirkėjų įsiskolinimo ir atsargų balansą. Tačiau nėra bendro visoms įmonėms požymio, rodančio, koks jų santykis yra tinkamas. Jis geras tada, kai skolos grąžinamos laiku. Jei trumpalaikiai įsiskolinimai negrąžinami, šis santykis netinkamas. Praktikoje dažniausiai skaičiuojamas bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas, kuris praktikoje dar vadinamas likvidumo koeficientu. **Bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas** apskaičiuojamas pagal formulę:

$$\frac{\text{Trumpalaikis turtas}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}} \quad (14)$$

Šis rodiklis rodo, kiek kartų visas trumpalaikis turtas yra didesnis už visus trumpalaikius įsipareigojimus, t.y. padeda prognozuoti įmonės mokumo būklę artimiausiu metu. Vakarų šalių praktika rodo, jog, norint išlaikyti finansinę pusiausvyrą, laiku įvykdyti trumpalaikius įsipareigojimus, būtina, kad trumpalaikis turtas būtų du kartus didesnis už įsipareigojimus. Egzistuoja šio rodiklio vadinamasis saugumo slenkstis, kurio nereikėtų peržengti, t.y. jis negali būti mažesnis kaip 1,2. Tais atvejais, kai rodiklis yra mažesnis kaip 1, tai įmonė negali atsiskaityti už savo trumpalaikius

įsipareigojimus. Žemas rodiklio lygis reiškia, kad įmonėje blogai organizuotas materialinis aprūpinimas, yra problemų parduodant produkciją ir kitų veiklos sutrikimų. Kai kurių įmonių vadovybininkai, norėdami pelningiau panaudoti turtą įmonės veikloje, nepaiso šio rodiklio mažo dydžio. Toks jų elgesys susijęs su didele finansine rizika. Nereikėtų teigiamai vertinti ir labai aukšto bendrojo trumpalaikio mokumo koeficiento. Jeigu jis yra didesnis kaip 4 – 5, tai gali reikšti, kad įmonė nesugeba efektyviai panaudoti turto. Tam turtui įgyti įmonė privalėjo gauti lėšų, už kurias moka palūkanas arba dividendus, lėšų reikia ir turtui laikyti (sandėliuoti). Todėl derėtų išnagrinėti tokios įmonės finansinių išteklių struktūrą ir įvertinti, ar ji ne per daug naudoja brangių išteklių. Vis dėlto potencialūs investuotojai ir kreditoriai gana teigiamai vertina aukštą įmonės mokumą.

Kai kurių įmonių vadovai bando dirbtinai padidinti bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientą tokiomis priemonėmis [30]:

1. Parduoda dalį trumpalaikio turto už grynus pinigus ir jais apmoka trumpalaikius įsipareigojimus. Tačiau ši priemonė visiškai nenaudinga įmonei, nes sumažina jos gamybinį pajėgumą.
2. Išleidžia trumpalaikes obligacijas ir gautus pinigus panaudoja trumpalaikiam turtui padidinti arba trumpalaikiams įsipareigojimams apmokėti. Tačiau šiuo atveju įmonė turės keletą metų mokėti palūkanas ir uždirbti pakankamai pinigų skoloms grąžinti ateityje.
3. Išleidžia naujas akcijas ir padidina nuosavą kapitalą, o gautus pinigus panaudoja trumpalaikiam turtui įsigyti arba trumpalaikiams įsipareigojimams apmokėti. Šiuo atveju gali būti sumažintas turimų akcijų pelnas, be to, gali susiaurėti įmonės vadovybės galimybės kontroliuoti įmonę, nes padidėja akcijų skaičiaus apyvarta.
4. Sumoka trumpalaikes skolas grynais pinigais. Tai nėra geriausias variantas, nes grynujų pinigų reikės įmonės verslui.

Taigi nereikėtų dirbtinai didinti šio rodiklio, nes tai gali daryti neigiamą įtaką ir įmonės pelningumo rodikliams.

Savaime suprantama, kad konkretus trumpalaikio turto dydis priklauso nuo įmonės veiklos mastų ir pobūdžio, valstybės ekonominės politikos, ūkio šakos ir vykdomos trumpalaikio turto valdymo strategijos. Pagrindinis mokumo rodiklio trūkumas yra tas, kad neatsižvelgiama į trumpalaikio turto sudėtį. Gali būti, kad didelę trumpalaikio turto dalį įmonėje sudaro mažo likvidumo atsargos, tai tada aukštas trumpalaikio mokumo rodiklis neatspindės realios situacijos. Ne visas trumpalaikis turtas yra vienodai likvidus, t.y. prireikus skubiai sumokėti trumpalaikius įsipareigojimus, tą galima padaryti ne visu turtu. Todėl, norint objektyviau įvertinti įmonės mokumo dabartinę būklę, sugebėjimą skubiai atsikaityti su kreditoriais, reikia skaičiuoti antrąjį mokumo rodiklį, kuris vadinamas **greituoju trumpalaikio mokumo koeficientu** ir skaičiuojamas pagal formulę:

Trumpalaikis turtas – Atsargos
Trumpalaikiai įsipareigojimai

(15)

Skaičiuojant šį rodiklį, prie trumpalaikio turto priskiriamas tik greitai parduodamas trumpalaikis turtas, likvidžiausios jo rūšys: pinigai ir jų ekvivalentai, vertybiniai popieriai, per vienerius metus gautinos sumos. Skaičiuojant greitojo trumpalaikio mokumo koeficientą, daroma prielaida, kad atsargos negali būti greitai paverstos pinigais, nes tam reikia ilgesnio laikotarpio. Greitojo trumpalaikio mokumo paskirtis – parodyti, ar įmonė, jei iš jos būtų pareikalauta, galėtų greitai sumokėti savo trumpalaikius įsipareigojimus. Šis rodiklis tiksliau negu bendrojo trumpalaikio mokumo rodiklis padeda įvertinti trumpalaikį mokumą, nes jį skaičiuojant įtraukiamos tik realios ir mobilios mokėjimo priemonės. Vertinant greitojo trumpalaikio mokumo koeficientą nėra bendros nuomonės. Statistikos departamento rodiklių vertinimo metodikoje nurodoma, kad rodiklis lygus 1,0 laikomas labai geru ir, kad jis neturėtų būti mažesnis kaip 0,5, tačiau praktikoje orientacinio rodiklių vertinimo lentelėje nurodyta, kad didesnis už 1,0 rodiklis vertinamas patenkinamai. Nacionalinės vertybinių popierių biržos metodikoje teigiama, kad koeficientas turėtų būti lygus bent 1. Iš tikrųjų šis koeficientas neturėtų būti mažesnis už 1. Tik išimtiniais atvejais, pavyzdžiui, didelės infliacijos metu, šis rodiklis būna mažesnis kaip 1.

Taip pat svarbu nustatyti ir bendrojo bei greitojo trumpalaikio mokumo koeficientų skirtumą. Šių rodiklių skirtumas turėtų būti nedidelis. Tačiau pasitaiko atvejų, kai bendrasis trumpalaikio mokumo koeficientas didelis, o greitojo – mažas. Tokia situacija rodo, kad įmonė turi daug atsargų, kurios gali būti pasenusios, nekokybiškos, o jas paversti grynaisiais pinigais praktiškai nėra galimybių [20]. Kartais skaičiuojami dar ir kiti mokumo rodikliai tokie, kaip labai greito trumpalaikio mokumo koeficientas ir absoliutus trumpalaikio mokumo koeficientas, tačiau praktikoje jie naudojami retai. Dažniau skaičiuojamas prie trumpalaikio mokumo rodiklių priskiriamas – **trumpalaikio įsiskolinimo koeficientas**. Jam apskaičiuoti naudojama formulė:

$$\frac{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai} \times 100\%}{\text{Turtas}}$$

(16)

Jis nurodo, kokia įmonės turto dalis yra finansuojama trumpalaikėmis skolomis. Statistikos departamento duomenimis, šis rodiklis vertinamas labai gerai, jei yra mažesnis negu 5 procentai, gerai – jei mažesnis nei 30 procentų, patenkinamai – mažesnis negu 60 procentų, o jei didesnis negu 60 procentų – nepatenkinamai.

Trumpalaikio mokumo rodiklių analizė svarbi įmonei jos veiklos strategijos požiūriu. Šie rodikliai parodo įmonės įsipareigojimus, jų dydį, realumą, o kartu padeda nustatyti veiklos plėtojimo strategiją. Žemi trumpalaikio mokumo rodikliai rodo, kad įmonės finansinė būklė yra prasta, tai yra ženklas vadovybei apie problemas įmonėje ir jos padaliniuose. Iš mokumo rodiklių galima spręsti ne tik apie dabartinę įmonės finansinę būklę, bet ir apie problemas, su kuriomis ji gali susidurti ateityje.

Nagrinėjant mokumo rodiklių grupes, išskiriami ir **apyvartinio kapitalo rodikliai**. Apyvartinis kapitalas – tai trumpalaikis turtas, likęs įmonės žinioje sumokėjus per vienus metus mokėtinas sumas ir trumpalaikius įsipareigojimus, tai turto dalis, kuri, dalyvaudama apyvartos procese, nuolat keičia savo formą, pavyzdžiui, iš piniginės formos pereina į atsargų formą, po to įgauna nebaigtos gamybos ir gatavos produkcijos pavidalą, o pardavus produkciją, vėl sugrįžta į pinigų pavidalą. Apyvartinio kapitalo dydis – tai būtina apyvartinio turto suma tam tikram užsibrėžtam gamybos ir pardavimų lygiui palaikyti. Nuo apyvartinio kapitalo priklauso įmonės galimybės plėsti gamybą, vykdyti savo įsipareigojimus, būti konkurencinga. Jei apyvartinis kapitalas kasmet didėja, tai įmonės finansinė padėtis stabili. Apyvartinis kapitalas dažnai yra svarbesnis negu grynieji pinigai, kurie yra tik jo elementas. Kuo didesnis apyvartinis kapitalas, tuo didesnė tikimybė, kad įmonė galės sėkmingai funkcionuoti esant nestabiliam grynujų pinigų srautui. Jis dažniausiai apskaičiuojamas kaip trumpalaikio turto ir trumpalaikių įsipareigojimų skirtumas. Apyvartinis kapitalas nėra parodomas balanse, bet dažnai skaičiuojamas bankininkų, akcininkų, investuotojų ir kitų analitinės informacijos vartotojų kaip trumpalaikio mokumo rodiklis. Jo analizė yra labai svarbi visiems informacijos vartotojams, nes pagal jo dydį ir kitimo tendencijas sprendžiama apie įmonės finansinį stabilumą ir veiklos tęstinumą. Apyvartinis kapitalas objektyviai apibūdina įmonės būklę ir daro didelę įtaką kitiems finansiniams rodikliams. Apyvartinio kapitalo dinamikos analizė parodo ne tik bendros sumos, bet ir atskirų jo elementų pokyčius per tam tikrą laikotarpį. Didėjantis apyvartinis kapitalas garantuoja įmonės veiklos nenutrūkstumą ir geras finansinės būklės palaikymo galimybes.

Apyvartinio kapitalo pokyčiai labiausiai priklauso nuo pagamintos ir parduotos produkcijos, atliktų paslaugų dydžio. Palyginus apyvartinio kapitalo didėjimo tendencijas su pardavimų ir paslaugų didėjimu, galime įsitikinti, ar racionaliai panaudojamas apyvartinis kapitalas. Nagrinėjant apyvartinį kapitalą, galima pastebėti glaudų ryšį ir tarp kreditorinio įsiskolinimo (mokėtinų sumų) bei apyvartinio kapitalo. Jeigu įmonėje didėja pardavimų suma, tai, didėjant materialinių išteklių poreikiui, gali didėti ir kreditorinis įsiskolinimas. Rizikos analizės požiūriu apyvartinio kapitalo analizė leidžia įmonės vadovybei įvertinti ribinį manevringumą lygį ir apibūdinti veiklos saugumą. Čia galima skirti tris situacijas – tris apyvartinio kapitalo būsenas [28]:

- ✓ padidėjimą;
- ✓ sumažėjimą;
- ✓ nesikeitimą.

Apyvartinio kapitalo padidėjimas reiškia, kad įmonės saugumo ribos prasiplečia, jeigu dalis apyvartinio kapitalo yra finansuojama iš pastovaus kapitalo. Tačiau, taip pat būtina patikrinti, ar apyvartinio kapitalo padidėjimas nebuvo susijęs su ilgalaikio ir vidutinės trukmės įsiskolinimo ryškiu padidėjimu. Tai labai svarbu, nes padidėja finansinės išlaidos, sumažėja įmonės finansinė nepriklausomybė, apskritai gali pablogėti gamybiniai ir finansiniai rezultatai.

Apyvartinio kapitalo sumažėjimas rodo, kad įmonės saugumo ribos mažėja, ji tampa silpnesnė. Tačiau, jei iš apyvartinio kapitalo buvo įsigyta turto padarius naujus pelningus kapitalinius įdėjimus, bus galima tikėtis, kad ateityje finansinė būklė pagerės.

Būklė, kai apyvartinis kapitalas nesikeičia, susidaro tada, kai įmonėje neplėtojama veikla. Tokiu atveju reikėtų nustatyti, ar tokia būklė yra laikina, ilgalaikė ar susijusi su kapitalinių investicijų nutraukimu.

Analizuojant apyvartinį kapitalą labai svarbu nustatyti apyvartinio kapitalo naudojimo efektyvumą. Tam skaičiuojamas **apyvartinio kapitalo manevringumo koeficientas**, remiantis formule:

$$\frac{\text{Atsargos} \times 100\%}{\text{Apyvartinis kapitalas}} \quad (17)$$

Šis koeficientas rodo, kokia apyvartinio kapitalo dalis „išaldyta“ atsargose, t.y. nemobili. Svarbu siekti, kad šis koeficientas būtų mažesnis. Tiesa, ši taisyklė negalioja toms veiklos šakoms, kurioms didesnis ir nuolatinis atsargų mastas yra būtinas, pavyzdžiui, prekybos įmonėms.

Vienas iš sudėtingiausių uždavinių yra atlikti apyvartinio kapitalo poreikio analizę. Apyvartinio kapitalo poreikis nustatomas iš trumpalaikio turto atėmus trumpalaikius įsipareigojimus. Likutis parodo, kiek įmonei reikia turėti finansinių išteklių. Kuo didesnis skirtumas tarp įmonės trumpalaikio turto ir trumpalaikių įsipareigojimų, tuo didesnė tikimybė, kad įmonė galės sėkmingai funkcionuoti esant nestabiliam grynųjų pinigų srautui. Įmonės ekonomistai, planuodami apyvartinį kapitalą, turi apsvastyti, koks turi būti atsargų lygis, kiek reikia turėti grynųjų pinigų tam tikru laiko momentu, per kiek laiko reikėtų atsiskaityti su tiekėjais, per kiek laiko turi atsiskaityti pirkėjai, ar greitai galima apmokėti įsiskolinimus bankui ir kt. Tačiau tiksliai apskaičiuoti apyvartinio kapitalo poreikį yra sunku, nes jis priklauso nuo daugelio veiksnių, o pirmiausia nuo įmonės veiklos ypatybių, todėl nereikėtų akiai vadovautis taisykle: kuo didesnis apyvartinis kapitalas, tuo geriau.

2.4. Mokumo – kapitalo struktūros rodikliai

Įmonės finansavimo šaltiniai yra du: savininkų nuosavybė ir skolintas kapitalas. Kuo didesnės skolos, palyginti su nuosavu kapitalu, tuo rizikingesnėmis sąlygomis įmonė dirba. Tad nemažas dėmesys skiriamas ir ilgalaikių įsipareigojimų analizei. Ši analizė domina tiek įmonių vadovus, tiek finansų analitikus ir auditorius, nes ji padeda nustatyti, ar įmonė bus moki po 2 – 3 ar daugiau metų, t.y. suėjus mokėjimo terminui, kada reikės grąžinti ne tik pasiskolintus pinigus, bet ir palūkanas. Jeigu įmonė negali laiku padengti ilgalaikių įsipareigojimų, ji tampa nemoki ir turi būti reorganizuojama arba likviduojama. Ilgalaikio mokumo rodikliai skaičiuojami norint parodyti įmonės finansavimo šaltinius ir skolų vaidmenį finansavimui, palūkanų sumokėjimo greitį, galimybes greičiau apmokėti skolas, prognozuoti finansinį stabilumą ir veiklos tęstinumą. Vertinant ilgalaikius įsipareigojimus dažniausiai skaičiuojami šie rodikliai:

1. Bendrasis skolos.
2. Ilgalaikių skolų.
3. Ilgalaikių skolų apdraustumo.
4. Skolų grąžinimo.
5. Finansinio svarto.
6. Pastovaus mokumo.
7. Auksinės balanso taisyklės.

Ilgalaikių mokumo rodiklių grupės ypatybė yra ta, kad jai priklauso tie rodikliai, kuriuos apskaičiuojant ilgalaikiai arba visi įsipareigojimai derinami su visu turtu arba nuosavu kapitalu.

Svarbiausiu ilgalaikio mokumo rodikliu yra laikomas **bendrasis skolos koeficientas**, kuris apskaičiuojamas remiantis šia formule:

$$\frac{\text{Visi įsipareigojimai} \times 100\%}{\text{Turtas}} \quad (18)$$

Šis koeficientas parodo, kiek įmonės turto yra finansuojama skolintomis lėšomis. Įmonės jį skaičiuoja norėdamos įvertinti ne tik savo mokumą, bet ir nustatyti, kokį augimą ar plėtrą įmonė gali finansuoti skolindamasi. Šio rodiklio mažėjimo tendencija yra teigiamas procesas, nes tai rodo, kad įmonės įsiskolinimas mažėja ir jos veiklos stabilumas auga. Manoma, kad šis rodiklis neturėtų būti didesnis negu 0,7 arba 70 proc. Labai gerai vertinamas jeigu yra mažesnis negu 0,3 [29]. Bendrąjį skolos koeficientą tikslinga lyginti su **ilgalaikių skolų koeficientu**, kuris apskaičiuojamas ilgalaikius įsipareigojimus dalinant iš viso turto:

$$\frac{\text{Ilgalaikiai įsipareigojimai} \times 100\%}{\text{Turtas}} \quad (19)$$

Šis rodiklis parodo, kokią įmonės turto dalį sudaro ilgalaikės skolos. Labai svarbu tirti šio koeficiento pokyčius, nes jeigu iš ilgalaikių įsipareigojimų finansuojamas įmonės turtas didėja, tai mažėja trumpalaikių skolų negrąžinimo rizika. Statistikos departamento rodiklių vertinimo metodikoje šis koeficientas vertinamas kaip trumpalaikio mokumo stebėjimo dydis: labai gerai vertinama, kai jis yra lygus arba mažesnis negu 30 procentų, gerai – kai didesnis kaip 50 procentų.

Ilgalaikės skolos dažniausiai apdraudžiamos ilgalaikiu turtu, kuris yra tam tikras garantas skoloms grąžinti. Todėl tikslinga apskaičiuoti **ilgalaikių skolų apdraustumo ilgalaikiu turtu rodiklį**, kuris skaičiuojamas pagal formulę:

$$\frac{\text{Ilgalaikis turtas} \times 100\%}{\text{Ilgalaikiai įsipareigojimai}} \quad (20)$$

Šis koeficientas parodo ilgalaikių įsipareigojimų apdraustumo turimu turtu lygį, t.y. kiek kartų ilgalaikio turto vertės pakaks apmokėti ilgalaikius įsiskolinimus. Jis suteikia daug informacijos apie įmones, kurioms gresia bankrotas.

Įmonės ilgalaikiam mokumui nustatyti taip pat tikslinga skaičiuoti **skolų grąžinimo koeficientą**, kuris apskaičiuojamas šitaip:

$$\frac{\text{Pelnas prieš mokesčių ir palūkanų atskaitymą}}{\text{Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis} + \text{Palūkanos}} \quad (21)$$

Šis rodiklis rodo, kiek kartų įmonės veiklos pelnas gali būti didesnis už kredito grąžinimo sumas ir palūkanas. Taigi jis apibūdina kredito saugumą, jo apdraustumą įmonės pelnu. Įprasta, kad šis rodiklis nebūtų mažesnis kaip 1,5 – 2,0. Nors daugelis mokslininkų tvirtina, kad jeigu įmonės įplaukos iš jos veiklos sumažės 50 procentų, tai net ir tokiu atveju skolas jo galės grąžinti [28].

Rinkos ekonomikos šalyse įmonėms itin svarbu priimti ekonomiškai pagrįstus sprendimus dėl finansavimo šaltinių struktūros, kuri vadinama kapitalo struktūra, arba kapitalo svertu. Kapitalo svertas apibūdina skolinto bei nuosavo kapitalo santykį ir kartu įvertina įmonės kapitalo struktūrą, nuo kurios labai daug priklauso ilgalaikė finansinė įmonės sėkmė. Kapitalo struktūros pasirinkimą lemia nuosavo ir skolinto kapitalo skirtumai. Pagrindinis nuosavo kapitalo požymis yra tas, kad jis negarantuoja investuotojui pelningos veiklos, nenumatoma jo grąžinimo tvarka, bet šis kapitalas yra stabilesnis, nes nėra privalomų reikalavimų mokėti dividendus. Tuo tarpu skolintą kapitalą visada reikia grąžinti numatytais terminais, o jei įmonė negali to padaryti, tada akcininkai praranda galimybę kontroliuoti įmonę. Naudotis skolintu kapitalu naudinga dėl dviejų priežasčių [20]:

1. Išlaidos palūkanoms mokėti yra sąlyginai pastovios, ir kol jos mažesnės už pelną, kurį įmonė gali uždirbti skolintomis lėšomis, tol jos pelnas didėja.
2. Palūkanos skiriasi nuo dividendų. Dividendai išmokami savininkams paskirsčius grynąjį pelną, o palūkanos yra laikomos finansinėmis sąnaudomis, mažinančiomis apmokestinamąjį pelną.

Jei įmonė nesiskolina lėšų, visa verslo rizika tenka akcininkams, jei ji naudoja skolintą kapitalą, tai kreditoriams verslo rizika mažesnė, nes jiems paskolų bei palūkanų grąžinimas garantuojamas prieš dividendų mokėjimą. Visa verslo rizika, proporcinga investuoto kapitalo daliai, tenka akcininkams. Kreditoriai turi pirmumo teisę reikalauti savo dalies iš bendrovės valdomo turto.

Tiek savininkai, tiek potencialūs investuotojai turi įvertinti kapitalo struktūros įtaką įmonės pelnui ir jos veiklos rizikai. Kapitalo struktūrą apibūdinantis **kapitalo svertas**, kitaip dar vadinamas **finansinio sverto rodikliu**, apskaičiuojamas pagal formulę:

$$\frac{\text{Skolintas kapitalas}}{\text{Nuosavas kapitalas}} \quad (22)$$

Nulinė šio koeficiento reikšmė rodo, kad įmonę finansuoja tik savininkai, išoriniai finansavimo šaltiniai nenaudojami. Kai rodiklio reikšmė iki vieneto, tai savininkų nuosavybė sudaro didesniąją įmonės kapitalo dalį. Rodiklio reikšmė, viršijanti vienetą, reiškia, kad didesnę kapitalo dalį sudaro skolintas kapitalas. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad didėjant skolinto kapitalo daliai, greičiau didėja

įmonės turto vertė. Skolinto kapitalo pritraukimas įmonei naudingas tada, kai nedidelės palūkanos, tada vidiniai kapitalo kaštai mažėja. Tai atitinka akcininkų interesus ir padeda išvengti naujos akcijų emisijos bei naujų akcininkų atėjimo į bendrovę. Bet, kita vertus, naudoti skolintą kapitalą rizikinga. Kai skolų daug, kreditoriai dėl padidėjusios rizikos nenoriai finansuoja įmonę, nes neaišku, ar ji galės laiku mokėti palūkanas. Bendrovės vadovai turėtų parinkti tinkamą kapitalo struktūrą ir išlaikyti optimalų akcininkų ir skolintojų kapitalo santykį. Taigi reikia pasirinkti, kuri turto dalis turėtų priklausyti įmonės savininkams, o kuri dalis pasiskolinta.

Siekiant nustatyti, kiek kartų nuosavas kapitalas didesnis už skolintą kapitalą, tikslinga apskaičiuoti **pastovaus mokumo koeficientą**, remiantis formule:

$$\frac{\text{Nuosavas kapitalas}}{\text{Skolintas kapitalas}} \quad (23)$$

Remiantis šiuo atvirkštiniu finansiniam svertui rodikliu, galima spręsti apie įmonei gresiantį bankrotą ir kitus pavojus. Kuo šis koeficientas didesnis, tuo aukštesnis įmonės mokumo lygis ir mažesnė finansinė rizika. Įmonei bankrotas tikrai negrės, jei koeficientas bus lygus 2 ar bus didesnis.

Apie ilgalaikį įmonės mokumą galima spręsti ir iš **auksinės balanso taisyklės koeficiento**, kuris skaičiuojamas remiantis šia formule [28]:

$$\frac{\text{Ilgalaikis turtas}}{\text{Nuosavas kapitalas} + \text{Ilgalaikiai įsipareigojimai}} \quad (24)$$

Koeficientas rodo, kokia dalimi ilgalaikis turtas yra finansuojamas pastoviu kapitalu. Galioja verslo taisyklė: ilgalaikių investicijų negalima finansuoti trumpalaikėmis skolomis. Aukštinės balanso taisyklės koeficientas neturėtų nukrypti nuo 1: geriausias variantas, kai koeficientas yra lygus 1,0 arba yra nedaug mažesnis.

Tačiau labai dažnai naudojamas ir **finansinės priklausomybės koeficientas** pagal šią formulę:

$$\frac{\text{Turtas}}{\text{Nuosavas kapitalas}} \quad (25)$$

Jis parodo, kokia turto dalis tenka 1 litui nuosavų lėšų. Jeigu jis lygus 1, tai reiškia, kad visas įmonės turtas yra suformuotas iš nuosavo kapitalo. Jeigu jis lygus 1,5, tai rodo, kad 1,5 lito turto suformuota iš 1 lito nuosavo ir 0,5 lito skolinto kapitalo.

Dar svarbiau yra pasiskaičiuoti **nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientą (finansinės rizikos lygį)**, remiantis šia formule:

$$\frac{\text{Nuosavas kapitalas} \times 100\%}{\text{Turtas}} \quad (26)$$

Šis rodiklis dar vadinamas finansinės autonomijos arba nepriklausomybės koeficientu, nes parodo, kokia turto dalis yra suformuota iš nuosavų lėšų šaltinių.

2.5. Turto apyvartumo rodikliai

Turto apyvartumas daro didelę įtaką įmonės finansinei būklei. Šis rodiklis gali būti skaičiuojamas kartais ir dienomis. Turto rodiklis kartais parodo, kiek kartų per metus ar kitą analizuojamą laikotarpį turtas perėjo per visus apytakos etapus. Turto apyvartumas dienomis parodo, kiek dienų turtas išbūna atitinkamame lėšų apytakos etape. Iš finansinės atskaitomybės galima apskaičiuoti daugiau kaip dvidešimt turto apyvartumo rodiklių. Tačiau turto apyvartumo rodiklius rekomenduojama skaičiuoti ir vertinti tokiu nuoseklumu [28]:

1. Viso turto
2. Trumpalaikio turto.
3. Ilgalaikio turto.

Viso turto apyvartumas dažniausiai skaičiuojamas kartais, rečiau – dienomis ar mėnesiais. Skaičiuojant viso turto, taip pat kaip ir trumpalaikio ir ilgalaikio turto bei jų elementų, apyvartumą imama vidutinė turto vertė. **Viso turto apyvartumas kartais** skaičiuojamas pagal šią formulę:

$$\frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Vidutinė viso turto vertė}} \quad (27)$$

Šis koeficientas parodo, kaip efektyviai įmonė panaudoja turimą turtą pardavimo procesui garantuoti, t.y. kiek vienas turto litas sukuria pardavimo pajamų. Labai skiriasi gamybos ir prekybos įmonių viso turto apyvartumo koeficientai. Statistikos departamento finansinės būklės vertinimo rodiklių metodikoje nurodyta, kad gamybos įmonių viso turto apyvartumo koeficientas vertinamas labai gerai, jeigu yra didesnis negu 2, o prekybos – didesnis negu 5. Patenkinama gamybos įmonių šio rodiklio reikšmė laikoma 1, o prekybos įmonių – 3.

Prie turto apyvartumo rodiklių priskirtinas ir **apyvartinio kapitalo apyvartumo kartais koeficientas**, apskaičiuojamas pagal formulę:

$$\frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Vidutinė apyvartinio kapitalo vertė}} \quad (28)$$

Šis rodiklis rodo, kiek apyvartinis kapitalas per ataskaitinį laikotarpį padaro apyvartų. Maža šio koeficiento reikšmė visada turėtų kelti rūpestį įmonių vadovams.

Apyvartinio kapitalo apyvartumą tikslinga lyginti su **trumpalaikio turto apyvartumo kartais koeficientu** pagal šią formulę:

$$\frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Vidutinė trumpalaikio turto vertė}} \quad (29)$$

Trumpalaikio turto apyvartumas parodo, kiek apyvartų per tiriamąjį laikotarpį padaro trumpalaikis turtas arba kiek pardavimo pajamų tenka kiekvienam trumpalaikio turto litui. Pagal reikšmę galima spręsti apie trumpalaikio turto cirkuliavimo intensyvumą; kuo šis rodiklis didesnis, tuo efektyviau

naudojamas trumpalaikis turtas. Vertinant tiek trumpalaikio turto, tiek apyvartinio kapitalo reikšmes, būtina atsižvelgti į veiksnius darančius joms įtaką: įmonės veiklos pobūdį ir apimtį, trumpalaikio turto įvertinimo būdą, apskaitos politiką.

Ypač svarbu skaičiuoti ir vertinti atsargų apyvartumo rodiklį, nes didelėms atsargoms sukaupti įmonei reikia daug pinigų, kita vertus, per mažos atsargos gali sutrikdyti normalų veiklos ciklą. Kadangi atsargos balanse parodomos įsigijimo (pasigaminimo) savikaina, tai skaičiuojant atsargų apyvartumą tikslinga naudoti ne pardavimo pajamų, bet pardavimo savikainos rodiklį. **Atsargų apyvartumo dienomis rodiklis** skaičiuojamas, remiantis šia formule [20]:

$$\frac{\text{Atsargos} \times 365}{\text{Pardavimo savikaina}} \quad (30)$$

Atsargų apyvartumas dienomis koeficientas parodo, per kiek dienų yra atnaujinamos atsargos norint parduoti numatytą produkcijos kiekį, taip pat parodo ir mažiausias atsargas, kurių reikia veiklai vykdyti. Analizuojant atsargų apyvartumą dienomis, svarbu numatyti jo kitimo priežastis. Mažas apyvartumo dienomis rodiklis dažniausiai būna tada, kai parduodama produkcija turi didelę paklausą, kai gerai organizuotas pardavimo procesas, palankios rinkos sąlygos ir pan. Svarbu paminėti, kad įvairių veiklos sričių atsargų apyvartumo rodikliai skiriasi. Teigiamai vertinamas spartus atsargų apyvartumas, kai atsargos iš daiktinės formos kuo greičiau virsta pinigine forma. Dažniausiai didelį atsargų apyvartumo dienomis rodiklį lemia bloga tiekimo būklė ir neparengta atsargų valdymo politika.

Atsargų apyvartumas kartais skaičiuojamas taip:

$$\frac{\text{Pardavimo savikaina}}{\text{Atsargos}} \quad (31)$$

Atsargų apyvartų skaičius parodo, kiek kartų per metus gali pasikeisti atsargos, t.y. kiek kartų jos bus parduotos ir vėl atkurtos. Šis rodiklis įmonei labai svarbus, nes per kiekvieną atsargų apyvartą uždirbamas bendrasis pelnas. Įmonėje verta analizuoti visas atsargų apyvartumo spartinimo galimybes, nes tai padeda siekti didesnio veiklos efektyvumo. Spartinti atsargų apyvartumą galima trumpinant gamybos ciklą, mažinant žaliavų laiką sandėliuose, greitinant prekių išsiuntimą klientams. Greitas apyvartumas dažniausiai yra gero atsargų tvarkymo požymis, nes tada sumažėja poreikis atsargoms, mažiau į jas investuojama pinigų, atsargos geriau naudojamos ir kontroliuojamos, nes jų nereikia ilgai sandėliuoti, išmesti pasenusių arba sugedusių produktų. Turint mažesnes atsargas, mažiau pinigų išleidžiama draudimui, mokesčiams ir pan. Kita vertus, greitas apyvartumas gali turėti ir trūkumų, nes mažos atsargos ir nepatikimas tiekimas gali sutrikdyti normalų įmonės veiklos ritmą. Tad beatodairiškas atsargų mažinimas gali sukelti ir kitų problemų: gali pablogėti klientų aptarnavimo kokybė, sutrikti gamybos procesas. Kita vertus, turint didesnes ir įvairesnes atsargas, lengviau tenkinti klientų poreikius, taigi tik nuo įmonės tikslų priklauso, ar sumažėjęs atsargų apyvartumas yra

teigiamas ar neigiamas dalykas. Įvairių ūkio sektorių įmonių atsargų apyvartumas yra skirtingas, todėl tikslinga įmonės duomenis lyginti tik su to paties sektoriaus įmonių vidutiniais dydžiais.

Įmonės mokumą apibūdina trumpalaikio turto mokumo rodiklis, kuris nėra visiškai tikslus, nes jo reikšmę gali pakeisti pirkėjų įsiskolinimai. Įmonė, parduodama prekes nepatikimiems pirkėjams, gali pasidaryti nemoki. Todėl reikėtų nuolat analizuoti pirkėjų įsiskolinimų būklę, kuriai įvertinti skaičiuojami du rodikliai: debitorinio įsiskolinimo (gautinų sumų) apyvartumas kartais ir dienomis. **Pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas kartais** parodo, kiek kartų per metus pirkėjų įsiskolinimai paverčiami pinigais. Šis koeficientas skaičiuojamas remiantis šia formule:

$$\frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Pirkėjų įsiskolinimas}} \quad (32)$$

Kuo šis rodiklis didesnis, tuo mažiau lėšų investuojama į pirkėjų įsiskolinimus. Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais turėtų būti kuo didesnis. Jeigu rodiklis yra mažesnis negu ankstesnį laikotarpį arba gerokai mažesnis už kitų tos pačios rūšies įmonių analogiškus rodiklius, tai reiškia, kad įmonė pernelyg priklauso nuo pavėluotai atsiskaitančių pirkėjų, t.y. atsiranda pavojus kaupiti įsiskolinimus, o kartu ir patirti nuostolių.

Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis yra vidutinis laikas, kuris reikalingas pirkėjų įsiskolinimams apmokėti. Šio periodo trukmė svarbi įmonei, ypač kai ji lyginama su mokėjimo terminais tiekėjams. Pirkėjų įsiskolinimų mokėjimo periodo trukmė apskaičiuojama pagal formulę:

$$\frac{\text{Debitorinis įsiskolinimas} \times 365}{\text{Pardavimo pajamos}} \quad (33)$$

Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais ir dienomis parodo įmonės mokėjimų politiką vartotojų atžvilgiu. Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais parodo, kiek kartų per metus įmonė surenka savo lėšas atsiskaitymų procese, šis rodiklis apskaičiuotas dienomis – debitorinio įsiskolinimo apyvartumą dienomis. Normali pirkėjų įsiskolinimo riba yra 1 – 2 mėnesių trukmė ir jei ši riba viršyta, tai įmonei iškyla pavojus didinti savo įsiskolinimus. Statistikos departamentas yra nustatęs šias orientacines debitorinio įsiskolinimo dienomis reikšmes: labai geras – mažiau kaip 30 dienų, geras – mažiau kaip 45 dienos, patenkinamas – mažiau kaip 60 dienų ir blogas – daugiau kaip 90 dienų. Pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas spartėja, kai pirkėjai greičiau apmoka įsiskolinimus, prekės greičiau išsiunčiamos, sutrumpėja prekių transportavimo laikas, pagreitėja atsiskaitymai ir pan.

Debitorinio įsiskolinimo apyvartumo rodiklius tikslinga lyginti su kreditorinio įsiskolinimo rodikliais.

Kreditorinių įsiskolinimų periodo trukmė dienomis apskaičiuojama pagal šią formulę:

$$\frac{\text{Kreditoriniai įsiskolinimai} \times 365}{\text{Pardavimo savikaina}} \quad (34)$$

Tuo tarpu **kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas kartais** skaičiuojamas šitaip:

$$\frac{\text{Pardavimo savikaina}}{\text{Kreditoriniai įsiskolinimai}} \quad (35)$$

Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas rodo, kaip greitai ar per kokį laiką įmonė atsiskaito su tiekėjais. Įsiskolinimas tiekėjams – tai rodiklis, kuris rodo, kiek įmonė yra skolinga savo nuolatiniais biznio partneriams, dažniausiai – prekių tiekėjams. Paprastai sąskaitoms apmokėti gali būti nustatytas 30, 60 arba 90 dienų terminas. Dažnai yra daromos mokėjimų nuolaidos, jeigu sąskaitos apmokamos anksčiau nustatyto termino. Didėjantį kreditorinio įsiskolinimo apyvartumą galima aiškinti dvejopai. Pirma – tai, kad tiekėjai vis labiau pasitiki įmonės veikla ir tiki, kad bus atsiskaityta, antra – tai, kad įmonė delsia atsiskaityti su tiekėjais, jų sąskaitų viršijimu kredituodama savo apyvartinį kapitalą, arba dar blogiau – ilgalaikio turto poreikius. Mažėjantis apyvartumas (kitiems veiksniams nesikeičiant) vienareikšmiškai rodo papildomo apyvartumo kapitalo finansavimo poreikį. Kuo didesnis skirtumas tarp įsiskolinimų tiekėjams apyvartumo ir pirkėjų įsiskolinimo apyvartumo, tuo daugiau įmonė naudoja tiekėjų lėšų finansuodama apyvartinį kapitalą.

Analizuojant turto apyvartumą vertinamas bei apskaičiuojamas ir ilgalaikio turto apyvartumas.

Ilgalaikio turto apyvartumas kartais skaičiuojamas remiantis šia formule:

$$\frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Ilgalaikis turtas}} \quad (36)$$

Ir **ilgalaikio turto apyvartumas dienomis** apskaičiuojamas šitaip:

$$\frac{\text{Ilgalaikis turtas} \times 365}{\text{Pardavimo savikaina}} \quad (37)$$

Ilgalaikio turto apyvartumas rodo, kiek kartų per metus „apsiverčia“ įmonės ilgalaikis turtas. Pats šios turto grupės pavadinimas sako, kad jis skirtas ne vieneriems metams. Ilgalaikio turto apyvartumas parodo, kiek vienas ilgalaikio turto litas sukuria pajamų. Kuo didesnė šio rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis įmonės efektyvumo lygis. Labai skiriasi gamybos ir prekybos įmonių ilgalaikio turto apyvartumas. Statistikos departamento rodiklių vertinimo metodikoje nurodyti tokio dydžio gamybos įmonių ilgalaikio turto apyvartumo koeficientai: labai geras – didesnis negu 1,5, geras – didesnis negu 1, patenkinamas – 1, nepatenkinamas – mažesnis negu 1. Prekybos įmonėse šie koeficientai kelis kartus didesnis: labai geras – didesnis negu 10, geras – didesnis negu 3, patenkinamas – 3, nepatenkinamas – mažesnis negu 3. Manoma, kad mažas rodiklio kitimas labiau siejamas su pardavimo apimties kitimu, o didelis rodiklio pasikeitimas dažniausiai priklauso nuo ilgalaikio turto vertės pasikeitimo.

Tačiau kai kurie autoriai teigia, kad įmonės veiklos efektyvumas ir klientų pasitenkinimas matuojamas ne tik finansiniais veiklos rezultatais. Vadybos specialistai tvirtina, kad norinčios efektyviai dirbti įmonės turėtų naudoti daugiau rodiklių. Jei įmonė dirba pelningai, dar nerodo, kad ji negalėtų dirbti dar pelningiau ar sumažinti esamas valdymo išlaidas. Specialistai siūlo veiklos efektyvumą nustatyti dar ir papildomais būdais, renkant ir tvarkant klientų pasitenkinimui svarbią informaciją. Vadybos mokslas skelbia, kad pagrindinis organizacijos tikslas yra patenkinti klientą efektyviausiai išnaudojant įmonės

ištekliai. Tik patenkintas klientas bus lojalus įmonei, grįš su naujais užsakymais, aktyviai neieškos alternatyvų. Todėl bendrovė turi galvoti ne tik apie tai, kas svarbu jai (pvz., užsakymo vykdymo laikas), bet ir apie tai, ką labiausiai vertina klientas (pvz., kokybę). Svarbu suprasti, kad finansinių rezultatų nepakanka tiksliai padėčiai apie įmonės padėtį susidaryti. Būtinai papildomi rodikliai, pvz., kokybiniai: neatlikti užsakymai, užsakymo atlikimo laikas, klientų pasitenkinimas. Galbūt kurioje nors iš šių sričių įmonė dirba neveiksmingai ir tai atsiliepia bendrai jos padėčiai. Kad klientas laiku gautų užsakytą produktą, įtakos turės visa procesų seka – užsakymo priėmimas, prekių pristatymas į sandėlį, sandėlio valdymas, prekių pristatymas klientui. Nustačius kiekvieno iš šių procesų veiksmingiausią veikimo būdą, galima greičiau atlikti užsakymus. Reikia nustatyti tvarką, kaip bus renkami, analizuojami ir naudojami šie duomenys. Pvz., užsakymo greitis gali būti matuojamas tokiais kriterijais: vidutiniu užsakymo įvykdymo laiku, pavėlavimų skaičiumi, vidutiniai standartiniai užsakymo laiko nukrypimai ir t.t. Svarbu neįsivesti pernelyg daug ir sudėtingų kriterijų: svarbu pasirinkti tik tai, kas tikrai turi didelę reikšmę. Tačiau autorės nuomone tai yra tik vienas iš būdų kaip galima didinti pardavimus, ir patenkintų klientų, kaip ir darbuotojų nuotaikos būtent ir atsispindės finansinės atskaitomybės dokumentuose bei prieš tai aprašytuose finansiniuose rodikliuose.

Iš finansinės atskaitomybės galima apskaičiuoti daugiau kaip šimtą įvairių reikšmingų santykinų rodiklių. Tačiau nėra jokios prasmės stengtis jų apskaičiuoti kuo daugiau, svarbu skaičiuoti tokius rodiklius, kurie yra lengvai suprantami ir praktiškai pritaikomi. Labai svarbu mokėti teisingai vertinti santykinus rodiklius, nes visi jie yra glaudžiai susiję, bet skiriasi savo svarba ir panaudojimo tikslais. Tad būtina parinkti tokią rodiklių sistemą, kuri netgi nuolat kintančiomis ekonominės aplinkos sąlygomis suteiktų galimybę lengvai vertinti įmonių veiklos efektyvumą ir padėtų priimti teisingus ekonominius sprendimus.

3. TYRIMAS – TRIJŲ PAVYZDINIŲ ĮMONIŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMAS

Remiantis darbo praktika įmonių rizikos vertinimo analizės skyriuje bei išnagrinėta įvairių autorių mokslinė literatūra šiame skyriuje vertinamas trijų įmonių ekonominės veiklos efektyvumas, remiantis pateiktais pagrindiniais absoliutiniais ir santykiniais rodikliais, kurie dažniausiai naudojami praktikoje. Tyrimui pasirinktos įmonės, veikiančios baldų gamybos rinkoje, nes jau daugelį metų baldų gamybos sektorius buvo ir yra vienas pagrindinių šalies apdirbamosios pramonės augimo variklių.

3.1. Baldų pramonės sektoriaus apžvalga

Medienos ir baldų sektorius yra vienas iš svarbiausių Lietuvos apdirbamosios gamybos sektorių. Lietuvos baldų gamybos sektorius praėjusį dešimtmetį pasižymėjo stipriais augimo tempais. Vis dėlto, kaip ir daugelis kitų Lietuvos ekonomikos sričių, šis sektorius patyrė tiesioginį ir intensyvių tiek pasaulinės finansų krizės, tiek nacionalinės nekilnojamojo turto rinkos „burbulo sprogo“ poveikį. Pasaulinė finansų krizė ir stagnuojantis statybų sektorius lėmė, kad baldų sektoriaus dinamika įgijo visai kitokią trajektoriją nei buvome pratę stebėti. Ekonomikos sunkmetis pasireiškė gamybos apimčių augimo sulėtėjimu ar net kritimu trumpajame ir vidutiniame laikotarpyje, krentančiais tiek medienos žaliavos, tiek baldų pardavimais šalies ir eksporto rinkose, augančiais įmonių įsiskolinimais ar net bankrotais. Tai buvo laikotarpis, kada sektoriaus įmonės iš naujo turėjo įvertinti savo strategijų tinkamumą ir siekti optimizuoti veiklą prisitaikydamos prie pakitusių veiklos sąlygų. Būtent ekonomikos sunkmetis, o ne augimo metas suteikia įmonėms galimybes suvokti ankstesnių veiksmų teisingumą ar klaidingumą ir pasirengti naujam kokybiniam šuoliui. Šis laikotarpis buvo tam tikra prasme filtras, „atsijojęs“ silpnesnius rinkos žaidėjus. Dramatiškai pakitusi Lietuvos ir kitų šalių ekonominė padėtis dar nepilnai atspindėjo 2008 metų pateikiamoje oficialiojoje statistikoje, nes buvo pastebimi vis dar augimo tendencijas atspindintys duomenys, tačiau 2009 metų finansinės atskaitomybės situaciją atsiskleidė pilnutinai. Atsigavimo perspektyvos priklausė ir vis dar priklauso tiek nuo padėties pagrindinėse eksporto rinkose, tiek nuo stabilizacijos procesų šalies ekonomikoje. Akivaizdu, kad nuo baldų sektoriaus atsigavimo ir augimo perspektyvų didele dalimi priklauso ir padėtis visoje Lietuvos apdirbamojoje pramonėje, nes šis sektorius šalies ūkio struktūroje tradiciškai vaidino labai svarbų vaidmenį. Antra vertus, galima kelti pagrįstus klausimus dėl Lietuvos baldų sektoriaus perspektyvų pasaulio ekonominių – industrinių tendencijų ir pasaulinės konkurencijos kontekste. Augimą šiuo metu skaičiuoja bendrovės, eksportuojančios į Vakarų Europą, Šiaurės Ameriką ir Pietryčių Aziją, tarp jų – ir dirbančios švedų baldų pramonės koncernui „Ikea“. Lietuvos baldininkai yra tarp lyderių pasaulyje pagal baldų tiekimą koncernui „Ikea“. Kone visos medienos

perdirbimu besiverčiančios įmonės, taip pat dauguma baldininkų kaip svarbiausią atsigavimo variklį įvardija eksportą. Tuo tarpu vidaus rinka dar yra labai stipriai susitraukusi. Nors vartotojų lūkesčių tyrimai rodo, kad žmonės jau ketina įsigyti naujų baldų, tačiau realiai to dar nesijaučia. Baldų pramonė labai priklausoma nuo naujų statybų, o dabar, jeigu kas ir keliasi į naujus namus, tai irgi taupo atsisakydami geresnių baldų. Baldininkai situacijos pagerėjimą sieja su atsigaunančiu vidaus vartojimu, kuris esą vis dar ištiktas stagnacijos. Dėl brangstančių žaliavų baldų gamintojai yra priversti branginti produkciją, o pirkėjai vis dar prašo nuolaidų. Baldų pramonei didelę įtaką turi medienos brangimas. Tai silpnina visą sektorių ir daro jį mažiau konkurencingą. Todėl labai svarbu, kad medienos būtų galima nusipirkti už santykinai „protingą“ kainą ir paversti ją galutiniu produktu Lietuvoje, kitaip tariant, baldais. Šitaip būtų išlaikomos sukurtos darbo vietos, sumokami gyventojų pajamų ir „Sodros“ mokesčiai. Bet viskas šiuo metu yra kitaip: medienos žaliava išvežama iš Lietuvos arba tiesiog sudeginama krosnyje. Nėra kuriama pridėtinė vertė, valstybėje nėra sukuriamos darbo vietos, nesurenkami su darbo užmokesčiu susiję mokesčiai. Smulkiai įmonei pradėti veiklą šiame sektoriuje sudėtinga, nes sunku išlaikyti kvalifikuotus darbuotojus už atlyginimą, kokį toks verslas įstengia mokėti, vietos rinka per maža, o dirbti eksportui pajėgia ne visi, nes užsakovų reikalavimai didžiuliai – reikia pasirūpinti didelėmis atsargomis, tad būtina turėti daug apyvartinių lėšų. Be to, maža įmonė kainomis nesugeba konkuruoti su didele, juo labiau atlaikyti Lenkijos ir Kinijos pigių baldų konkurenciją.

3.2. UAB „Raguvos baldai“ ir ko veiklos efektyvumo vertinimas

Nuosekliai atliktas įmonės ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas padės suprasti, kaip yra atliekamas tokio pobūdžio vertinimas ir pateikta informacija suteiks galimybę savarankiškai įvertinti norimos įmonės efektyvumą.

Visi rodikliai skaičiuojami remiantis 1 priede pateiktais UAB „Raguvos baldai“ ir ko balansais ir pelno (nuostolio) ataskaitomis už 2006 – 2011 metus.

Įmonės įsteigimo metai.

UAB „Raguvos baldai“ ir ko (įm. kodas 268428970) įregistruota 1990.12.29 Panevėžyje. Ši data yra svarbi tuo, kad padeda įvertinti kiek metų įmonė jau veikia rinkoje ir leidžia spręsti apie jos patikimumą. Nes kaip rodo statistika daugiausia naujų įmonių bankrutuoja per pirmuosius gyvavimo metus, o penkerius išgyvena tik pusė bendrovių.

Įmonės akcininkai ir vadovybė.

UAB „Raguvos baldai“ ir ko akcininkai yra:

Domas Žalnieriūnas, Lietuvos Respublika – 32.48 proc.

Robertas Vaitkevičius, Lietuvos Respublika – 32.48 proc.

Romas Jasonas, Lietuvos Respublika – 17.54 proc.

Laimis Jasonas, Lietuvos Respublika – 17.50 proc.

Vadovybė: Robertas Vaitkevičius, generalinis direktorius, parašo teisė

Birutė Deveikienė, vyriausias finansininkas

Turint šią informaciją galima patikrinti ar šie fiziniai (akcininkai gali būti ir juridiniai) asmenys neturi neigiamos informacijos, susijusios su „nešvaria“ kitų bendrovių veikla, mokesčių slėpimu ar pan. viešojoje erdvėje prieinamuose šaltiniuose.

Istatinis kapitalas.

UAB „Raguvos baldai“ ir ko akcinis kapitalas siekia 2.479.300,-- litų.

Istatinis kapitalas yra svarbus nes:

- Įstatinio kapitalo dydis parodo, kokia suma rizikuoja akcininkai, nes šio kapitalo akcininkai negali atsiimti. Pavyzdžiui, uždirbtą pelną akcininkai gali išsimokėti skirdami dividendus, o įstatinį kapitalą akcininkai gali išsimokėti tik sumažindami jo dydį, tačiau tai griežtai reglamentuoja įstatymas, pvz., jeigu bendrovė turi ilgalaikių įsipareigojimų, reikalingas kreditorių sutikimas, jeigu bendrovė turi nepadengtų nuostolių, mažinti įstatinio kapitalo negalima.
- Akcinių bendrovių įstatymas, gina kreditorių teises t.y. nustato, kad bendrovės nuosavas kapitalas negali būti mažesnis nei pusė įstatinio kapitalo dydžio. Jeigu dėl patirtų bendrovės nuostolių, jos nuosavas kapitalas tapo mažesnis nei pusė įstatinio kapitalo – akcininkai privalo atstatyti nuosavo kapitalo dydį akcininkų įnašais, sumažinti įstatinį kapitalą, pertvarkyti arba likviduoti bendrovę.

Taigi, įstatinis kapitalas yra minimali suma, kurią akcininkai turi perduoti bendrovės nuosavybėn prieš pradėdami veiklą, kuo didesnis įstatinio kapitalo dydis, tuo daugiau rizikos prisiima akcininkai, įstatinio kapitalo dydis parodo, kokios sumos akcininkai negali išimti iš bendrovės, negavę kreditorių sutikimo dėl ilgalaikių įsipareigojimų, kuo didesnis įstatinis kapitalas, tuo didesnę nuostolį gali prisiimti bendrovė.

Įmonės veikla, importo ir eksporto šalys.

UAB „Raguvos baldai“ ir ko gamykla įkurta Panevėžio rajone, Raguvos miestelyje. Nuo pat įsikūrimo pradžios įmonė specializavosi virtuvių bei vonios baldų gamyboje. Nuo 1995 m. įmonė visas jėgas atiduoda vonios baldų gamybai.

Importo šalys: Austrijos Respublika, Čekijos Respublika, Lenkijos Respublika, Vokietijos Federacinė Respublika.

Eksporto šalys: Estijos Respublika, Latvijos Respublika, Norvegijos Karalystė, Vokietijos Federacinė Respublika.

Žinoti importo ir eksporto šalis yra svarbu tuo, kad esant nepalankiai ekonominei situacijai tose šalyse, gali būti paveiktas ir analizuojamos įmonės žaliavų tiekimas ar pardavimai.

Nekilnojamas turtas, priklausantis įmonei.

Pagal Nekilnojamojo turto registro duomenis, įmonei priklauso sekantis nekilnojamasis turtas:

Statiniai Sen. Užunevėžių K., Raguvo raj.

Statiniai Sen. Užunevėžių K. Pievų G. 4, Raguvo raj.

Žemės sklypas Sen. Maksvytiškių K., Panevėžio raj.

Žemės sklypas Sen. Raguvo Mstl., Raguvo raj.

Žemės sklypas Sen. Raguvo Mstl. Liepų G. 6, Raguvo raj.

Žemės sklypas su statiniais Sen. Raguvo Mstl. Nevėžio G. 9, Raguvo raj.

Žemės sklypas su statiniais Sen. Užunevėžių K. Pievų G. 2A, Raguvo raj.

Žemės sklypas su statiniais Sen. Užunevėžių K. Pievų G. 2B, Raguvo raj.

Nekilnojamas turtas yra viena efektyviausių įmonės turto sudedamųjų dalių.

Transporto priemonės.

Duomenys iš VĮ Regitra:

Nuosavos transporto priemonės: 9 transporto priem.

Lizinguojamos transporto priemonės: nėra

Įmonės darbuotojų skaičius.

2007 – 117 asm. (Įmonės pateikta informacija)

2008 – 100 - 149 asm. (Pagal Lietuvos Statistikos Departamento duomenis)

2009 – 100 - 149 asm. (Pagal Lietuvos Statistikos Departamento duomenis)

2010 – 100 - 149 asm. (Pagal Lietuvos Statistikos Departamento duomenis)

2011 – 108 asm. (Valstybinė Socialinio Draudimo Fondo Valdyba)

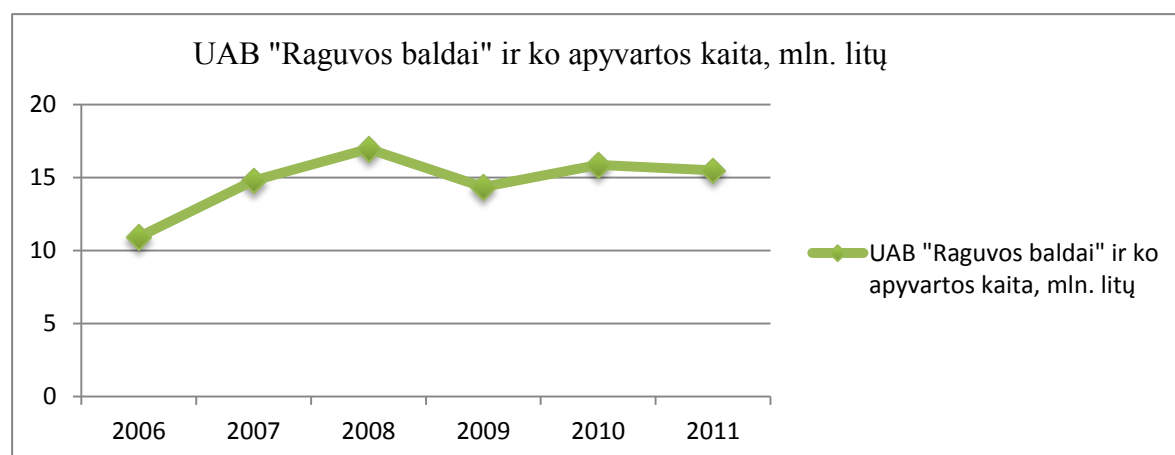
2012 – 133 asm. (Valstybinė Socialinio Draudimo Fondo Valdyba)

Įmonės darbuotojų skaičiaus augimas laikomas teigiamu įmonės plėtros faktoriu. Tuo tarpu, staigus darbuotojų skaičiaus mažėjimas gali signalizuoti apie blogėjančią įmonės finansinę būklę, efektyvumo mažėjimą ar net gresiantį bankrotą.

Apyvarta ir jos pokyčiai.

Apyvarta dažniausiai liudija įmonės solidumą, tačiau svarbi yra ir apyvartos kaita. Kartais apyvartos kaita gali rodyti, kad ji mažėja, tai reiškia, kad įmonės vadyba prastėja. Bet apyvarta yra tik vienas iš rodiklių, leidžiančių nustatyti įmonės galimybes. Tačiau svarstant antrosios krizės bangos teorijas, medienos ir baldų pramonė 2012 metų apklausoje liko „autsaideriu“, nes tik 33 proc. apklaustųjų įžvelgė augimo galimybes bei eksporto perspektyvas. Nepaisant to medienos ir baldų pramonės atstovai labai teigiamai vertino artimiausią ateitį, nors tik mažoji jų dalis tikėjosi eksporto plėtros. Šį reiškinį galima paaiškinti tuo, kad, bendras situacijos vertinimas toli gražu nepriklauso tik nuo

galimybių didinti eksportą ir gamybą apskritai. Nemažai įmonių visiškai patenkintos savo dabartine padėtimi, nors jų gamyba yra pastovi ir jos neketina investuoti į gamybos pajėgumų plėtrą. Tokį elgesį lemia neiški euro zonos ir visos pasaulio ekonomikos situacija ir vengimas prisiimti bereikalingą riziką [48].

2 pav. UAB "Raguvos baldai" ir ko apyvartos kaita

Iš paveikslo matyti (žr. 2 pav.), kad apyvartos svyravimai buvo nežymūs visą nagrinėjamą laikotarpį. Įmonė palaipsniui vystėsi nuo 2006 metų ir tik kriziniu laikotarpiu 2009 metais buvo pastebėtas apyvartos nedidelis sumažėjimas iki 14,4 mln. litų.

Komercinis rentabilumas – įprastinės veiklos pelningumas.

Svarbiausią įprastinės veiklos pelno dalį sudaro bendrasis pelnas, nes jis susijęs su gamybine veikla ir turėtų įmonei duoti didžiausią naudą. Įprastinės veiklos pelningumas dažniausiai praktikoje naudojamas rodiklis įmonės pelningumui vertinti.

UAB „Raguvos baldai“ ir ko įprastinės veiklos pelningumo kitimo tendencijos nurodomos lentelėje, apskaičiuotos pagal 5 formulę ir palygintos su STD teikiamais duomenimis (žr. 3 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys, proc.	3,4	3	1,8	0,7	1,5	3,2
UAB „Raguvos baldai“ ir ko duomenys, proc.	10,08	8,63	4,48	2,88	5,85	1,86

3 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko įprastinės veiklos pelningumas

UAB „Raguvos baldai“ ir ko įprastinės veiklos pelningumo didesnis sumažėjimas pastebimas 2009 metų kriziniu laikotarpiu, ir nors 2010 metais pelningumą pavyko padidinti, 2011 m. jis vėl smuktelėjo iki 1,86 proc., tačiau jis vis tiek išliko patenkinamas.

Pardavimo savikainos lygis.

Rodiklis skaičiuojamas įmonės pardavimo savikainą lyginant su pardavimo pajamomis. Šis rodiklis rodo įmonės veiklos efektyvumą ir sugebėjimą kontroliuoti išlaidas. Remiantis 8 formule apskaičiuotas UAB „Raguvos baldai“ ir ko pardavimo savikainos lygis 2006 – 2011 metais pateiktas lentelėje apačioje (žr. 4 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
63,63	63,86	71,78	74,35	73,51	76,78

4 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko pardavimo savikainos lygis, proc.

Iš apskaičiuotų rodiklių matome, kad efektyvumas beveik visą nagrinėjamą laikotarpį mažėjo, nes beveik kiekvienais metais kiekvienam pardavimo pajamų litui teko vis daugiau išlaidų: nuo 63,63% 2006 metais iki 76,78% 2011 metais. Ir nors šis rodiklis patenka į patenkinamų reikšmių ribą, išlaidų didėjimas vertinamas kaip neigiamas faktorius.

Turto graža (ROA).

Šis rodiklis parodo, kiek grynojo pelno tenka vienam turto piniginiam vienetui. ROA leidžia įvertinti turto panaudojimo veikloje efektyvumą. Kuo didesnis ROA, tuo turto panaudojimas efektyvesnis, tačiau nederėtų tarpusavyje lyginti skirtingų sektorių ROA. Gamybos įmonės paprastai turi daug turto (gamyklas, gamybos įrenginius). Šio turto panaudojimas būna itin intensyvus. Tokių įmonių ROA paprastai būna apie 5 proc. Mažesnė graža reiškia, kad daugiau turto įmonė turi panaudoti norėdama uždirbti tą patį pelną, taigi daugiau reikia reinvestuoti į turtą siekiant pelno, o tai nėra gerai.

Remiantis UAB „Raguvos baldai“ ir ko balanso duomenimis apskaičiuojame ROA rodiklį nagrinėjamame periode ir palyginame gautas reikšmes su Statistikos Departamento duomenimis (žr. 5 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys, proc.	4,8	4,1	2,8	0,6	3	6,6
UAB „Raguvos baldai“ ir ko duomenys, proc.	7,09	8,61	5,21	2,76	6,25	1,99

5 pav. UAB "Raguvos baldai" ir ko ROA reikšmės

Matome, kad beveik visą nagrinėjamąjį laikotarpį turto grąžos reikšmės buvo patenkinamos arba geros ir aukštesnės už Statistikos Departamento pateiktus vidurkius, ir tik 2011 m. pastebimas kritimas, kuris vis tiek išlieka patenkinamas.

Einamojo likvidumo koeficientas (bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas).

Šis koeficientas yra vienas svarbiausių, ir jis gali būti lyginimas tiek su tos pačios įmonės skirtingų periodų, tiek su kitų tos šakos įmonių ar Statistikos Departamento pateikiamais rodiklio duomenimis. Remiantis UAB „Raguvos baldai“ ir ko einamojo likvidumo rodiklio reikšmėmis, paskaičiuotomis pagal 14 formulę ir Statistikos Departamento teikiamomais baldų gamybos įmonių vidutiniais rodikliais galime sudaryti lentelę (žr. 6 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys	1,05	1,12	1,13	1,28	1,62	1,58
UAB „Raguvos baldai“ ir ko duomenys	0,99	1,34	1,30	1,54	1,33	0,96

6 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko einamojo likvidumo rodikliai

Pastebima UAB „Raguvos baldai“ ir ko einamojo likvidumo rodiklio koeficiento didžiausias kritimas 2011 metais iki 0,96. Tad, galima daryti išvadą, kad pritrūkus apyvartinių lėšų gali kilti problemų, vykdant trumpalaikius įsipareigojimus.

Greitojo trumpalaikio mokumo (kritinio likvidumo) koeficientas.

Atliekant įmonių efektyvumo ir vertinimo analizes praktikoje laikomasi nuostatos, kad šis rodiklis **neturėtų būti mažesnis už 0,8**. Manoma, kad neturėtų būti didelių skirtumų tarp einamojo ir kritinio likvidumo rodiklių. Tačiau šiam rodikliui teikiama šiek tiek mažesnė reikšmė nei einamojo likvidumo koeficientui. Toliau pateikiama lentelė su įmonės kritinio likvidumo reikšmėmis, apskaičiuojant jas pagal 15 formulę (žr. 7 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
0,61	0,75	0,92	1,02	0,82	0,55

7 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko greitojo trumpalaikio mokumo reikšmės

Galime pastebėti tendenciją, kad 2011 metais nukritus einamojo likvidumo koeficientui nukrito ir greitojo trumpalaikio mokumo rodiklis iki 0,55.

Viso turto apyvartumas kartais.

Turto apyvartumo rodiklis parodo turto apyvartų skaičių per metus, arba koeficientą išreiškus litais kiek vienam turto litui tenka pardavimų, kitaip sakant, kiek vienas turto litas sukūrė pajamų.

Remiantis 27 formule apačioje esančioje lentelėje pateikiamos viso turto apyvartumo kartais reikšmės 2006 – 2011 metais nagrinėjamoje įmonėje (žr. 8 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys	1,49	1,56	1,55	1,55	1,63	1,89
UAB „Raguvos baldai“ ir ko duomenys	0,96	1,26	1,36	1,33	1,32	1,29

8 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko viso turto apyvartumas kartais

Viso turto apyvartumas kito nežymiai visą analizuojamą periodą, vidutiniškai vienas turto litas sukūrė 1,25 lito pardavimo pajamų.

Trumpalaikio turto apyvartumas kartais.

Apačioje lentelėje pateikiamos UAB „Raguvos baldai“ ir ko trumpalaikio turto apyvartumo kartais reikšmės, paskaičiuotos pagal 29 formulę (žr. 9 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
3,22	4,06	3,68	3,47	3,49	4,04

9 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko trumpalaikio turto apyvartumas kartais

Trumpalaikis turtas įmonėje panaudojamas intensyviai, nes per visą tiriamąjį laikotarpį padarė daugiau nei tris apyvartas.

Atsargų apyvartumo dienomis rodiklis.

Šis rodiklis parodo laiką (dienomis), per kurį atsargos paverčiamos pagaminta produkcija ir ši produkcija parduodama. Kuo trumpesnis laikas, tuo efektyvesnis atsargų tvarkymas įmonėje.

Lentelėje apačioje pateikiamas atsargų apyvartumas dienomis įmonėje UAB „Raguvos baldai“ ir ko, apskaičiuotas pagal 30 formulę (žr. 10 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
69 dienos	62 dienos	41 diena	48 dienos	55 dienos	50 dienų

10 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko atsargų apyvartumo dienomis

Kaip matome, atsargų apyvartumas dienomis įmonėje nuo 2006 iki 2011 metų buvo geras, tad sutrikimų pinigų srautuose neturėtų kilti ir vėlavimų vykdant einamuosius mokėjimus neturėtų atsirasti. Dažnai, nagrinėjant šį rodiklį atkreipiamas dėmesys ir kokia yra atsargų dalis trumpalaikiame turte, tačiau jeigu ji neviršija 65 proc. dėl to nerimauti nereikėtų.

Debitorinio (pirkėjų) įsiskolinimo apyvartumas ir kreditorinių įsiskolinimų periodo trukmė dienomis.

Debitorinio įsiskolinimo apyvarta dienomis daro didelę įtaką kapitalo pelningumui. Todėl, norint užtikrinti gerą debitorinio įsiskolinimo apyvartumą, svarbu analizuoti potencialius pirkėjus ir nustatyti optimalias atsiskaitymo sąlygas kontrakte. Nestabilios ekonomikos sąlygomis dažniausiai taikomas išankstinis apmokėjimas.

Lenetelėje toliau pateikiamas debitorinio įsiskolinimo apyvartumo dienomis įmonėje UAB „Raguvos baldai“ ir ko, apskaičiuotas pagal 33 formulę (žr. 11 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
44	45	63	56	47	40

11 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas dienomis

Iš gautų duomenų galime pastebėti, kad pirkėjų atsiskaitymo su įmone laikotarpis yra gana trumpas, išskyrus pailgėjimą 2008 metais, tad galime daryti išadą, kad UAB „Raguvos baldai“ ir ko nestokoja grynųjų pinigų ir pati įmonė su savo kreditoriais geba atsiskaityti laiku. Nagrinėjant šį rodiklį irgi reikėtų atkreipti dėmesį, kokia yra gautinų sumų dalis trumpalaikiame turte, tačiau jeigu ji neviršija 65 proc. dėl to nerimauti taipogi nereikėtų.

Kadangi debitorinio (pirkėjų) įsiskolinimo apyvartumo ir kreditorinių įsiskolinimų periodo trukmės dienomis rodikliai yra glaudžiai susiję, sekančioje lentelėje apskaičiuojama kreditorinių įsiskolinimų periodo trukmė remiantis 34 formule (žr. 12 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
68	49	34	36	39	36

12 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko kreditorinių įsiskolinimų periodas dienomis

Akivaizdžiai matome, kad įmonė su savo tiekėjais atsiskaito laiku.

Kapitalo apytakos ciklas (dienomis).

Jis apskaičiuojamas prie debitorinio įsiskolinimo dienomis pridėjus atsargų apyvartumą dienomis ir atėmus kreditorinio įsiskolinimo apyvartumą dienomis, ir lyginant su praėjusiais metais galima stebėti įmonės efektyvumo mažėjimą ar didėjimą.

Apačioje pateikiamas UAB „Raguvos baldai“ ir ko kapitalos apytakos ciklas dienomis (žr. 13 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
45	58	70	68	63	54

13 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko kapitalos apytakos ciklas dienomis

Remiantis šiais duomenimis galime sebtėi įmonės efektyvumo didėjimą nuo 2008 metų, nes kapitalo apytakos ciklas sutrumpėjo nuo 70 iki 54 dienų.

Ilgalaikio turto apyvartumas kartais.

Ilgalaikio turto apyvartumas parodo kiek kartų „apsiverčia“ ilgalaikis turtas lyginant su pardavimais per pasirinktą laiko periodą (dažniausiai metus). Kuo rezultatas mažesnis, tuo mažesnis yra ilgalaikio turto efektyvumas lyginant su pardavimais.

Apačioje pateiktoje lentelėje apskaičiuotas UAB „Raguvos baldai“ ir ko ilgalaikio turto apyvartumas analizuojamu laikotarpiu, remiantis 36 formule (žr. 14 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys	2,81	2,93	2,91	3,13	3,67	4,15
UAB „Raguvos baldai“ ir ko duomenys	1,37	1,82	2,17	2,15	2,12	1,89

14 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko ilgalaikio turto apyvartumas kartais

Iš gautų duomenų matome, kad ilgalaikio turto efektyvumas buvo aukštas visą nagrinėjamą laikotarpį, ir tik 2006 metais sudarė 1,37 karto, kuris taip pat yra vertinamas kaip geras rodiklis.

Nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas (finansinės rizikos lygis).

Nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas leidžia nustatyti, kiek įmonė yra priklausoma nuo išorinių finansavimo šaltinių.

Remiantis 26 formule apskaičiuojamas nuosavo kapitalo koncentracijos lygis UAB „Raguvos baldai“ ir ko 2006 – 2011 metais (žr. 15 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
29,23	36,89	39,16	47,86	49,29	47,42

15 pav. UAB „Raguvos baldai“ ir ko nuosavo kapitalo koncentracijos rodiklis, proc.

Beveik visus nagrinėjamus metus nuo 2006 metų nuosavo kapitalo koncentracijos koeficiento lygis kilo ir reikšmės buvo patenkinamos – vidutinės, apie pusė įmonės turto buvo finansuojama iš savininkų nuosavybės.

3.3. UAB „Aukmergės baldai“ veiklos efektyvumo vertinimas

Visi įmonės rodikliai skaičiuojami remiantis 2 priede pateiktais UAB „Aukmergės baldai“

balansais ir pelno (nuostolio) atsakaitomis už 2006 – 2011 metus.

Įmonės įsteigimo metai.

UAB „Aukmergės baldai“ (įm. kodas 124940174) įregistruota 1999.07.03 Ukmergėje. Baldų sektoriuje įmonė veikia jau daugiau nei tryliką metų.

Įmonės akcininkai ir vadovybė.

UAB „Aukmergės baldai“ akcininkai yra:

Romaldas Jadenkus, Lietuvos Respublika – 54.00 proc.

Egidijus Jadenkus, Lietuvos Respublika – 38.00 proc.

Jonas Petrauskas, Lietuvos Respublika – 5.00 proc.

Virginija Narbutienė, Lietuvos Respublika – 3.00 proc.

Vadovybė:

Jonas Petrauskas, generalinis direktorius, parašo teisė

Neigiamos informacijos apie šiuos asmenis viešuosiuose šaltiniuose nėra.

Istatinis kapitalas.

Įmonės įstatinis kapitalas yra 130.000,-- litų.

Įmonės veikla, importo ir eksporto šalys.

Įmonė gamina miegamojo, valgomojo, svetainės ir kt. baldus iš ąžuolo, beržo masyvo, taip pat baldus, faneruotus lukštu.

Didžiausia dalis produkcijos yra eksportuojama į Didžiąją Britaniją, kita dalis produkcijos išvežama į Švediją, Vokietiją, JAV. Kaip žinia, beveik visos Lietuvos baldų gamybos įmonės labai priklausomos nuo eksporto, nes vidaus rinka yra per maža, o brangstant žaliavoms, lietuviams Lietuvoje gaminami baldai yra sunkiai įperkami.

Nekilnojamas turtas, priklausantis įmonei.

Pagal Nekilnojamojo turto registro duomenis, įmonei priklauso sekantis nekilnojamasis turtas:

Patalpos/butai Pervalkos G. 29D, Neringos M.

Patalpos/butai Kareivinių G. 51-1, Ukmergės M.

Statiniai Kareivinių G. 51, Ukmergės M.

Statiniai Kareivinių G. 51A, Ukmergės M.

Statiniai K. Paukščių Tako G. 2, Didžiosios Riešės raj.

Transporto priemonės.

Duomenys iš VĮ Regitra:

Nuosavos transporto priemonės: 30 transporto priem.

Lizinguojamos transporto priemonės: nėra

Įmonės darbuotojų skaičius.

2007 – 300 - 399 asm. (Pagal Lietuvos Statistikos Departamento duomenis)

2008 – 200 - 299 asm. (Pagal Lietuvos Statistikos Departamento duomenis)

2009 – 245 asm. (Įmonės pateikta informacija)

2010 – 200 - 299 asm. (Pagal Lietuvos Statistikos Departamento duomenis)

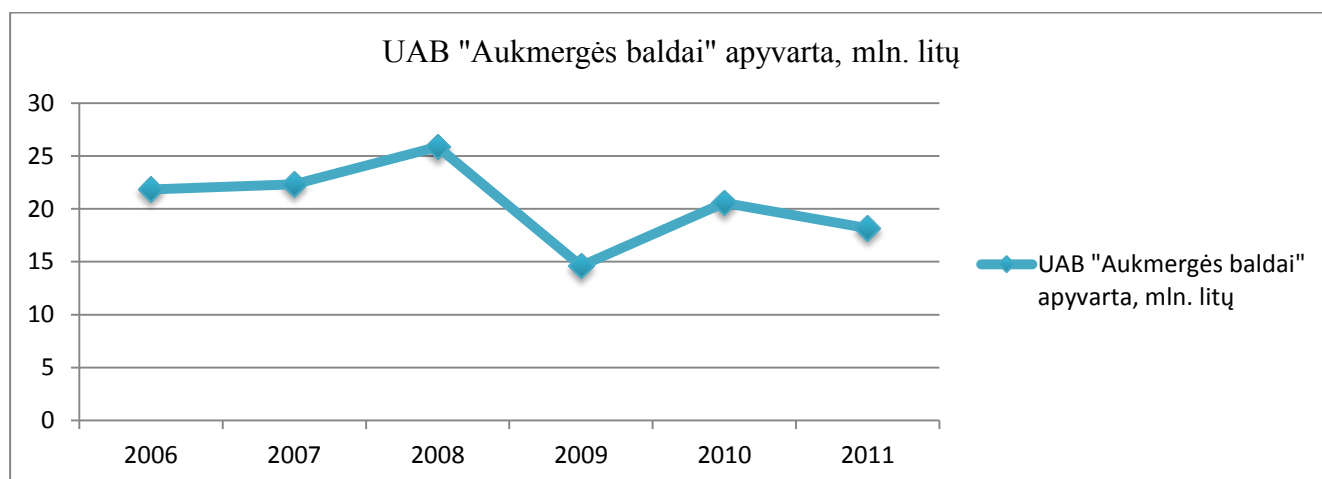
2011 – 221 asm. (Valstybinė Socialinio Draudimo Fondo Valdyba)

2012 – 193 asm. (Valstybinė Socialinio Draudimo Fondo Valdyba)

Nežymūs darbuotojų skaičiaus svyravimai įtakos įmonės produktyvumo mažėjimui neturi. Tuomet, per didelis darbuotojų skaičius gali sukelti papildomų išlaidų. Be to egzistuojantys teisės aktai bei darbo kodeksas numato daugybę darbuotojams taikomų apsaugos priemonių, kaip etatų mažinimo kompensacijos, išeitinės išmokos, minimalus laikotarpis, prieš kurį reikia informuoti darbuotoją apie būsimą atleidimą. Darbuotojų skaičiaus numatymas siejamas su šios dienos įmonės esamo darbuotojų skaičiaus bei jo poreikio įvertinimu ir jo palyginimu su ateities perspektyvomis.

Apvarta ir jos pokyčiai.

Grafike apačioje (žr. 16 pav.) pateikiama UAB „Aukmergės baldai“ pardavimų kaita 2006 – 2011 metais:

16 pav. UAB „Aukmergės baldai“ apyvartos kaita

Didžiausias apyvartos kritimas buvo kriziniu laikotarpiu: nuo 25,87 mln. 2008 metais iki 14,61 mln. litų 2009 metais. Ir nors 2010 metais pardavimai išaugo 41 proc., palyginus su 2009, 2011 metais ji vėl nukrito iki 18,18 mln. litų.

Komercinis rentabilumas – įprastinės veiklos pelningumas.

Toliau pateikiama lyginamoji UAB „Aukmergės baldai“ ir Statistikos departamento vidutinių įprastinės veiklos pelningumo reikšmių lentelė (žr. 17 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys, proc.	3,4	3	1,8	0,7	1,5	3,2

UAB „Aukmergės baldai“ duomenys, proc.	17,79	13,85	15,23	12,37	17,97	13,72
--	-------	-------	-------	-------	-------	-------

17 pav. UAB „Aukmergės baldai“ įprastinės veiklos pelningumas

Visą analizuojamą laikotarpį UAB „Aukmergės baldai“ įprastinės veiklos pelningumas buvo vertinamas kaip labai aukštas, ir net nuosmukio laikotarpiu įmonė sugebėjo išlaikyti 12,37 proc. pelningumą.

Pardavimo savikainos lygis.

Remiantis 8 formule apskaičiuotą UAB „Aukmergės baldai“ pardavimo savikainos lygį 2006 – 2011 metais pateikiame lentelėje apačioje (žr. 18 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
70,33	74,72	73,70	75,30	71,32	74,38

18 pav. UAB „Aukmergės baldai“ pardavimo savikainos lygis, proc.

Šis rodiklis kito nežymiai visą nagrinėjamą laikotarpį ir pateko tarp patenkinamų reikšmių.

Turto graža (ROA).

Remiantis 6 formule ir UAB „Aukmergės baldai“ balanso duomenimis apskaičiuojame ROA rodiklį analizuojamame periode ir palyginame gautas reikšmes su Statistikos Departamento duomenimis (žr. 19 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys, proc.	4,8	4,1	2,8	0,6	3	6,6
UAB „Aukmergės baldai“ duomenys, proc.	24,38	17,09	22,82	9,1	18,16	12,86

19 pav. UAB „Aukmergės baldai“ turto grynas pelningumas

Iš gautų duomenų matome, kad turtas įmonėje pnaudojamas labai efektyviai ir uždirba daug pelno vienam turto litui. Įmonės koeficientai gerokai viršija Statistikos Departamento pateiktas vidutines ROA reikšmes ir UAB „Aukmergės baldai“ turto grynas pelningumas visais metais buvo vertinamas kaip labai geras ir tik 2009 m. buvo sumažėjęs iki 9,1 proc., kas taip pat yra vertinama kaip aukštas rodiklis.

Einamojo likvidumo koeficientas (bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas).

Sekančioje lentelėje apskaičiuojamas įmonės einamasis likvidumas ir palyginamas su Statistikos Departamento duomenimis (žr. 20 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys	1,05	1,12	1,13	1,28	1,62	1,58
UAB „Aukmergės baldai“ duomenys	3,38	2,96	6,57	7,70	7,33	7,09

20 pav. UAB „Aukmergės baldai“ einamojo likvidumo rodikliai

Galime daryti išvadą, kad įmonei apyvartinių lėšų netrūksta, įmonė yra moki, gerai organizuotas materialinis aprūpinimas, nėra problemų parduodant produkciją ir kitų veiklos sutrikimų.

Greitojo trumpalaikio mokumo (kritinio likvidumo) koeficientas.

Remiantis 15 formule apskaičiuojame UAB „Aukmergės baldai“ skubaus likvidumo koeficientą (žr. 21 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
2,37	1,87	5,18	6,48	6,27	5,89

21 pav. UAB „Aukmergės baldai“ skubaus likvidumo rodikliai

Koeficiento reikšmės rodo, kad įmonė, jei iš jos būtų pareikalauta, galėtų greitai sumokėti savo trumpalaikius įsipareigojimus.

Viso turto apyvartumas kartais.

Pagal 27 formulę apačioje esančioje lentelėje pateikiamos viso turto apyvartumo kartais reikšmės 2006 – 2011 metais nagrinėjamoje įmonėje (žr. 22 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys	1,49	1,56	1,55	1,55	1,63	1,89
UAB „Aukmergės baldai“ duomenys	1,70	1,51	1,77	0,93	1,19	1,11

22 pav. UAB „Aukmergės baldai“ viso turto apyvartumas kartais

Matome, kad efektyviausiai įmonė panaudojo turimą turtą pardavimo procesui garantuoti 2008 metais, kai vienas turto litas sukūrė 1,77 pardavimo pajamų. Tačiau 2009 rodiklis nukrito iki 0,93. 2010 ir 2011 metais koeficientas vėl padidėjo ir nors nebesiekė buvusio 2008 metų lygio jis vis tiek buvo vertinamas, kaip geras.

Trumpalaikio turto apyvartumas kartais.

Apačioje lentelėje pateikiamos UAB „Raguvos baldai“ ir ko trumpalaikio turto apyvartumo kartais reikšmės, paskaičiuotos pagal 29 formulę (žr. 23 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
2,77	2,53	2,54	1,39	1,64	1,46

23 pav. UAB „Aukmergės baldai“ trumpalaikio turto apyvartumas kartais

Trumpalaikio turto panaudojimo efektyvumas sumažėjo nuo 2009 metų, palyginus su 2008 metais, ir 2011 m. tik 1,46 lito pardavimo pajamų teko kiekvienam trumpalaikio turto litui.

Atsargų apyvartumo dienomis rodiklis.

Sekančioje lentelėje apskaičiuotas UAB „Aukmergės baldai“ atsargų apyvartumo dienomis rodiklis (žr. 24 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
56	71	41	55	45	57

24 pav. UAB „Aukmergės baldai“ atsargų apyvartumas dienomis

Rodiklis kiekvienais metais šiek tiek varijuoja, bet reikšmė išlieka gera, tad sutrikimų pinigų srautuose neturėtų kilti, galima spręsti, kad įmonė gauna nemažai klientų užsakymų, tuo pačiu ir pinigų.

Debitorinio (pirkėjų) įsiskolinimo apyvartumas ir kreditorinių įsiskolinimų periodo trukmė dienomis.

Kadangi šie rodikliai glaudžiai susiję, tad pagal 33 ir 34 formules paskaičiuojame įmonės debitorinio (pirkėjų) įsiskolinimo apyvartumą ir kreditorinių įsiskolinimų periodo trukmę dienomis (žr. 25 ir 26 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
37	42	25	37	36	41

25 pav. UAB „Aukmergės baldai“ pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas dienomis

2006	2007	2008	2009	2010	2011
22	36	4	12	5	18

26 pav. UAB „Aukmergės baldai“ kreditorinių įsiskolinimų periodas dienomis

Iš gautų duomenų darome išvadą, kad klientai laiku atsiskaito su įmone už gautas prekes, taigi įmonei grynųjų pinigų netrūksta ir dėl to akivaizdus ir pačios UAB „Aukmergės baldai“ efektyvus atsiskaitymas su savo tiekėjais. Kadangi įmonė su savo tiekėjais atsikaito labai greitai, tai rodo, jog įmonei nėra taikomi atidėti apmokėjimai.

Kapitalo apytakos ciklas (dienomis).

Kitoje lentelėje pateikiamas UAB „Aukmergės baldai“ kapitalo apytakos ciklas dienomis (žr. 27 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
71	77	62	80	76	80

27 pav. UAB „Aukmergės baldai“ kapitalo apytakos ciklas dienomis

Remiantis šiais duomenimis galime sebt, kad mažiausias efektyvumas buvo 2009 ir 2011 metais, kuomet kapitalo apytakos ciklas sudarė 80 dienų.

Ilgalaikio turto apyvartumas kartais.

Pagal 36 formulę apskaičiuojame ilgalaikio turto apyvartumą kartais (žr. 28 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys	2,81	2,93	2,91	3,13	3,67	4,15
UAB „Aukmergės baldai“ duomenys	4,44	3,77	5,83	2,78	4,39	4,66

28 pav. UAB „Aukmergės baldai“ ilgalaikio turto apyvartumas kartais

Didžiausias ilgalaikio turto valdymo efektyvumo lygis buvo pasiektas 2008, kuomet vienas ilgalaikio turto litas sukūrė daugiausia pajamų – su mažesnėmis investicijomis į ilgalaikį turtą buvo uždirbtos didesnės pardavimo pajamos.

Nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas (finansinės rizikos lygis).

Apskaičiuojame paskutinį, bet labai svarbų – nuosavo kapitalo koncentracijos rodiklį pagal 26 formulę (žr. 29 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
81,25	79,59	89,40	91,34	90,07	89,26

29 pav. UAB „Aukmergės baldai“ nuosavo kapitalo koncentracijos lygis, proc.

Remiantis apskaičiuotais rodikliais matome, kad įmonė visiškai nepriklausė nuo išorinių finansavimo šaltinių ir nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas buvo vertinamas kaip labai geras.

3.4 AB „Balticsofa“ veiklos efektyvumo vertinimas

Visi įmonės rodikliai skaičiuojami remiantis 3 priede pateiktais UAB „Balticsofa“ balansais ir pelno (nuostolio) atsakaitomis už 2006 – 2011 metus.

Įmonės įsteigimo metai.

AB „Balticsofa“ (įm. kodas 121504969) įregistruota 1992.07.30 Vilniuje. Baldų pramonėje įmonė dirba jau daugiau nei dvidešimt metų.

Įmonės akcininkai ir vadovybė.

AB „Balticsofa“ akcininkai yra:

„Baldai Partners“ AS, Danijos Karalystė – 96.16 proc.

Kiti smulkūs akcininkai – 3.84 proc.

Vadovybė: Erik Juel Larsen, generalinis direktorius, parašo teisė

Agnė Kuzmienė, vyresnysis buhalteris

Neigiamos informacijos apie šiuos asmenis viešuosiuose informacijos šaltiniuose nėra.

Įstatinis kapitalas.

Įmonės įstatinis kapitalas yra 2.718.075,-- litų.

Įmonės veikla, importo ir eksporto šalys.

Įmonė užsiima minkštų baldų gamyba.

2007 metais Vilniaus minkštųjų svetainės baldų gamybos bendrovė AB „Ažuolas“ pakeitė pavadinimą į AB „Balticsofa“.

Importo šalys: Belgijos Karalystė, Danijos Karalystė, Italijos Respublika, Kinijos Liaudies Respublika, Lenkijos Respublika, Turkijos Respublika.

Eksporto šalys: Danijos Karalystė, Kinijos Liaudies Respublika, Suomijos Respublika.

Nekilnojamas turtas, priklausantis įmonei.

Pagal Nekilnojamojo turto registro duomenis, įmonei priklauso sekantis nekilnojamasis turtas:

Žemės sklypas Sen. Klonėnų Vs., Jauniūnų raj.

Remiantis spaudos teikiama informacija kitos patalpos yra nuomojamos.

Transporto priemonės.

Duomenys iš VĮ Regitra:

Nuosavos transporto priemonės: 4 transporto priem.

Lizinguojamos transporto priemonės: nėra

Įmonės darbuotojų skaičius.

2007 – 200 - 299 asm. (Pagal Lietuvos Statistikos Departamento duomenis)

2008 – 200 - 299 asm. (Pagal Lietuvos Statistikos Departamento duomenis)

2009 – 200 - 299 asm. (Pagal Lietuvos Statistikos Departamento duomenis)

2010 – 251 asm. (Įmonės pateikta informacija)

2011 – 252 asm. (Valstybinė Socialinio Draudimo Fondo Valdyba)

2012 – 350 asm. (Valstybinė Socialinio Draudimo Fondo Valdyba)

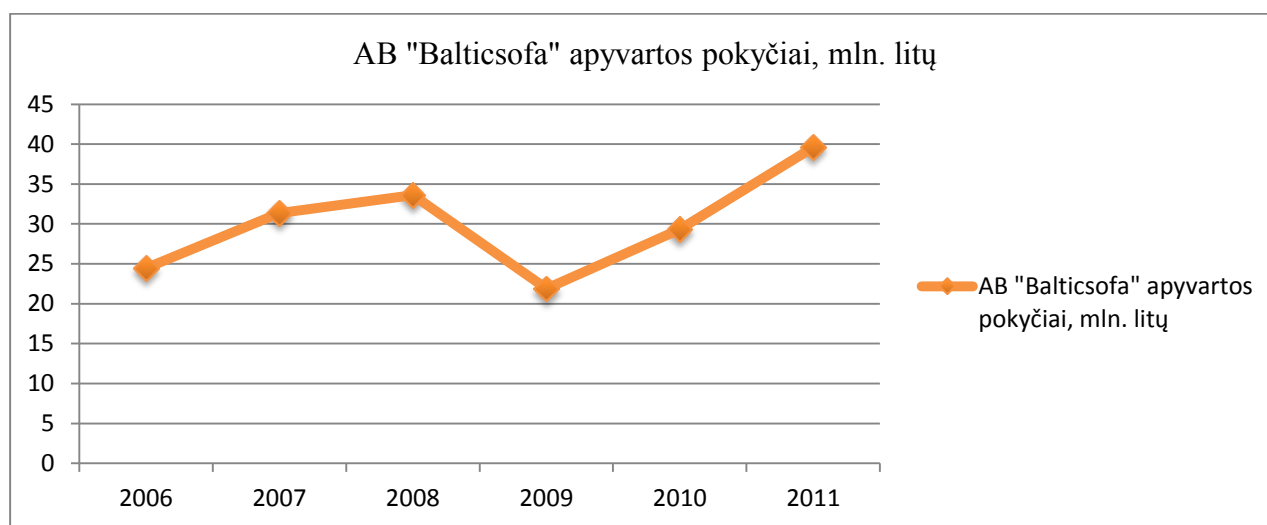
Per 2012 metus įmonės darbuotojų skaičius išaugo visu šimtu, tai byloja apie įmonės plėtrą ir efektyvią įmonės vadovybės veiklą.

Planuojant personalo poreikį svarbu atsižvelgti į šiuos veiksnius:

- gamybos ir pardavimų prognozes;
- technologijos naujovių poveikį darbo užduočių atlikimui;
- mokymų, darbo tyrimų, organizacijos vidinių pokyčių, naujos motyvacijos poveikį kompanijos produktyvumui, darbo našumui ir pan.;
- darbo praktikos pasikeitimus (t.y. įdarbinimo agentūrų ar darbuotojų nuomos paslaugas teikiančių įmonių paslaugų pirkimas, įmonių atsiskyrimo ir susijungimo galimybės bei jų poveikis darbuotojų skaičiui, pavadavimas ir pan.);
- naujų teisės aktų, susijusių su darbo santykiais, išleidimą (darbo užmokesčio apmokestinimas ar jo pakeitimai, nauji reikalavimai darbuotojų saugai ir sveikatai užtikrinti);
- pasikeitimus vyriausybės politikoje (investicijų skatinimas, regioninės ar prekybos dotacijos ir pan.).

Apyvarta ir jos pokyčiai.

Apačioje pateikiamas grafikas su AB „Balticsofa“ apyvartos pokyčiais 2006 – 2011 metais (žr. 30 pav.):

30 pav. AB „Balticsofa“ apyvartos dinamika

Kaip ir prieš tai nagrinėtose bendrovėse didžiausias pardavimų nuosmukis pastebimas 2009 metais – iki 21,88 mln. litų. Tačiau 2010 metais įmonė „atsitiesė“ ir padidino savo apyvartą 34,05 proc., lyginant su 2009 metais, o 2011 pardavimai išaugo dar 35,01 proc., palyginus su 2010 ir apyvarta siekė 39,6 mln. litų.

Komercinis rentabilumas – įprastinės veiklos pelningumas.

Toliau pateikiama lyginamoji AB „Balticsofa“ ir Statistikos departamento vidutinių įprastinės veiklos pelningumo reikšmių lentelė (žr. 31 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys, proc.	3,4	3	1,8	0,7	1,5	3,2
AB „Balticsofa“ duomenys, proc.	3,78	55,11	-22,19	-1,15	1,39	4,3

31 pav. AB „Balticsofa“ įprastinės veiklos pelningumas

Pastebimi dideli AB „Balticsofa“ įprastinės veiklos pelningumo šuoliai visą analizuojamą laikotarpį. 2007 metais AB „Balticsofa“ turėjo labai didelį įprastinės veiklos pelningumą, tačiau pažvelgus į balansą matome, kad tais metais įmonė gavo didelį 19,67 mln. litų pelną iš kitos veiklos, kuriuo padengė tipinės ir finansinės ir investicinės veiklos nuostolį. O 2008 metais tokių didelių pajamų iš kitos veiklos įmonė nebegavo, ir prie tipinės veiklos nuostolio, AB „Balticsofa“ patyrė dar ir didelius 4,65 mln. litų nuostolius iš finansinės ir investicinės veiklos, kas ir įtakojo 22,19 proc. įprastinės veiklos nuostolingumą 2008 metais.

Pardavimo savikainos lygis.

Pagal 8 formulę apskaičiuotą AB „Balticsofa“ pardavimo savikainos lygį 2006 – 2011 metais pateikiame lentelėje apačioje (žr. 32 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
73,58	78,97	81,44	79,87	76,31	75,53

32 pav. AB „Balticsofa“ pardavimo savikainos lygis, proc.

Nuo 2008 metų įmonei kasmet pavyksta sumažinti išlaidas vienam pardavimo pajamų litui, tai rodo, kad bendrovės vadovybė stengiasi kontroliuoti ir mažinti išlaidas.

Turto graža (ROA).

Remiantis 6 formule ir AB „Balticsofa“ balanso duomenimis apskaičiuojame ROA rodiklį analizuojamame periode ir palyginame gautas reikšmes su Statistikos Departamento duomenimis (žr. 33 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys, proc.	4,8	4,1	2,8	0,6	3	6,6
AB „Balticsofa“ duomenys, proc.	2,96	56,02	-31,46	-2,12	1,99	7,55

33 pav. AB „Balticsofa“ turto grynasis pelningumas

Dėl 2007 metais gauto didelio pelno iš kitos veiklos AB „Balticsofa“ ROA duomenys tais metais šiek tiek neteisingai atspindi realią padėtį, kaip ir dėl 2007 metų patirtų didelių nuostolių iš finansinės ir investicinės veiklos. Bet nuo 2009 iki 2011 metų pastebima tendencija, kad turtas įmonėje buvo panaudojamas vis efektyviau ir 2011 buvo uždirbta 7,55 proc. grynojo pelno vienam turto litui.

Einamojo likvidumo koeficientas (bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas).

Toliau skaičiuojame įmonės einamojo likvidumo koeficientą ir palyginame su Statistikos Departamento duomenimis (žr. 34 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys	1,05	1,12	1,13	1,28	1,62	1,58
AB „Balticsofa“ duomenys	2,58	2,85	2,32	2,40	1,75	2,09

34 pav. AB „Balticsofa“ einamojo likvidumo rodikliai

Bendrovei apyvartinių lėšų netrūksta, įmonė yra moki, einamojo likvidumo rodikliai yra geri, tad neturėtų kilti problemų vykdant trumpalaikius einamuosius mokėjimus (įsipareigojimus). Rodikliai visus tiriamus metus buvo aukštesni už pateiktus STD duomenis.

Greitojo trumpalaikio mokumo (kritinio likvidumo) koeficientas.

Remiantis 15 formule pateikti apskaičiuoti AB „Balticsofa“ skubaus likvidumo koeficientai analizuojamame periode (žr. 35 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
2,28	2,33	1,45	1,82	1,11	1,28

35 pav. AB „Balticsofa“ skubaus likvidumo rodikliai

Iš apskaičiuotų reikšmių darome išvadą, kad AB „Balticsofa“ galėtų greitai sumokėti savo trumpalaikius įsipareigojimus.

Viso turto apyvartumas kartais.

Pagal 27 formulę apačioje esančioje lentelėje pateikiamos viso turto apyvartumo kartais reikšmės 2006 – 2011 metais nagrinėjamoje AB „Balticsofa“ bendrovėje (žr. 36 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys	1,49	1,56	1,55	1,55	1,63	1,89

AB „Balticsofa“ duomenys	1	1,27	2,37	1,57	1,74	2,12
--------------------------	---	------	------	------	------	------

36 pav. AB „Balticsofa“ viso turto apyvartumas kartais

Viso turto panaudojimo efektyvumas didėjo nuo 2006 iki 2008 metų, bet 2009 efektyvumas šiek tiek smuktelėjo. Tačiau 2010 ir 2011 metais koeficientas vėl padidėjo ir 2011 metais, vienas turto litas sukūrė 2,12 pardavimo pajamų. Kaip žinia, šį rodiklį įtakoja veiklos dydžio apimtis ir pardavimo – realizavimo greitis.

Trumpalaikio turto apyvartumas kartais.

Apačioje lentelėje pateikiamos UAB „Raguvos baldai“ ir ko trumpalaikio turto apyvartumo kartais reikšmės, paskaičiuotos pagal 29 formulę (žr. 37 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
1,09	1,48	3,15	1,97	2,38	2,53

37 pav. AB „Balticsofa“ trumpalaikio turto apyvartumas kartais

Trumpalaikio turto panaudojimo efektyvumas šioje įmonėje palaipsniui didėjo, ir 2011 metais padarė 2,53 apyvartų per tiriamąjį laikotarpį, kas laikoma geru rodikliu.

Atsargų apyvartumo dienomis rodiklis.

Sekančioje lentelėje apskaičiuotas AB „Balticsofa“ atsargų apyvartumo dienomis rodiklis (žr. 38 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
52	57	54	56	74	74

38 pav. AB „Balticsofa“ atsargų apyvartumas dienomis

Atsargų apyvartumo sulėtėjimas pastebimas 2010 ir 2011 metais ir nors šis rodiklis išlieka patenkinamas, dienų skaičiui dar šiek tiek padidėjus gali kilti sutrikimų pinigų srautuose ir tuo pačiu bendrovei gali pristigti pinigų, ko pasekoje gali sutrikti einamieji mokėjimai.

Debitorinio (pirkėjų) įsiskolinimo apyvartumas ir kreditorinių įsiskolinimų periodo trukmė dienomis.

Pagal 33 ir 34 formules paskaičiuojame AB „Balticsofa“ debitorinio (pirkėjų) įsiskolinimo apyvartumą ir kreditorinių įsiskolinimų periodo trukmę dienomis (žr. 39 ir 40 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
31	26	43	71	69	61

39 pav. AB „Balticsofa“ pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas dienomis

2006	2007	2008	2009	2010	2011
28	48	48	42	47	42

40 pav. AB „Balticsofa“ kreditorinių įsiskolinimų periodas dienomis

Pastebimas sulėtėjęs pirkėjų atsiskaitymas su įmone 2009 ir 2010, kas savo ruožtu galėjo įtakoti sutrikimus grynųjų pinigų srautuose, bet 2011 metais pirkėjai su bendrove atsiskaitė vidutiniškai per 61 dieną ir tai yra patenkinamas rodiklis. Tuo tarpu pati AB „Balticsofa“ su savo tiekėjais visus nagrinėjamus metus atsiskaitydavo laiku.

Kapitalo apytakos ciklas (dienomis).

Šioje lentelėje pateikiamas AB „Balticsofa“ kapitalo apytakos ciklas dienomis (žr. 41 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
55	35	49	85	96	93

41 pav. AB „Balticsofa“ kapitalo apytakos ciklas dienomis

Remiantis šiais duomenimis galima pasebėti, kad efektyvumas sumažėjo po 2008 metų ir 2010 bei 2011 metais kapitalo apytakos ciklas atitinkamai sudarė 96 ir 93 dienas.

Ilgalaikio turto apyvartumas kartais.

Kitoje lentelėje pateiktas pagal 36 formulę apskaičiuojame ilgalaikio turto apyvartumas kartais (žr. 42 pav.):

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Statistikos Departamento duomenys	2,81	2,93	2,91	3,13	3,67	4,15
AB „Balticsofa“ duomenys	12,56	9,15	9,65	7,65	6,41	12,92

42 pav. AB „Balticsofa“ ilgalaikio turto apyvartumas kartais

Pagal gautus duomenis matome, kad ilgalaikio turto valdymo efektyvumas palaipsniui mažėjo nuo 2006 iki 2010 metų, tačiau 2011 ilgalaikio turto valdymo efektyvumas buvo aukščiausias per visą analizuojamą laikotarpį, kuomet vienas ilgalaikio turto litas sukūrė daugiausia pardavimo pajamų.

Nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas (finansinės rizikos lygis).

Nuosavo kapitalo koncentracijos rodiklis skaičiuojamas pagal 26 formulę (žr. 43 pav.):

2006	2007	2008	2009	2010	2011
64,28	69,79	67,52	66,85	57,36	56,87

43 pav. AB „Balticsofa“ nuosavo kapitalo koncentracijos lygis, proc.

Nors 2010 ir 2011 šis rodiklis kiek sumažėjo nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas buvo vertinamas kaip geras ir daugiau nei pusė turto buvo finansuojama iš savininkų nuosavybės.

3.5. Palyginamoji įmonių rodiklių analizė ir koreliacija su rinkos šakos rodikliais

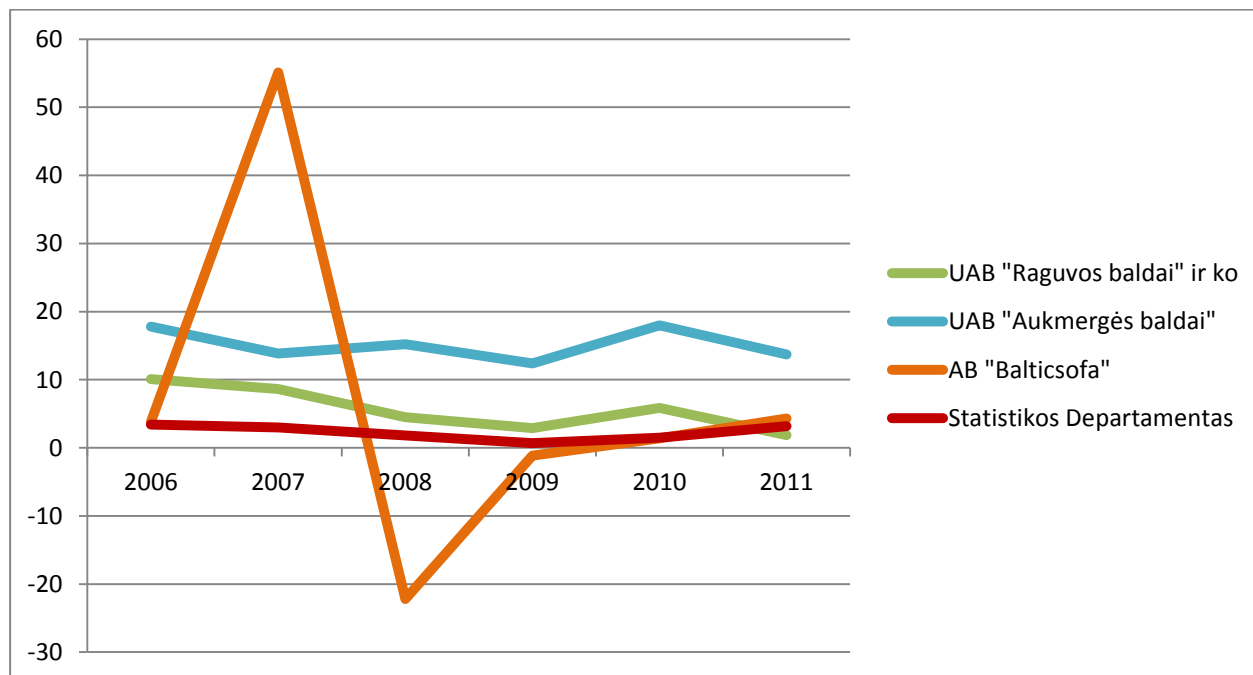
Visos trys įmonės – UAB „Raguvos baldai“ ir ko, UAB „Aukmergės baldai“ ir AB „Balticsofa“ – yra jau daugelį metų baldų gamybos rinkoje veikiančios ir daug patirties sukaupusios įmonės. Kaip jau buvo minėta, įmonės veiklos efektyvumo vertinimas ir pasirinkti rodikliai labai priklauso nuo to, kas šį vertinimą atlieka ir kokie yra vertintojo tikslai. Čia atliekamas bendro pobūdžio vertinimas, su pasirinktais svarbiausiais rodikliais, geriausiai atspindinčiais įmonės veiklos efektyvumą.

Apyvarta ir jos pokyčiai.

Jeigu pagrindinis tikslas yra pardavimai, tuomet AB „Balticsofa“ vienareikšmiškai yra efektyviausia, nes ji lenkia kitas dvi įmones ne tik pasiekta apyvartos apimtimi, bet ir darbuotojų skaičiumi bei įstatinio kapitalo dydžiu.

Komercinis rentabilumas – įprastinės veiklos pelningumas.

Apačioje pateikiamas grafikas, palyginantis visų trijų įmonių įprastinės veiklos pelningumą su Statistikos Departamento duomenimis (žr. 44 pav.):

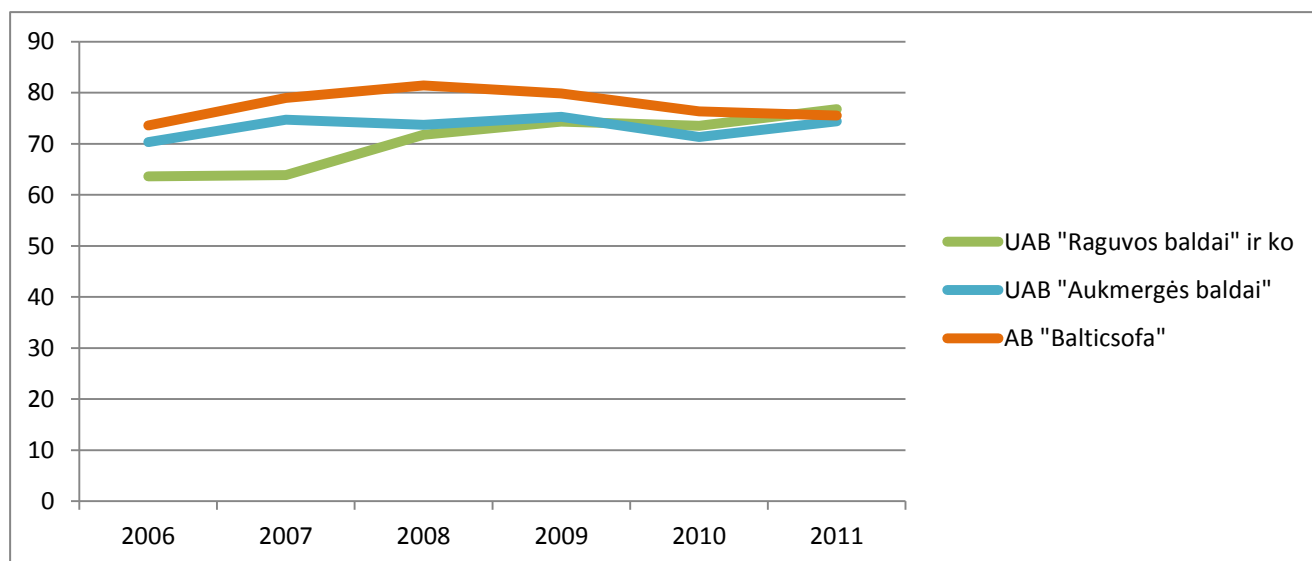

44 pav. Trijų įmonių ir STD įprastinės veiklos pelningumas, proc.

Iš paveikslo matome, kad UAB „Aukmergės baldai“ veikė stabiliausiai ir visą nagrinėjamą laikotarpį išlaikė aukščiausią įprastinės veiklos pelną.

Pardavimo savikainos lygis.

Sekantis grafikas, atspindi pardavimo savikainos lygį visose trijose bendrovėse (žr. 45 pav.):

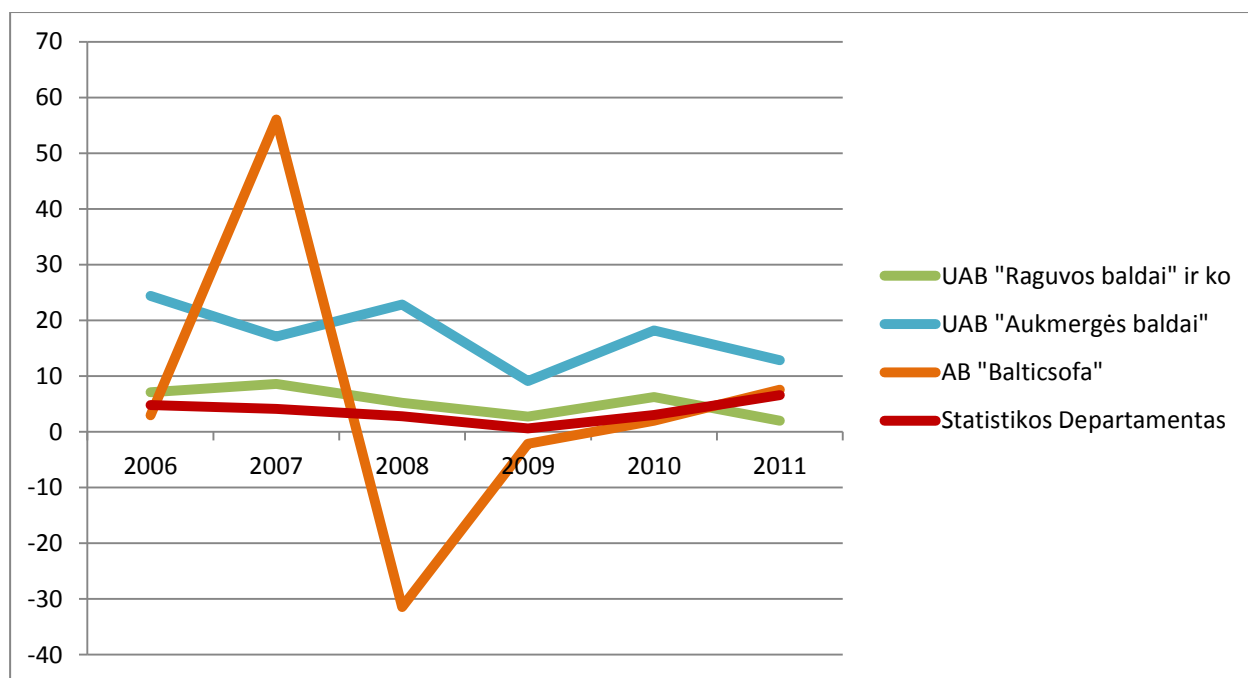

45 pav. Trijų įmonių pardavimo savikainos lygis, proc.

Nuo 2006 iki 2009 metų efektyviausiai kontroliuoti išlaidas sekėsi UAB „Raguvos baldai“ ir ko, tačiau nuo 2009 metų UAB „Aukmergės baldai“ perėmė šią poziciją, nes šiai bendrovei labiausiai pavyko sumažinti išlaidas vienam pardavimo pajamų litui.

Turto graža (ROA).

Toliau grafike matomi visų trijų įmonių ir Statistikos Departamento turto gražos pokyčiai (žr. 46 pav.):

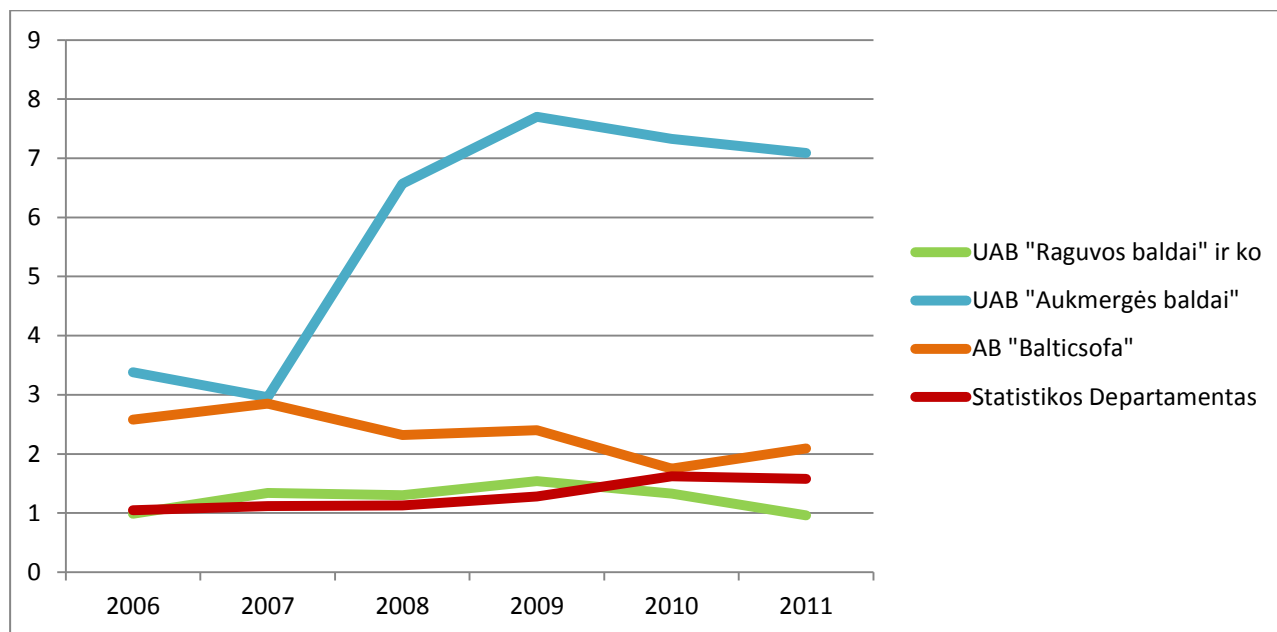

46 pav. Trijų įmonių ir STD turto gražos pokyčiai, proc.

Iš grafiko duomenų matyti, kad efektyviausiai ir stabiliausiai turtas buvo panaudojamas UAB „Aukmergės baldai“ ir šioje įmonėje buvo uždirbama daugiausia grynojo pelno vienam turto litui.

Einamojo likvidumo koeficientas (bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientas).

Šiame grafike lyginami įmonių ir Statistikos Departamento einamojo likvidumo koeficientai (žr. 47 pav.):

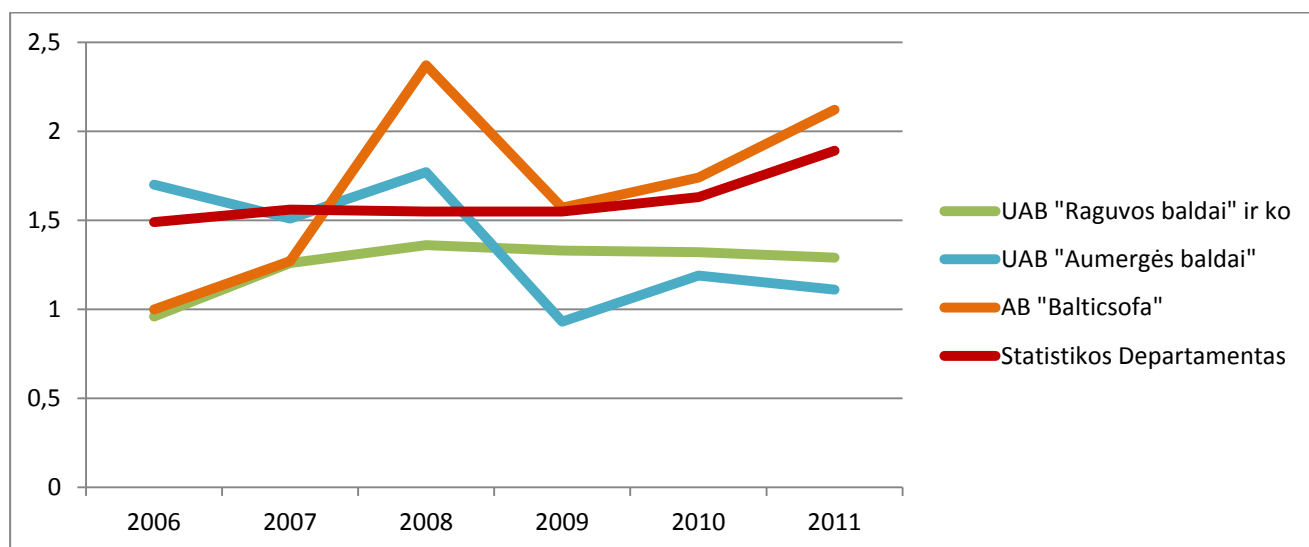

47 pav. Trijų įmonių ir STD einamojo likvidumo koeficientai

Visą analizuojamą laikotarpį UAB „Aukmergės baldai“ turėjo aukščiausią einamojo likvidumo koeficientą, tad ši įmonė turi daugiausiai apyvartinių lėšų, yra moki, joje gerai organizuotas materialinis aprūpinimas, nėra problemų parduodant produkciją ir kitų veiklos sutrikimų.

Viso turto apyvartumas kartais.

Viso turto apyvartumo kartais reikšmės 2006 – 2011 metais nagrinėjamose įmonėse ir Statistikos Departamente pateikiamos kitame grafike (žr. 48 pav.):

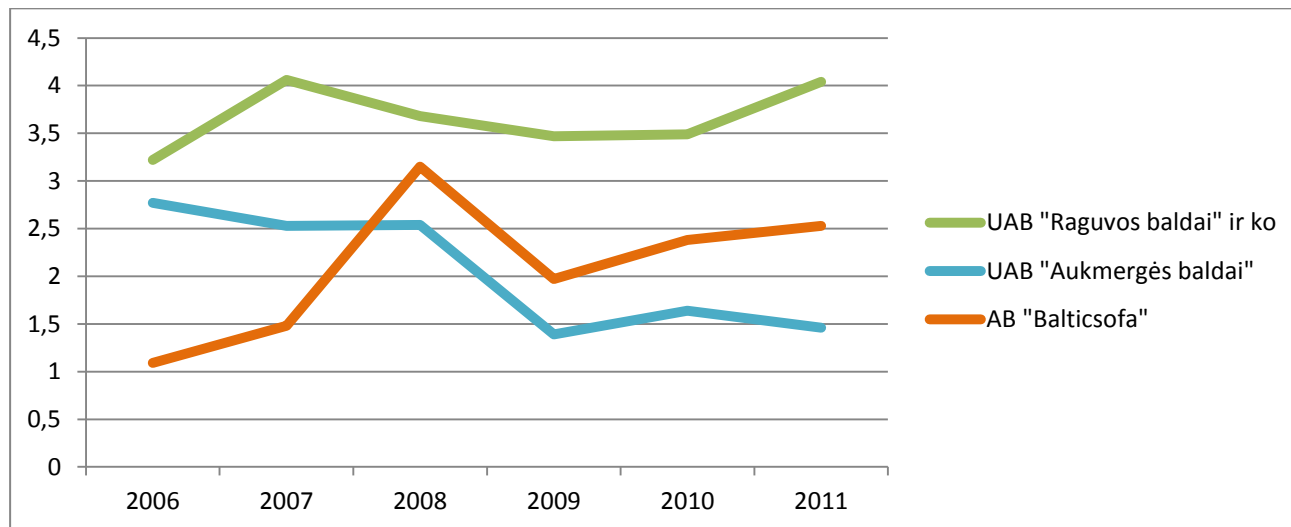

48 pav. Trijų įmonių ir STD viso turto apyvartumas kartais

Iki 2008 metų efektyviausiai turtą panaudojo UAB „Aukmergės baldai“ pardavimo procesui garantuoti, tačiau nuo 2008 iki 2011 metų AB „Balticsofa“ vienas turto litas sukūrė daugiausia pardavimo pajamų.

Trumpalaikio turto apyvartumas kartais.

Sekančiame grafike atspindimas trijų įmonių trumpalaikio turto apyvartumas (žr. 49 pav.):

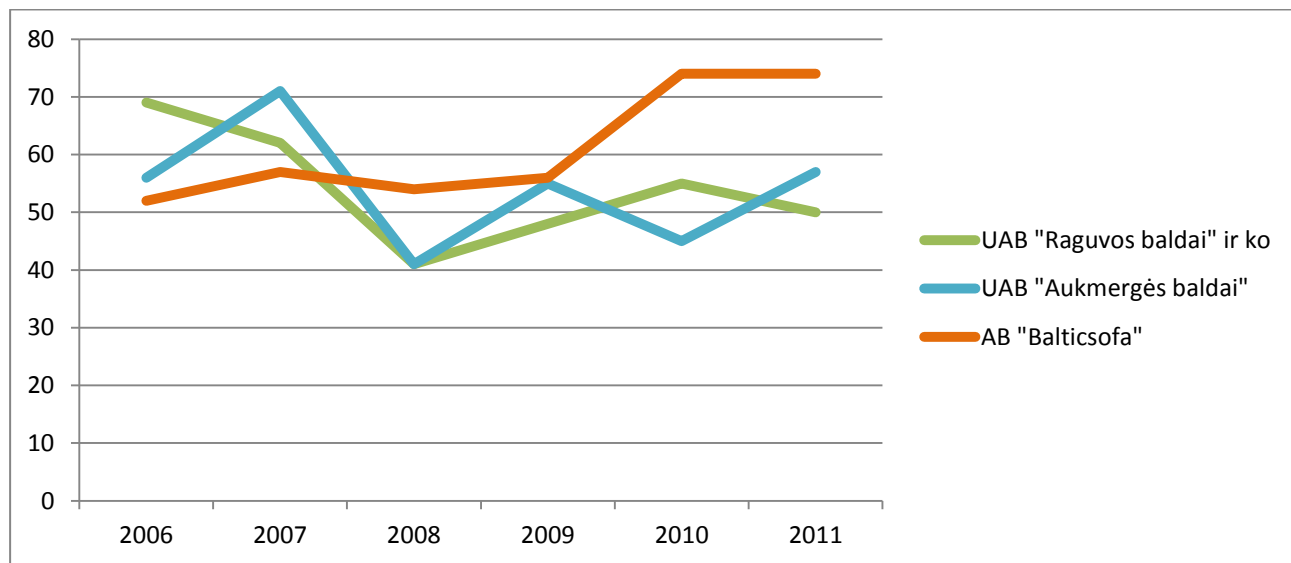

49 pav. Trijų įmonių viso turto apyvartumas kartais

Iš paveikslėlio matyti, kad UAB „Raguvo baldai“ ir ko trumpalaikis turtas buvo naudojamas efektyviausiai, nes cirkuliavo intensyviausiai ir padarė daugiausia apyvartų per tiriamąjį laikotarpį, dėl to ir daugiausia pardavimo pajamų teko kiekvienam trumpalaikio turto litui.

Atsargų apyvartumo dienomis rodiklis.

Apačioje pateikiamas grafikas, palyginantis visų trijų įmonių atsargų apyvartumo dienomis rodiklį (žr. 50 pav.):

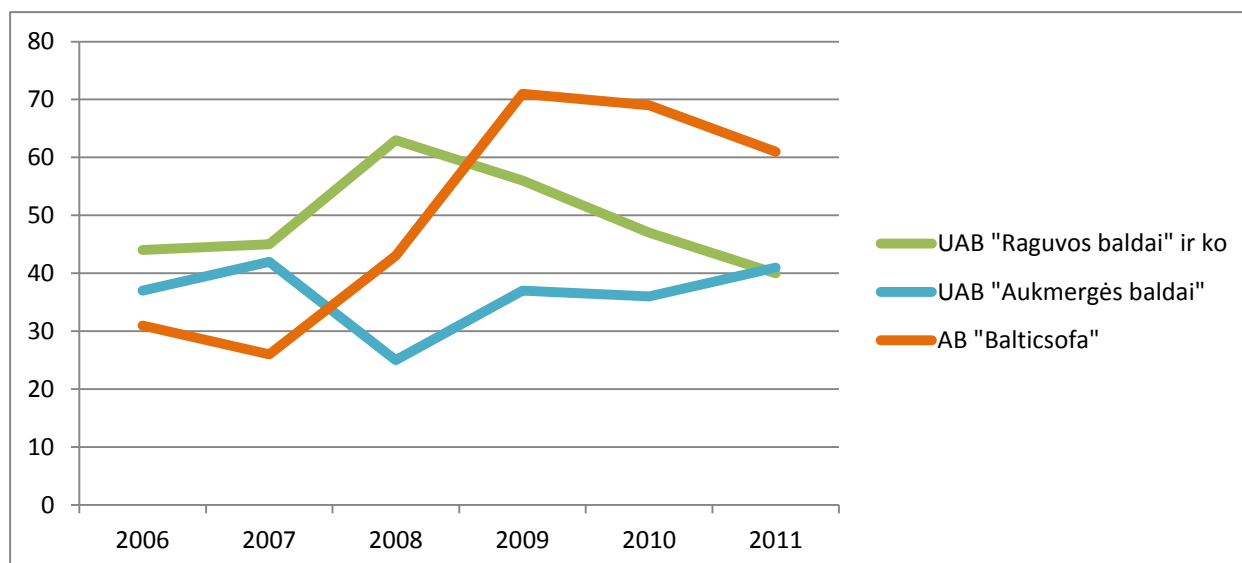
50 pav. Trijų įmonių atsargų apyvartumas dienomis

Efektyvus atsargų valdymas matomas tiek UAB „Raguvo baldai“ ir ko, tiek ir UAB „Aukmergės baldai“, spartus atsargų apyvartumas šiose įmonėse rodo, kad parduodama produkcija turi didelę

paklausą, kad gerai organizuotas pardavimo procesas. Tuo tarpu AB „Balticsofa“ pastebimas atsargų apyvartumo sulėtėjimas 2010 ir 2011 metais, tad gali kilti sutrikimų pinigų srautuose.

Debitorinio (pirkėjų) įsiskolinimo apyvartumas dienomis.

Sekantis grafikas, rodo, kaip pirkėjai atsiskaito su tiriamomis įmonėmis (žr. 51 pav.):

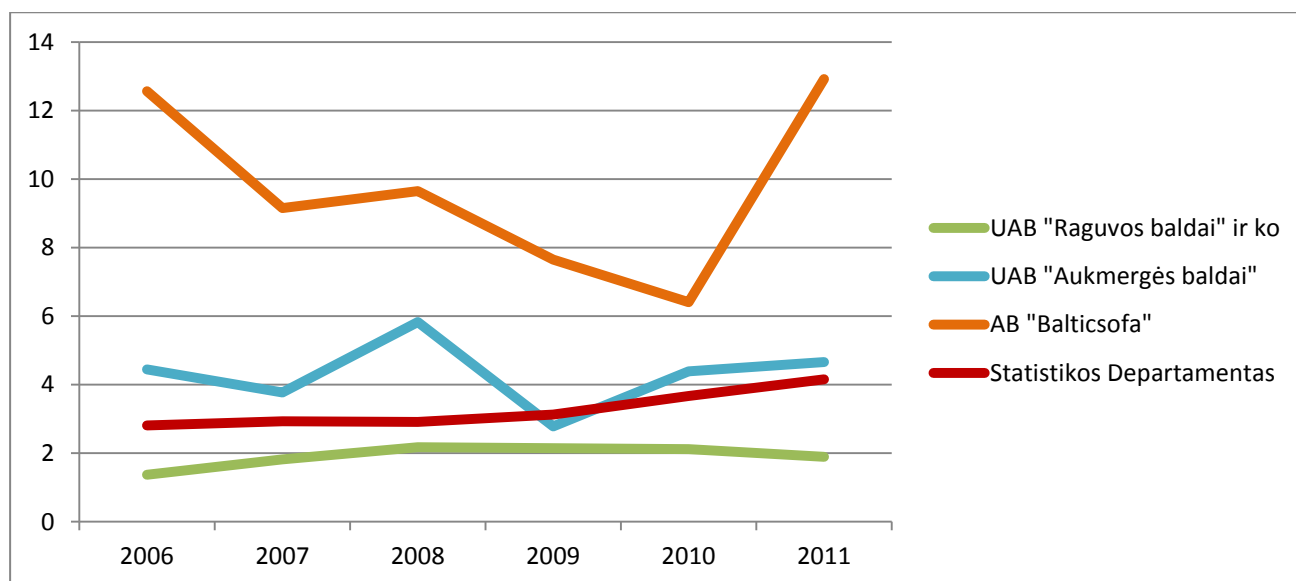

51 pav. Trijų įmonių pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas dienomis

Pagal grafiko duomenis efektyviausias pirkėjų atsiskaitymas su įmone vyksta UAB „Aukmergės baldai“, nes joje pirkėjų atsikaitymo su įmone laikotarpis yra trumpiausias nuo 2008 metų, tad galima daryti išvadą, kad įmonė nestokoja grynujų pinigų ir pati su savo kreditoriais atsiskaito laiku.

Ilgalaikio turto apyvartumas kartais.

Apačioje pateiktas grafikas, palyginantis visų trijų įmonių ilgalaikio turto apyvartumo kartais koeficientą su Statistikos Departamento duomenimis (žr. 52 pav.):

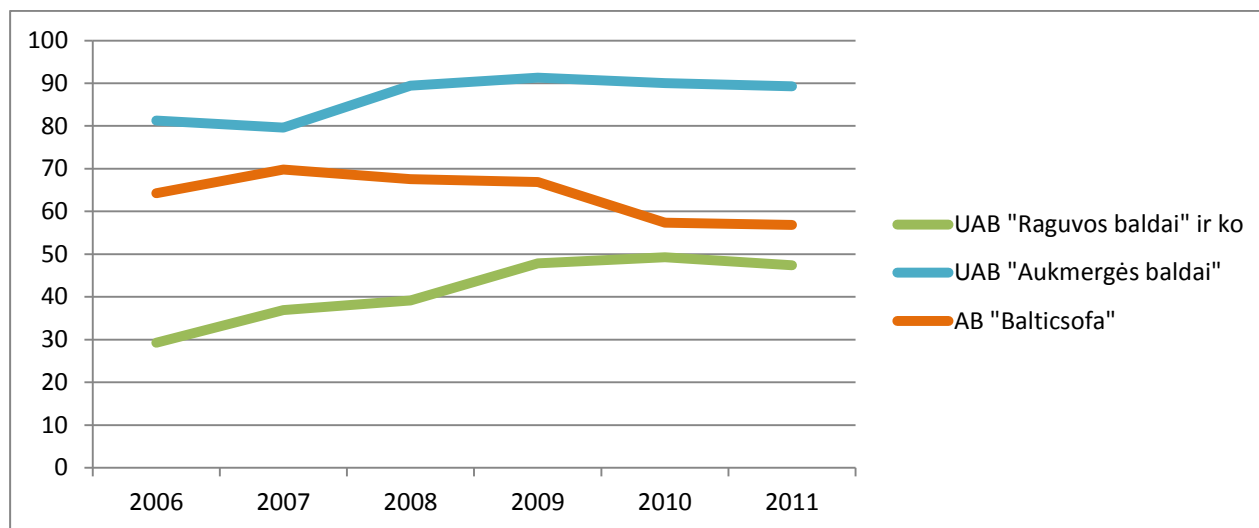

52 pav. Trijų įmonių ir STD ilgalaikio turto apyvartumas kartais

Pagal gautus duomenis matome, kad efektyviausiai ilgalaikis turtas panaudojamas AB „Balticsofa“, nes šioje bendrovėje vienas ilgalaikio turto litas sukuria daugiausiai pajamų.

Nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas (finansinės rizikos lygis).

Šiame grafike atvaizduojamas nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas visose trijose bendrovėse (žr. 53 pav.):

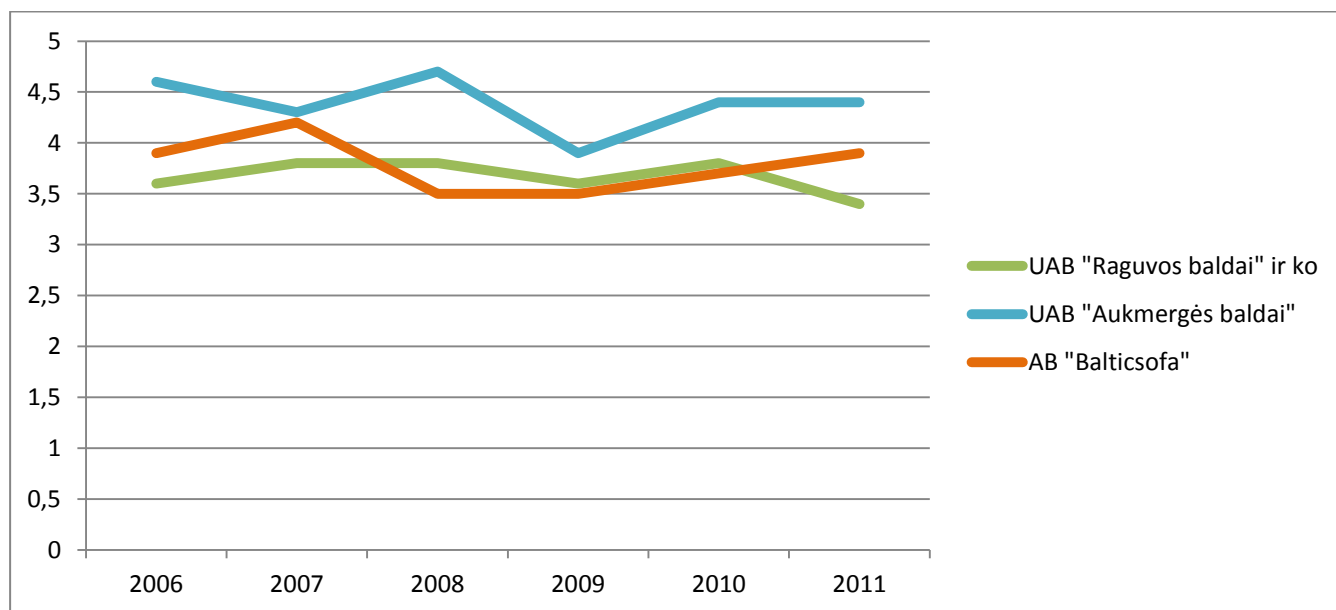
53 pav. Trijų įmonių nuosavo kapitalo koncentracijos lygis, proc.

Remiantis gautais duomenimis matome, kad UAB „Aukmergės baldai“ visiškai nepriklauso nuo išorinių finansavimo šaltinių ir nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas yra aukščiausias šioje įmonėje.

Siekiant išvesti suminių įmonių veiklos efektyvumo indeksą atrinkti dešimt rodiklių ir atitinkamiems koeficientams, remiantis rodiklių ribų lentelėmis (4, 5 priedas), priskirtos reikšmės sekančia tvarka:

labai blogai – 1; blogai – 2; patenkinamai – 3; gerai – 4 ir labai gerai – 5.

Tuomet, paskaičiuoti aritmetiniai vidurkiai (6 priedas, 7 priedas ir 8 priedas) ir gauti trijų įmonių ekonominės veiklos efektyvumo indeksai (žr. 54 pav.):

54 pav. Išvestinis trijų įmonių veiklos efektyvumo indeksas

Iš gautų rezultatų matome, kad UAB „Aukmergės baldai“ visą tiriamąjį laikotarpį ekonominę veiklą vykdė efektyviausiai.

Kiekvienas analitikas, atlikdamas įmonės ekonominės veiklos efektyvumo vertinimą, atsižvelgdamas į savo tikslus, pasirenka ir atitinkamus rodiklius. Čia buvo atliktas bendro pobūdžio trijų įmonių, veikiančių baldų gamybos sektoriuje, ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas. Tam tikslui buvo atrinkti svarbiausi rodikliai, atskleidžiantys daugiausiai informacijos, parodytas jų apskaičiavimas ir pateiktos gautų reikšmių interpretacijos. Analizuojant įmones buvo naudotasi praktikoje naudojamomis rodiklių reikšmių ribomis, tačiau atliekant įmonių dirbančių kitose veiklos šakose vertinimus, ribos šiek tiek varijuoja, tad svarbu į tai atkreipti dėmesį prieš pradedant vertinimą.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Išvados:

1. Visoje efektyvumo apibrėžimų įvairovėje vyrauja bendras aspektas, jungiantis visus šios sąvokos apibrėžimus tai – veiklos kokybė, produktyvių pastangų naudojimo lygis, tikslų realizavimui, tinkamai panaudojus turimus išteklius, kurių sunaudojimas atsiperka. Įmonių ekonominės veiklos efektyvumo sąvoka gali būti interpretuojama įvairiai, tačiau bendriausia prasme ekonominis efektyvumas apibrėžiamas kaip didesnio pelno ir mažesnių veiklos sąnaudų pasiekimas.
2. Kiekviena įmonė, norėdama išsilaikyti konkurencinėje rinkoje ir gauti pelno, naudoja įvairius išteklius (materialinius, finansinius, žmogiškuosius). Kuo efektyviau šie ištekliai vartojami, tuo greičiau pagaminama produkcija. Veiklos ekonominio efektyvumo įvertinimas, informuojantis apie bendrovės veiklos sėkmingumą yra svarbus tiek firmos savininkams, tiek vadovams bei įmonės veikla besidomintiems subjektams.
3. Įmonės balansas yra ataskaita, rodanti ne tik jos finansinę būklę, bet ir valdymo kokybę. Blogas balansas neabejotinai neigiamai nuteikia bet kokią finansų įstaigą (banką, paramos, investicijų ar garantijų fondą) prieš jį pateikusią įmonę. Jis liudija arba apie įmonės „šlubuojančią“ finansinę padėtį, arba apie netinkamą finansų valdymą.
4. Finansinės ataskaitos yra pagrindinis ekonominės finansinės analizės šaltinis. Ši informacija gali būti naudojama įvairiems valdymo sprendimams priimti ir įmonės veiklos perspektyvoms prognozuoti. Finansiniai rodikliai padeda įvertinti ūkio veiklos ekonominį stabilumą bei efektyvumą. Gauti duomenys palyginti su ūkio subjektų ankstesnių metų duomenimis, padeda savininkams/investuotojams įvertinti įmonės naudingumą.
5. Finansiniai koeficientai yra plačiai naudojami atliekant tarpįmoninę bei tam tikro laikotarpio finansinę analizę. Įmonės ekonominis efektyvumas gali būti matuojamas tiek absoliučiais, tiek santykiniais finansiniais rodikliais. Vartodami finansinius rodiklius, galime palyginti skirtingų įmonių finansines ataskaitas bei jų veiklos rezultatyvumą įvairiais požiūriais, taip pat vienos įmonės skirtingų laikotarpių finansinius rodiklius, nustatyti jų kitimo tendencijas.
6. Pasirenkant finansinius koeficientus, visų pirma, reikia nustatyti įmonės bei analizės tikslus. Taip pat yra daug principų, kuriais reikia vadovautis, renkant finansinius koeficientus. Rodiklių kiekis – ne vienintelė problema. Ne mažiau svarbus klausimas – jų priežastiniai ryšiai, jų sąajos. Būtina suprasti, kaip rasti prastos to ar kito parametro būklės priežastis, kaip jį paveikti, kaip gerinant vieną parametą, nesugadinti kito. Labai svarbu, kad visi finansiniai rodikliai būtų iliustratyvūs, t.y. lengvai interpretuojami operatyvios įmonės veiklos kontekste ir nesunkiai suprantami ne tik vadovams, bet ir darbuotojams ir įmonės klientams.

7. Apibendrinant galima teigti, kad įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas padeda nustatyti ūkio subjekto silpnąsias ir stipriąsias vietas, tikslus, jų matavimo rodiklius ir priemones, kaip tai pasiekti. O gauta informacija naudojama valdymo sprendimams priimti, investiciniams projektams ir paraiškoms paskolai rengti, verslo vertei įvertinti ir kitiems tikslams.
8. Darbe išanalizuotas įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo procesas, suformuota veiklos efektyvumo vertinimo rodiklių metodika ir atliktas trijų pavyzdinių įmonių efektyvumo vertinimas, suteiks galimybę patiems vadovams savarankiškai įvertinti savo įmonės naudingumą.

Autorės pasiūlymai:

1. Finansinių atasaitų analizė turi būti atliekama ne tik pasibaigus metams, bet ir po kiekvieno ketvirčio, kol bus pasiektas užsibrėžtas tikslas, nes ekonominės finansų analizės rezultatai, gali būti labai naudingi priimant valdymo bei planavimo sprendimus. Efektyvumas – tai priimtų sprendimų pasekmė. Jei tinkamai neplanuojama, po keleto metų gali nelikti ne tik kai kurių įmonių, bet ir ištisių industrijų. Veiklos matavimas ir pastovus gerinimas – vieni svarbiausių įmonės išlikimo ir sėkmės faktorių.
2. Pelno siekimas yra savaime suprantamas dalykas. Niekas nenori investuoti savo pinigus nesitikint grąžos. Tačiau svarbiausia yra didinti pačio verslo vertę, nebūtinai per pelną. Jei verslas generuoja didžiulį pelną, tenka sumokėti didžiulius mokesčius. Tad geriau investuoti gautus pinigus – mokesčių dalis sumokama mažesnė, vertė auga greičiau.
3. Norint užimti kuo didesnę rinkos dalį, reikia nebijoti kalbėti apie savo idėją, ypač su investuotojais. Vargu ar pavyktų „užauginti“ didžiulę kompaniją organišku būdu, t.y. plečiantis tik iš savų pinigų. Tad, labai svarbu kalbėti apie savo idėją ir „agresyviai“ užimti nišą.
4. Rekomenduotina kuo daugiau dėmesio skirti apyvartinio kapitalo valdymui. Bent kartą per ketvirtį įvertinti (dienomis), kokie yra įmonės atsargų, gautinų ir mokėtinų sumų apyvartumo rodikliai, koks yra bendras apyvartinių lėšų ciklas. Svarbu diskutuoti su pardavimų, pirkimų, gamybos ir finansų vadovais, kas lemia būtent tokius rodiklius. Tik išanalizavus savo įmonės situaciją ir palyginus ją su konkurentų, galima aiškiai formuluoti tikslus – kokio ir kaip apyvartinio kapitalo valdymo bus siekiama. Užsibrėžtus tikslus būtina dokumentuoti ir iškomunikuoti įmonės viduje, nes tai padės formuoti lėšų valdymo kultūrą.
5. Svarbu analizuoti ir savo konkurentų apyvartinio kapitalo rodiklius. Atkreipti dėmesį į gautinų ir mokėtinų sumų santykį – nuo to, kaip tarpusavyje jie bus suderinti, kelių dienų laikotarpis skirs gaunamas lėšas iš klientų ir atsiskaitymą su tiekėjais priklausys sėkmingas apyvartinio kapitalo valdymas. Į klausimą, kokie turėtų būti atsargų, gautinų ir mokėtinų sumų apyvartumo

rodikliai, gali atsakyti tik konkurentų finansų analizė ir įmonės strateginė kryptis. Optimalių rodiklių parinkimas – individualus įmonės vadovų sprendimas, tačiau jiems galioja bendra taisyklė – atsargų ir gautinių sumų apyvartumas turėtų būti kiek įmanoma greitesnis (rodikliai mažesni), o mokėtinų sumų apyvartumas – lėtesnis (rodiklis didesnis).

6. Svarbu nepamiršti peržiūrėti atsiskaitymų politiką. Pasitaiko tokių įmonių, kurios ne visada laikosi sutarčių – neatsiskaito tol, kol joms neprimenama apie skolas. Dažnai sutartyse numatytas delspinigių „kapsėjimo“ faktas netaikomas praktiškai – įmonės bijo suerzinti klientus. Tokiu atveju, iš pradžių galima pabandyti svarbiausiems ar rizikingiausiems klientams paskambinti dieną ar dvi prieš paskutinę mokėjimo termino datą, pasiteirauti apie suteiktų prekių ar paslaugų kokybę bei apie galimybę sumokėti laiku. Kaip „švelnią“ drausminimo priemonę, į sąskaitą galima įtraukti punktą iš sutarties, kuriame numatyta delspinigių procentinė išraiška.
7. Atsargų valdymo politikos peržiūrėjimas – kita sritis, kurioje dažnai slypi neišnaudotas potencialas. Galima pasvarstyti, galbūt neverta laikyti mažai likvidžių atsargų, taip pat geriau naudotis skubaus pristatymo paslaugomis, pavyzdžiui, lėktuvais. Netgi firmos turtą galima didinti kaupinat prekių atsargas, jeigu laukiama kainų padidėjimo, arba mažinti – jeigu laukiama kainų sumažėjimo. Pirmuoju atveju didinamas firmos turtas, antruoju – mažinami galimi praradimai.
8. Reikia stengtis kuo anksčiau pradėti formuoti lėšų valdymo kultūrą įmonėje. Rekomenduotina organizuoti įmonės darbuotojų veiklą taip, kad darbuotojai, patys to nejausdami, rūpintųsi įmonės lėšomis. Pradėdant nuo užsibrėžtų tikslų dokumentavimo ir viešo paskelbimo (kaip pavyzdys galėtų būti nuolatinis siektino rezultato ir esamos situacijos kreivių atvaizdavimas bendrovės skelbimų lentoje).
9. Priimant svarbius verslo sprendimus, pavyzdžiui, sudarant sutartis su klientais, visuomet reikia numatyti vieną žingsnį į priekį – kokią įtaką priimtas sprendimas turės įmonės apyvartinio kapitalo ciklui. Galbūt tuo metu labiau apsimokės klientams suteikti ilgesnį mokėjimų atidėjimą, o gal geriau pasiūlyti nuolaidą, jei klientas sąskaitą apmokės laiku.
10. Reikia nuolat ieškoti naujų optimizavimo galimybių. Viena iš tokių – konsolidavimasis su konkurentais, kurie ne visuomet yra priešai. Kelioms įmonėms kartu perkant paslaugą, ji kainuoja mažiau, o tai leidžia konkuruoti su kitais rinkos žaidėjais. Tad „apsimoka“ išlaikyti kolegiškus santykius su panašia veikla užsiimančiomis įmonėmis.
11. Reikėtų nepamiršti ir darbuotojų motyvacijos siekti geriausio rezultato. Dažnai nepastebima, kad klaidos, didinančios apyvartinio kapitalo ciklą, slypi žemiausiose grandyse – pirkimo, pardavimo ar gamybos padalinių darbuotojų kasdienėje veikloje. Todėl svarbu pasistengti išgirsti ir žemesnių grandžių darbuotojų balsus. Neretai jie irgi turi idėjų, kaip dar būtų galima

optimizuoti įmonės veiklą. Įsteigti nedidelius, bet malonius prizus už idėjų pateikimą, pasirūpinti, kad perduoti idėją būtų kuo paprasčiau (galbūt verta įrengti dėžutę idėjoms valgykloje, rūkykloje ar tiesiog sukurti el. pašto adresą).

12. Taip pat jeigu pastebima, kad pardavėjai sudaro daug trumpalaikių ir per vėlai apmokamų arba visai neapmokamų sutarčių, verta pagalvoti apie motyvavimo sistemos pakeitimą. Jeigu skaičiuojant pardavimo grandies darbuotojų darbo rezultatus vertinama tik pasirašytų su klientais sutarčių skaičių ir bendrą vertę, galbūt derėtų apsvarstyti galimybę, ar nebūtų geriau vertinti jų klientų per tam tikrą laikotarpį (pavyzdžiui, per mėnesį, ketvirtį) apmokėtų sąskaitų vertę. Tokia motyvavimo sistema pardavėjus skatina pasirašyti ilgalaikes sutartis su finansiškai stipriomis įmonėmis bei labiau rūpintis, kad sąskaitų apmokėjimas įvyktų laiku.
13. Taip pat labai svarbu neužmiršti ir žmogiškųjų išteklių potencialo, nes jei šis potencialas nuolat didėja, vadinasi, įmonės veikla yra efektyvi, nes sukurta žmogui priimtina aplinka – tokia, kurioje jis kartu su įmone auga ir tobulėja. Jei darbuotojui patinka darbas, darbo aplinka, tai jis ir dirbs gerai, jo nereikės prižiūrėti, nereikės skirti papildomų pinigų jam kontroliuoti, ir įmonė augs. Kūrybiškumas taip pat po truputį tampa vienas iš verslo efektyvumo veiksnių. Europos Sąjungoje jau dabar kalbama ne apie inovacines technologijas, o apie „inovacijoms draugišką kultūrą“ – kūrybingus žmones, palankiai žiūrinčius į naujoves. Tad jeigu keisis visuomenė, neišvengiamai turės keistis ir verslas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Aleknevičienė V. Finansai ir kreditas. – Vilnius: Enciklopedija, 2005. – 268 p. – ISBN 9986-433-35-5
2. Bagdonas E. Verslo pradmenys: vadovėlis. Kaunas: Technologija, 2008. – 265 p. – ISBN 978-9955-25-426-3
3. Bagdžiūnienė V. Apskaitos politika. Vilnius: Inforastras, 2005. – 115 p. – ISBN 9955-608-21-8
4. Bagdžiūnienė V. Finansinių ataskaitų analizė: esmė ir verslo situacijos. – Vilnius: Conto litera, 2005. – 154 p. – ISBN 9986-836-17-4
5. Bagdžiūnienė V. Įmonių veiklos planavimas ir analizė: esmė ir verslo situacijos. – Vilnius: Conto litera, 2005. – 178 p. – ISBN 9986-836-16-6
6. Brigham E. F. ir Daves P. R. Intermediate financial management: 8th edition. – Ohio: Thomson South-Western, 2004. – 1038 p. – ISBN 0-324-28285-0
7. Buškevičiūtė E., Mačerinskienė I. Finansų analizė: vadovėlis. – Kaunas: Technologija, 2009. – 379 p. – ISBN 9986-13-710-1
8. Damašienė V., Rutkauskas V. A. Finansų valdymas. – Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2002. – 247 p. – ISBN 9986-38-327-7
9. Damodaran A. Corporate finance: theory and practise. – Danvers: John Wiley & Sons, Inc., 2001. – 982 p. – ISBN 0-471-28332-0
10. Davulis G. Ekonomikos teorija: vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams: antroji papildyta ir pataisyta laida. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009. – 432 p. – ISBN 978-9955-19-112-4
11. Fabozzi F. J. ir Peterson P. P. Financial management and analysis: second edition. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2003. – 1007 p. – ISBN 0-471-23484-2
12. Gaidienė Z. Finansų valdymas: antrasis pataisytas ir papildytas leidimas. Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, 1998. – 125 p. – ISBN 9986-418-10-0
13. Galinienė B. ir kt. Ekonomikos modernizavimas: efektyvumo paieškos ir šiuolaikiniai prioritetai. – Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011. – 539 p. – ISBN 978-609-459-006-1
14. Garrison R. W. ir kt. Pinigai ir verslo ciklai: rinktinė. – Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas, 2009. – ISBN 978-9955-9584-3-7
15. Girdzijauskas S. Finansiniai skaičiavimai: bankininkystėje, komercijoje, draudime, versle. – Kaunas: Technologija, 1997. – 176 p. – ISBN 9986-13-598-2
16. Girdzijauskas S. Finansinė analizė: kiekybiniai metodai. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2005. – 357 p. – ISBN 9986-19-825-9

17. Gronskas V. Prekinės verslininkystės rizika: mokomoji knyga. – Kaunas: Technologija, 1997. – 115 p. – ISBN 9986-13-567-2
18. Gudaitienė O. Finansinė apskaita: mokomoji knyga. – Vilnius: Vilniaus Kolegija, 2002. – 225 p. – ISBN 9955-519-12-6
19. Ivanauskienė A. Buhalterinės apskaitos pradmenys: vadovėlis aukštosioms mokykloms. – Vilnius: TEV, 2004. – 317 p. – ISBN 9955-491-69-8
20. Juozaitienė L. Įmonės finansai: analizė ir valdymas: vadovėlis. – Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2007. – 418 p. – ISBN 978-9986-38-792-3
21. Juozaitienė L. Įmonės finansai: analizė ir valdymas: mokomoji knyga. – Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2000. – 177 p. – ISBN 9986-38-198-3
22. Juozapavičienė A. Išvestiniai instrumentai tarptautinėse finansų rinkose. – Kaunas: Technologija, 2008. – 387 p. – ISBN 9955-25-102-6
23. Kancerevyčius G. Finansai ir investicijos: trečias atnaujintas leidimas. – Kaunas: Smaltijos leidykla, 2009. – 904 p. – ISBN 978-9955-707-64-6
24. Knott G. Financial management: fourth edition. – New York: Palgrave macmillan, 2004. – 373 p. – ISBN 1-4039-0382-4
25. Kvedaraitė V. Firmų finansinių rodiklių palyginamoji analizė. – Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1995. – 36 p. – ISBN 9986-12-061-6
26. Lakis ir kt. Valdymo apskaitos teorija ir praktika: vadovėlis. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2010. – 360 p. – ISBN 978-9955-33-590-0
27. Lydeka Z. ir Drilingas B. Firmos ekonomikos pagrindai: antroji pataisyta ir papildyta laida. – Vilnius: Pačiolis, 2002. – 311 p. ISBN 9955-04-054-8
28. Mackevičius J. Įmonių veiklos analizė: informacijos rinkimas, sisteminimas ir vertinimas: monografija. – Vilnius: TEV, 2007. – 510 p. – ISBN 978-9955-680-73-4
29. Mackevičius J. Finansinių ataskaitų auditas ir analizė: procedūros, metodikos ir vertinimas: monografija. – Vilnius: TEV, 2009. – 389 p. – ISBN 978-9955-879-49-7
30. Mackevičius J. ir kt. Finansinė analizė: mokomoji knyga. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2011. – 160 p. – ISBN 978-9955-19-241-1
31. Madura J. International financial management: seventh edition. Ohio: Thomson South-Western, 2003. – 696 p. – ISBN: 0-324-07174-4
32. Megginson W ir kt. Introduction to corporate finance. – London: C&C Offsrt Printing Co., 2008. – 656 p. – ISBN 978-1-84480-562-4
33. Mises L. Ekonominė politika: mintys šiandienai ir rytdienai. – Vilnius: Eugrimas, 2006. – 143 p. – ISBN 9955-682-41-8

34. Obi C. P. Verslo finansų pagrindai. – Kaunas: Technologija, 1998. – 299 p. – ISBN 9986-13-605-9
35. Pileckienė D. Strateginis valdymas: mokomoji knyga. – Kaunas: Kauno kolegijos leidybos centras, 2004. – 63 p. – ISBN 9955-586-23-0
36. Rutkauskas A. V. ir kt. Verslo finansų principai ir praktika: mokomoji knyga. – Vilnius: Technika, 2009. – 328 p. – ISBN 978-9955-28-405-5
37. Skujienė A. Finansų vadyba: mokomoji knyga. – Panevėžys: Count line, 2008. – 128 p. – ISBN 978-9955-453-91-8
38. Smalenskas G. Verslininkui apie finansus: finansinė atskaitomybė ir jos rodikliai. – Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1997. – 64 p. – ISBN 9986-12-148-5
39. Snieška V. ir kt. Makroekonomika: antrasis pataisytas ir papildytas leidimas. – Kaunas: Technologija, 2002. – 635 p. – ISBN 9986-13-935-X
40. Šalčius A. Organizacijos valdymas: mokomoji knyga. – Vilnius: Efrata, 2009. – 188 p. – ISBN 978-609-408-011-1
41. Urbanskienė R. Ir kt. Rinkos tyrimai ir analizė: mokomoji knyga. – Kaunas: Technologija, 1998. – 199 p. – ISBN 9986-13-656-3
42. Urbonas J. A. ir kt. Ekonomikos teorijos: praeitis ir dabarties tendencijos. – Kaunas: Technologija, 2010. – 373 p. – ISBN 978-9955-25-720-2
43. Urniežius R. Ūkinės veiklos ekonominė analizė. – Vilnius: Ekonomikos mokymo centras, 2004. – 245 p. – ISBN 9986-826-18-7
44. Vainienė R. Ekonomikos terminų žodynas: apie 1400 terminų. – Vilnius: Tyto alba, 2008. – 326 p. – ISBN 978-9986-16-418-0
45. Vaškelaitis V. Pinigai: komerciniai bankai ir jų rizikos valdymas: monografija. – Vilnius: Lietuvos mokslo redakcija, 2003. – 363 p. – 9986-795-21-4
46. AB „Balticsofa“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2012 m. lapkričio 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.balticsofa.com>>.
47. Informacija apie Lietuvos įmones [interaktyvus]. [Žiūrėta 2012 m. spalio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.cr.lt>>.
48. Lietuvos makroekonomikos apžvalga [interaktyvus]. [Žiūrėta 2012 m. lapkričio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://seb.lt/pow/wcp/seblt.asp>>.
49. Rodiklių duomenų bazė [interaktyvus]. [Žiūrėta 2012 m. lapkričio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1600>>.
50. Tarptautinių žodžių žodynas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2012 m. spalio 31 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.tzz.lt>>.

51. UAB „Aukmergės baldai“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2012 m. lapkričio 7 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.aub.lt>>.

52. UAB „Raguvos baldai“ ir ko [interaktyvus]. [Žiūrėta 2012 m. lapkričio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.raguvosbaldai.lt>>.

Šeputytė R. Įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas / Finansų rinkų magistro baigiamasis darbas. Vadovas docentas. dr. Romanas Urniežius. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2012. – 94 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotas įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo procesas, suformuota ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo rodiklių sistema, suteikianti galimybę bet kuriam vadovui ar kitam įmonės veikla besidominčiam asmeniui savarankiškai įvertinti įmonės veiklos efektyvumą. Pirmojoje darbo dalyje ištirtas įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas teoriniu aspektu, nurodyta jo reikšmė šiuolaikinėje konkurencinėje verslo aplinkoje bei atskleista ekonominės – finansinės analizės svarba ir indėlis, vertinant įmonių veiklos efektyvumą. Antroje darbo dalyje pateikiama įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo metodika, nagrinėjami santykiniai finansiniai rodikliai ir nurodoma, kokią informaciją kiekvienas iš šių rodiklių suteikia veiklos efektyvumo vertinimą atliekančiam subjektui. Trečiojoje darbo dalyje atliktas trijų pavyzdinių įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas, atrinkti ir apskaičiuoti svarbiausieji absoliutiniai ir santykiniai rodikliai bei pateiktos jų interpretacijos bei nustatyta, kuri įmonė savo veiklą vykde efektyviausiai tiriamuoju periodu.

Pagrindinės sąvokos: efektyvumas, įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas, efektyvumo vertinimo metodika, santykiniai finansiniai rodikliai.

Šeputytė R. Companies' economic operational efficiency evaluation / Master's Work in Finance Markets. Supervisor docent dr. Romanas Urniežius. – Vilnius: Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2012. – 94 p.

ANNOTATION

There was analyzed business economic operational efficiency assessment process in the Master's work, as well as was formed economic operational efficiency evaluation indicator system, which enables any manager or any other person interested in the firm's activities independently assess company's performance. In the first part of this work was investigated corporate economic operational efficiency evaluation of a theoretical point of view, indicated the significance in today's competitive business environment and also there was disclosed the importance and contribution of the economic - financial analysis in the assessment of corporate performance. In the second part of the Master's work there was presented companies' economic operational efficiency assessment methodology, were analyzed relative financial indicators and specified what information to each of these parameters gives for a person who performs economic operational efficiency evaluation process. In the third part of this work was performed three exemplary companies' economic operational efficiency evaluation, there were selected and calculated absolute and most important relative indicators and have been submitted their interpretations and was found out which company was the most effective in the analyzed period.

Basic concepts: efficiency, companies' economic operational efficiency evaluation, methodology of performance evaluation, the relative financial indicators.

Šeputytė R. Įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas / Finansų Rinkų magistro baigiamasis darbas. Vadovas docentas dr. Romanas Urniežius. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2012. – 94 p.

SANTRAUKA

Greitai besikeičiančios rinkos ir ūkio šakų konkurencinės aplinkos sąlygų dinamika reikalauja pastovios stebėsenos ir atitinkamų valdymo sprendimų. Šiuolaikinėje ekonomikoje vyksta negailestinga konkurencinė kova, kurią laimės įmonės laiku įvertinusios savo galimybes bei perspektyvas ir priėmusios teisingus vertinimais pagrįstus sprendimus. Būtent šiam tikslui pasiekti ir pasitelkiamas įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas, kuris leidžia įvertinti įmonės esamą realią padėtį, anksčiau priimtų sprendimų teisingumą ir atskleisti plėtros galimybes. Efektyvumas suprantamas kaip racionalus lėšų gamybos procese cirkuliavimas, duodantis teigiamą gamybos rezultatą, greitą gamybos proceso ciklą, kurio metu ne tik sukuriamas pelnas, bet ir pinigų srautas, reikalingas gamybos proceso tęstinumui palaikyti. Kadangi išlaidos gamybos procese pasiskirsto netolygiai, ypač svarbu ne tik stebėti, bet ir valdyti lėšų apytakos procesus bei siekti jų efektyvumo. Firmos ekonominiai sprendimai pirmiausia siejasi su jos tikslais ir pagrindinėmis kliūtimis siekiant užsibrėžtų tikslų. Nepaisant nuomonių įvairovės dėl firmos tikslo, galima tvirtinti, kad galutinis tikslas visuomet yra pelnas. Tačiau įmonė gali turėti ir alternatyvinius uždavinius, tokius kaip pardavimų, firmos lyginamojo svorio rinkoje didinimas, gamybos sąlygų gerinimas ir pan. Vis dėlto pelnas išlieka firmos veiklos dominante, nes jis padeda spręsti ne tik gamybines, ekonomines, bet ir socialines problemas. Tačiau, įmonės tikslą visada lemia daugybė veiksnių, kurie daro įtaką, todėl labai svarbu suprasti aplinkybes, lemiančias sprendimų priėmimo procesą. Priimant atsakingus sprendimus, skirstant gautus išteklius, plačiai naudojami optimalių sąlygų nustatymo metodai, kad su mažiausiomis sąnaudomis būtų pasiekti geriausi rezultatai. Tačiau nežinomybė ir rizika yra nuolatiniai verslo palydovai. Įmonėms svarbu numatyti ateitį, tad vienas svarbiausių vadovo sprendimų tikslas – prisiderinti prie verslo sąlygų pokyčių. Firmos prisiderinimas prie besikeičiančių rinkos sąlygų leidžia taupiau naudoti ribotus išteklius, geriau panaudoti naujų technologijų galimybes. Vadovai yra tie žmonės, kurie sumažina neigiamą rinkos pokyčių poveikį ir paverčia juos pelno gavimo galimybėmis. Tad pagrindinis darbo tikslas ir buvo pateikti vadovams įmonės ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo rodiklių sistemą ir atliekant pavyzdinių trijų įmonių tyrimą parodyti, kad nebūtina skaičiuoti šimtus skirtingų, sudėtingų rodiklių, norint įvertinti savo įmonės realią būklę ir padėtį konkurentų atžvilgiu. Netgi dešimt teisingai parinktų ir interpretuotų rodiklių gali suteikti reikiamą informaciją ir nurodyti kryptį, kuria link turi pasukti įmonė bei atskleisti sritis, kuriose slypi jos grėsmės ir nepanaudotos galimybės.

Šeputytė R. Companies' economic operational efficiency evaluation / Master's Work in Finance Markets. Supervisor docent dr. Romanas Urniežius. – Vilnius: Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2012. – 94 p.

SUMMARY

Rapidly changing markets and industries competitive dynamics of environmental conditions requires constant monitoring and appropriate management decisions. Today's economy is a ruthless competitive battle, which will be won by the company that is able to evaluate its abilities and perspectives and adopt the right choices in time. Exactly for this purpose is invoked companies' economic operational efficiency evaluation, which allows the company to assess the current actual and real situation, fairness of the past decisions, and helps to disclosure opportunities of future development. Effectiveness is understood as a rational use of resources in the production processes circulation which gives a positive result in production, rapid production process cycle, which not only creates a profit, but also the cash flow needed to maintain the continuity of the production process. Since the cost of production processes is distributed unevenly, it is essential not only to monitor but also to manage the funds circulation processes and achieve their efficiency. Firms economic decisions are primarily related to its objectives and main barriers to achieving the goals. Despite the diversity of opinions on the company's purpose, it can be stated that the ultimate goal is always the profit. However company's operating profit remains dominant, because it helps to solve not only the industrial, economic, but also social problems. The company's goals are always driven by many factors, that affect, so it is very important to understand the circumstances leading to the decision-making process. The adoption of responsible decisions and allocation of received resources are widely used methods for determining the optimal conditions for that with the lowest cost to achieve the best results. However, the uncertainty and the risk are the regular business attendants, therefore the most important thing for companies is to predict the future, and the main goal for director is to adjust to changes in business environment. Firms adjustment to evolving market conditions allows more economical use of limited resources and optimizes use of new technologies. Leaders are those who minimize the negative impact of market changes and turns them into profit-making opportunities. So, the main aim of Master's work was to provide managers with companies' economic operational efficiency assessment indicator system, and the exemplary of the three companies study show that it is unnecessary to run hundreds of different, complex indicators to assess your company's real situation and the situation of competitors. Even the ten selected and correctly interpreted indicators can provide the required information and indicate the direction in which to turn toward for the company, as well as it helps to reveal areas where the threat and unused opportunities of the company lies around in the market which it deals in.

1 PRIEDAS

UAB „RAGUVOS BALDAI“ IR KO FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS DOKUMENTAI

UAB „Raguvos baldai“ ir ko **BALANSAS (Litais)**

	2011-12-31	2010-12-31	2009-12-31	2008-12-31	2007-12-31	2006-12-31
TURTAS	LTL	LTL	LTL	LTL	LTL	LTL
A. ILGALAIKIS TURTAS	8 215 281,--	7 479 699,--	6 669 053,--	7 833 164,--	8 108 154,--	7 972 038,--
I NEMATERIALUS TURTAS	15,--	257,--	302,--	482,--	1 496,--	1 703,--
I.1. Plėtros darbai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.2. Prestižas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.3. Patentai, licencijos	0,--	0,--	253,--	315,--	376,--	4,--
I.4. Programinė įranga	15,--	257,--	49,--	167,--	1 120,--	1 699,--
I.5. Kitas nematerialus turtas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II MATERIALUS TURTAS	8 215 266,--	7 479 442,--	6 668 751,--	7 832 682,--		
II.1. Žemė	68 661,--	68 661,--	68 661,--	68 661,--	68 661,--	68 661,--
II.2. Pastatai ir statiniai	4 740 766,--	5 555 682,--	4 364 993,--	5 030 958,--	5 217 439,--	5 127 548,--
II.3. Mašinos ir įrengimai	40 539,--	71 766,--	130 516,--	206 204,--	316 157,--	400 473,--
II.4. Transporto priemonės	54 322,--	75 717,--	119 359,--	96 537,--	85 427,--	122 124,--
II.5. Kita įranga, prietaisai, įrankiai ir įrenginiai	3 304 779,--	1 057 637,--	1 075 882,--	1 507 768,--	1 921 468,--	1 227 686,--
II.6. Nebaigta statyba	0,--	0,--	899 744,--	899 744,--	461 415,--	1 004 897,--
II.7. Kitas materialus turtas	6 199,--	649 979,--	9 596,--	22 810,--	36 091,--	18 946,--
II.8. Investicinis turtas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.8.1. Žemė	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	n/d
II.8.2. Pastatai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	n/d
III FINANSINIS TURTAS	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III.1. Investicijos į dukterines ir asocijuotas įmones	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III.2. Paskolos asocijuotoms ir dukterinėms įmonėms	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III.3. Po vienerių metų gautinos sumos	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III.4. Kitas finansinis turtas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
IV KITAS ILGALAIKIS TURTAS	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
IV.1. Atidėtojo mokesčio turtas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
IV.2. Kitas ilgalaikis turtas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
B. TRUMPALAIKIS TURTAS	3 838 419,--	4 542 658,--	4 141 502,--	4 614 448,--	3 641 335,--	3 395 698,--
I ATSARGOS, IŠANKSTINIAI APMOKĖJIMAI IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	1 626 267,--	1 742 900,--	1 408 754,--	1 355 845,--	1 601 552,--	1 306 217,--
I.1. Atsargos	1 492 111,--	1 639 287,--	1 320 181,--	1 245 952,--	1 573 550,--	1 186 896,--

I.1.1. Žaliavos ir komplektavimo gaminiai	782 169,--	880 187,--	773 310,--	558 897,--	684 410,--	514 831,--
I.1.2. Nebaigta gamyba	438 145,--	391 365,--	322 061,--	354 082,--	622 181,--	434 391,--
I.1.3. Pagaminta produkcija	271 797,--	367 735,--	224 810,--	332 973,--	266 959,--	237 674,--
I.1.4. Pirktos prekės, skirtos perparduoti	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.1.5. Ilgalaikis materialus turtas, skirtas parduoti	0,--	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d
I.2. Išankstiniai apmokėjimai	134 156,--	103 613,--	88 573,--	109 893,--	28 002,--	119 321,--
I.3. Nebaigtos vykdyti sutartys	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	1 993 112,--	2 273 452,--	2 389 202,--	3 072 515,--	1 946 830,--	1 526 509,--
II.1. Pirkėjų įsiskolinimas	1 683 748,--	2 041 548,--	2 212 802,--	2 950 985,--	1 805 724,--	1 311 539,--
II.2. Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.3. Kitos gautinos sumos	309 364,--	231 904,--	176 400,--	121 530,--	141 106,--	214 970,--
III KITAS TRUMPALAIKIS TURTA	53 214,--	764,--	764,--	112 650,--	13 809,--	0,--
III.1. Trumpalaikės investicijos	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III.2. Terminuoti indėliai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III.3. Kitas trumpalaikis turtas	53 214,--	764,--	764,--	112 650,--	13 809,--	0,--
IV PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI	165 826,--	525 542,--	342 782,--	73 438,--	79 144,--	562 972,--
TURTAS IŠ VISO	12 053 700,--	12 022 357,--	10 810 555,--	12 447 612,--	11 749 489,--	11 367 736,--
C. NUOSAVAS KAPITALAS	5 715 631,--	5 925 685,--	5 173 764,--	4 875 040,--	4 334 108,--	3 323 018,--
I Kapitalas	479 300,--	479 300,--	479 300,--	479 300,--	479 300,--	479 300,--
I.1. Įstatinis (pasirašytasis)	479 300,--	479 300,--	479 300,--	479 300,--	479 300,--	479 300,--
I.2. Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (–)	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.3. Akcijų priedai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.4. Savos akcijos (–)	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II PERKAINOJIMO REZERVAS (REZULTATAI)	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III REZERVAI	325 224,--	325 224,--	325 224,--	325 224,--	325 224,--	325 224,--
III.1. Privalomasis	47 930,--	47 930,--	47 930,--	47 930,--	47 930,--	47 930,--
III.2. Savoms akcijoms įsigyti	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III.3. Kiti rezervai	277 294,--	277 294,--	277 294,--	277 294,--	277 294,--	277 294,--
IV NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	4 911 107,--	5 121 161,--	4 369 240,--	4 070 516,--	3 529 584,--	2 518 494,--
IV.1. Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)	239 946,--	751 921,--	298 724,--	647 931,--	1 011 090,--	805 661,--
IV.2. Ankstesnių metų pelnas (nuostoliai)	4 671 161,--	4 369 240,--	4 070 516,--	422 585,--	2 518 494,--	1 712 833,--
D. DOTACIJOS, SUBSIDIJOS	1 037 786,--	211 893,--	0,--	0,--	0,--	0,--
E. MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	5 300 283,--	5 884 779,--	5 636 791,--	7 572 572,--	7 414 381,--	8 044 718,--
I PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	1 287 956,--	2 461 427,--	2 945 143,--	4 014 371,--	4 695 208,--	4 630 689,--
I.1. Finansinės skolos	1 287 956,--	2 461 427,--	2 945 143,--	4 014 371,--	4 695 208,--	4 630 689,--

I.1.1. Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai	59 166,--	228 515,--	2 945 143,--	4 014 371,--	4 695 208,--	4 630 689,--
I.1.2. Kredito įstaigoms	1 228 790,--	2 232 912,--	0,--	0,--	0,--	26 504,--
I.1.3. Kitos finansinės skolos	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.2. Skolos tiekėjams	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.3. Gauti išankstiniai apmokėjimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.4. Atidėjimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.4.1. Įsipareigojimų ir reikalavimų padengimo	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.4.2. Pensijų ir panašių įsipareigojimų	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.4.3. Kiti atidėjimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.5. Atidėtojo mokesčio įsipareigojimas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.6. Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	4 012 327,--	3 423 352,--	2 691 648,--	3 558 201,--	2 720 173,--	3 414 029,--
II.1. Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis	1 620 455,--	1 554 708,--	1 068 185,--	1 039 846,--	1 042 090,--	1 133 855,--
II.2. Finansinės skolos	0,--	0,--	0,--	824 976,--	0,--	485 899,--
II.2.1. Kredito įstaigoms	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	485 899,--
II.2.2. Kitos skolos	0,--	0,--	0,--	824 976,--	0,--	0,--
II.3. Skolos tiekėjams	1 175 469,--	1 238 017,--	1 038 813,--	1 137 066,--	1 258 552,--	1 287 278,--
II.4. Gauti išankstiniai apmokėjimai	22 218,--	0,--	0,--	96 701,--	1 342,--	6 362,--
II.5. Pelno mokesčio įsipareigojimai	0,--	75 962,--	14 054,--	0,--	0,--	108 166,--
II.6. Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	547 508,--	339 967,--	356 868,--	191 888,--	280 164,--	308 945,--
II.7. Atidėjimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.8. Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	646 677,--	214 698,--	213 728,--	267 724,--	138 025,--	83 524,--
NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO	12 053 700,--	12 022 357,--	10 810 555,--	12 447 612,--	11 749 489,--	11 367 736,--

UAB „Raguvos baldai“ ir ko **PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITA (Litais)**

	2011-12-31	2010-12-31	2009-12-31	2008-12-31	2007-12-31	2006-12-31
	LTL	LTL	LTL	LTL	LTL	LTL
I PARDAVIMO PAJAMOS	15 491 332,--	15 864 445,--	14 353 206,--	16 963 683,--	14 790 395,--	10 927 285,--
II PARDAVIMO SAVIKAINA	11 893 474,--	11 662 077,--	10 671 941,--	12 176 990,--	9 447 511,--	6 953 329,--
III BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	3 597 858,--	4 202 368,--	3 681 265,--	4 786 693,--	5 342 884,--	3 973 956,--
IV VEIKLOS SĄNAUDOS	3 073 715,--	3 096 964,--	3 033 593,--	3 615 821,--	3 675 472,--	2 733 610,--
IV.1. Pardavimo	154 636,--	134 431,--	133 648,--	350 971,--	310 349,--	192 425,--
IV.2. Bendrosios ir administracinės	2 919 079,--	2 962 533,--	2 899 945,--	3 264 850,--	3 365 123,--	2 541 185,--
V TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	524 143,--	1 105 404,--	647 672,--	1 170 872,--	1 667 412,--	1 240 346,--
VI KITA VEIKLA	15 187,--	2 378,--	12 397,--	33 702,--	4 312,--	-17 161,--
VI.1. Pajamos	15 187,--	2 378,--	12 397,--	33 702,--	4 312,--	12 514,--
VI.2. Sąnaudos	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	29 675,--
VII FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	-251 834,--	-179 899,--	-247 291,--	-444 810,--	-395 503,--	-121 256,--
VII.1. Pajamos	9 006,--	208,--	1 350,--	2 038,--	6 882,--	7 084,--
VII.2. Sąnaudos	260 840,--	180 107,--	248 641,--	446 848,--	402 385,--	128 340,--
VIII ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	287 496,--	927 883,--	412 778,--	759 764,--	1 276 221,--	1 101 929,--
IX PAGAUTĖ	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
X NETEKIMAI	0,--	0,--	0,--	0,--	33 305,--	0,--
XI PELNAS (NUOSTOLIS) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	287 496,--	927 883,--	412 778,--	759 764,--	1 242 916,--	1 101 929,--
XII PELNO MOKESTIS	47 550,--	175 962,--	114 054,--	111 833,--	231 826,--	296 268,--
XIII GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	239 946,--	751 921,--	298 724,--	647 931,--	1 011 090,--	805 661,--

2 PRIEDAS

UAB „AUKMERGĖS BALDAI“ FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS DOKUMENTAI

UAB „Aukmergės baldai“ **BALANSAS (Litais)**

	2011-12-31	2010-12-31	2009-12-31	2008-12-31	2007-12-31	2006-12-31
TURTAS	LTL	LTL	LTL	LTL	LTL	LTL
A. ILGALAIKIS TURTAS	3 904 190,--	4 681 367,--	5 255 930,--	4 439 213,--	5 916 860,--	4 922 459,--
I NEMATERIALUS TURTAS	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.1. Plėtros darbai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.2. Prestižas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.3. Patentai, licencijos	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.4. Programinė įranga	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.5. Kitas nematerialus turtas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II MATERIALUS TURTAS	3 904 190,--	4 681 367,--	5 255 930,--	4 439 213,--	5 077 205,--	4 470 121,--
II.1. Žemė	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.2. Pastatai ir statiniai	2 257 737,--	2 428 852,--	2 599 966,--	1 318 777,--	1 396 194,--	1 473 611,--
II.3. Mašinos ir įrengimai	1 134 087,--	1 448 328,--	1 601 809,--	1 806 999,--	2 082 672,--	1 864 062,--
II.4. Transporto priemonės	400 754,--	669 698,--	878 334,--	1 050 441,--	1 312 084,--	917 220,--
II.5. Kita įranga, prietaisai, įrankiai ir įrenginiai	5 342,--	6 993,--	33 424,--	39 291,--	286 255,--	215 228,--
II.6. Nebaigta statyba	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.7. Kitas materialus turtas	106 270,--	127 496,--	142 397,--	223 705,--	0,--	0,--
II.8. Investicinis turtas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.8.1. Žemė	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.8.2. Pastatai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III FINANSINIS TURTAS	0,--	0,--	0,--	0,--	839 655,--	452 338,--
III.1 Investicijos į dukterines ir asocijuotas įmones	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III.2. Paskolos asocijuotoms ir dukterinėms įmonėms	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III.3. Po vienerių metų gautinos sumos	0,--	0,--	0,--	0,--	839 655,--	452 338,--
III.4. Kitas finansinis turtas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
IV KITAS ILGALAIKIS TURTAS	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
IV.1. Atidėtojo mokesčio turtas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
IV.2. Kitas ilgalaikis turtas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
B. TRUMPALAIKIS TURTAS	12 495 957,--	12 559 739,--	10 505 623,--	10 172 891,--	8 819 834,--	7 889 917,--
I ATSARGOS, IŠANKSTINIAI APMOKĖJIMAI IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	2 118 119,--	1 826 785,--	1 656 416,--	2 142 177,--	3 234 950,--	2 359 960,--
I.1. Atsargos	2 062 179,--	1 824 941,--	1 641 558,--	1 808 463,--	3 208 757,--	2 194 651,--

I.1.1. Žaliavos ir komplektavimo gaminiai	715 234,--	392 028,--	410 672,--	373 615,--	1 195 693,--	495 496,--
I.1.2. Nebaigta gamyba	843 376,--	982 847,--	722 481,--	1 194 044,--	1 420 898,--	1 264 077,--
I.1.3. Pagaminta produkcija	503 092,--	450 066,--	508 405,--	240 296,--	588 660,--	426 965,--
I.1.4. Pirktos prekės, skirtos perparduoti	477,--	0,--	0,--	508,--	3 506,--	8 113,--
I.1.5. Ilgalaikis materialus turtas, skirtas parduoti	0,--	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d
I.2. Išankstiniai apmokėjimai	55 940,--	1 844,--	14 858,--	333 714,--	26 193,--	165 309,--
I.3. Nebaigtos vykdyti sutartys	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	2 739 620,--	2 487 451,--	2 001 757,--	1 910 990,--	2 784 533,--	2 295 988,--
II.1. Pirkėjų įsiskolinimas	2 062 366,--	2 041 325,--	1 461 411,--	1 785 236,--	2 563 684,--	2 225 064,--
II.2. Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.3. Kitos gautinos sumos	677 254,--	446 126,--	540 346,--	125 754,--	220 849,--	70 924,--
III KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS	420 860,--	548 746,--	300 000,--	570 138,--	877 298,--	616 362,--
III.1. Trumpalaikės investicijos	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III.2. Terminuoti indėliai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III.3. Kitas trumpalaikis turtas	420 860,--	548 746,--	300 000,--	570 138,--	877 298,--	616 362,--
IV PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI	7 217 358,--	7 696 757,--	6 547 450,--	5 549 586,--	1 923 053,--	2 617 607,--
TURTAS IŠ VISO	16 400 147,--	17 241 106,--	15 761 553,--	14 612 104,--	14 736 694,--	12 812 376,--
C. NUOSAVAS KAPITALAS	14 638 497,--	15 528 728,--	14 396 902,--	13 063 033,--	11 728 333,--	10 410 334,--
I Kapitalas	130 000,--	130 000,--	130 000,--	130 000,--	130 000,--	130 000,--
I.1. Įstatinis (pasirašytasis)	130 000,--	130 000,--	130 000,--	130 000,--	130 000,--	130 000,--
I.2. Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (–)	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.3. Akcijų priedai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.4. Savos akcijos (–)	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II PERKAINOJIMO REZERVAS (REZULTATAI)	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III REZERVAI	43 800,--	43 800,--	43 800,--	43 800,--	43 800,--	43 800,--
III.1. Privalomasis	43 800,--	43 800,--	43 800,--	43 800,--	43 800,--	43 800,--
III.2. Savoms akcijoms įsigyti	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III.3. Kiti rezervai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
IV NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	14 464 697,--	15 354 928,--	14 223 102,--	12 889 233,--	11 554 533,--	10 236 534,--
IV.1. Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)	2 109 769,--	3 131 826,--	1 433 869,--	3 334 700,--	2 517 999,--	3 124 189,--
IV.2. Ankstesnių metų pelnas (nuostoliai)	12 354 928,--	12 223 102,--	12 789 233,--	9 554 533,--	9 036 534,--	7 112 345,--
D. DOTACIJOS, SUBSIDIJOS	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
E. MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	1 761 650,--	1 712 378,--	1 364 651,--	1 549 071,--	3 008 361,--	2 402 042,--
I PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	0,--	0,--	0,--	0,--	24 188,--	68 985,--
I.1. Finansinės skolos	0,--	0,--	0,--	0,--	24 188,--	68 985,--

I.1.1. Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai	0,--	0,--	0,--	0,--	24 188,--	68 985,--
I.1.2. Kredito įstaigoms	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.1.3. Kitos finansinės skolos	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.2. Skolos tiekėjams	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.3. Gauti išankstiniai apmokėjimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.4. Atidėjimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.4.1. Įsipareigojimų ir reikalavimų padengimo	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.4.2. Pensijų ir panašių įsipareigojimų	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.4.3. Kiti atidėjimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.5. Atidėtojo mokesčio įsipareigojimas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.6. Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	1 761 650,--	1 712 378,--	1 364 651,--	1 549 071,--	2 984 173,--	2 333 057,--
II.1. Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis	0,--	0,--	0,--	0,--	45 202,--	50 118,--
II.2. Finansinės skolos	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.2.1. Kredito įstaigoms	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.2.2. Kitos skolos	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.3. Skolos tiekėjams	684 086,--	212 690,--	374 463,--	213 687,--	1 660 729,--	917 955,--
II.4. Gauti išankstiniai apmokėjimai	64 892,--	40 343,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.5. Pelno mokesčio įsipareigojimai	385 363,--	562 569,--	373 622,--	607 120,--	572 256,--	761 549,--
II.6. Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	496 981,--	666 983,--	522 310,--	670 856,--	637 445,--	538 299,--
II.7. Atidėjimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.8. Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	130 328,--	229 793,--	94 256,--	57 408,--	68 541,--	65 136,--
NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO	16 400 147,--	17 241 106,--	15 761 553,--	14 612 104,--	14 736 694,--	12 812 376,--

UAB „Aukmergės baldai“ **PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITA (Litais)**

	2011-12-31	2010-12-31	2009-12-31	2008-12-31	2007-12-31	2006-12-31
	LTL	LTL	LTL	LTL	LTL	LTL
I PARDAVIMO PAJAMOS	18 181 763,--	20 557 398,--	14 606 312,--	25 873 802,--	22 311 897,--	21 838 759,--
II PARDAVIMO SAVIKAINA	13 523 768,--	14 661 115,--	10 997 960,--	19 069 656,--	16 671 805,--	15 358 522,--
III BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	4 657 995,--	5 896 283,--	3 608 352,--	6 804 146,--	5 640 092,--	6 480 237,--
IV VEIKLOS SĄNAUDOS	2 261 048,--	2 428 559,--	2 091 585,--	2 891 815,--	2 625 002,--	2 597 452,--
IV.1. Pardavimo	596 761,--	485 712,--	418 320,--	595 853,--	413 222,--	493 497,--
IV.2. Bendrosios ir administracinės	1 664 287,--	1 942 847,--	1 673 265,--	2 295 962,--	2 211 780,--	2 103 955,--
V TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	2 396 947,--	3 467 724,--	1 516 767,--	3 912 331,--	3 015 090,--	3 882 785,--
VI KITA VEIKLA	0,--	0,--	0,--	847,--	7 653,--	-1 199,--
VI.1. Pajamos	0,--	0,--	0,--	847,--	7 653,--	0,--
VI.2. Sąnaudos	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	1 199,--
VII FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	98 185,--	226 671,--	290 724,--	28 642,--	67 512,--	4 152,--
VII.1. Pajamos	108 578,--	237 387,--	298 559,--	44 842,--	84 544,--	22 311,--
VII.2. Sąnaudos	10 393,--	10 716,--	7 835,--	16 200,--	17 032,--	18 159,--
VIII ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	2 495 132,--	3 694 395,--	1 807 491,--	3 941 820,--	3 090 255,--	3 885 738,--
IX PAGAUTĖ	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
X NETEKIMAI	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
XI PELNAS (NUOSTOLIS) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	2 495 132,--	3 694 395,--	1 807 491,--	3 941 820,--	3 090 255,--	3 885 738,--
XII PELNO MOKESTIS	385 363,--	562 569,--	373 622,--	607 120,--	572 256,--	761 549,--
XIII GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	2 109 769,--	3 131 826,--	1 433 869,--	3 334 700,--	2 517 999,--	3 124 189,--

3 PRIEDAS

AB „BALTICSOFA“ FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS DOKUMENTAI

AB „Balticsofa“ BALANSAS (Litais)

	2011-12-31	2010-12-31	2009-12-31	2008-12-31	2007-12-31	2006-12-31
TURTAS	LTL	LTL	LTL	LTL	LTL	LTL
A. ILGALAIKIS TURTAS	3 063 933,--	4 578 053,--	2 860 730,--	3 482 330,--	3 425 171,--	1 947 395,--
I NEMATERIALUS TURTAS	78 214,--	13 602,--	18 584,--	135 670,--	216 805,--	299 118,--
I.1. Plėtros darbai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	n/d
I.2. Prestižas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	n/d
I.3. Patentai, licencijos	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	n/d
I.4. Programinė įranga	78 214,--	13 602,--	18 584,--	135 670,--	216 805,--	n/d
I.5. Kitas nematerialus turtas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	n/d
II MATERIALUS TURTAS	755 084,--	2 193 741,--	2 463 380,--	2 798 686,--	1 913 439,--	1 595 364,--
II.1. Žemė	0,--	1 238 574,--	1 347 878,--	1 267 678,--	0,--	0,--
II.2. Pastatai ir statiniai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.3. Mašinos ir įrengimai	550 942,--	707 707,--	833 966,--	1 226 472,--	1 534 906,--	832 262,--
II.4. Transporto priemonės	100 520,--	124 806,--	134 134,--	120 327,--	159 881,--	217 967,--
II.5. Kita įranga, prietaisai, įrankiai ir įrenginiai	0,--	122 654,--	0,--	0,--	0,--	195 243,--
II.6. Nebaigta statyba	0,--	0,--	0,--	0,--	77 843,--	349 892,--
II.7. Kitas materialus turtas	103 622,--	0,--	147 402,--	184 209,--	140 809,--	0,--
II.8. Investicinis turtas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.8.1. Žemė	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	n/d
II.8.2. Pastatai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	n/d
III FINANSINIS TURTAS	2 113 461,--	2 370 710,--	0,--	0,--	1 000 000,--	0,--
III.1 Investicijos į dukterines ir asocijuotas įmones	0,--	n/d	0,--	0,--	n/d	0,--
III.2. Paskolos asocijuotoms ir dukterinėms įmonėms	0,--	n/d	0,--	0,--	n/d	0,--
III.3. Po vienerių metų gautinos sumos	1 852 828,--	n/d	0,--	0,--	n/d	0,--
III.4. Kitas finansinis turtas	260 633,--	n/d	0,--	0,--	n/d	0,--
IV KITAS ILGALAIKIS TURTAS	117 174,--	0,--	378 766,--	547 974,--	294 927,--	52 913,--
IV.1. Atidėtojo mokesčio turtas	117 174,--	0,--	378 766,--	547 974,--	294 927,--	52 913,--
IV.2. Kitas ilgalaikis turtas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
B. TRUMPALAIKIS TURTAS	15 645 687,--	12 298 394,--	11 116 525,--	10 676 451,--	21 237 986,--	22 407 705,--
I ATSARGOS, IŠANKSTINIAI APMOKĖJIMAI IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	6 059 773,--	4 517 087,--	2 688 617,--	4 023 456,--	3 885 014,--	2 541 369,--
I.1. Atsargos	6 059 773,--	4 517 087,--	2 688 617,--	4 023 456,--	3 885 014,--	2 185 977,--

I.1.1. Žaliavos ir komplektavimo gaminiai	3 533 117,--	3 219 027,--	2 114 053,--	3 258 549,--	2 942 559,--	1 808 546,--
I.1.2. Nebaigta gamyba	232 139,--	225 139,--	129 739,--	225 139,--	507 659,--	259 236,--
I.1.3. Pagaminta produkcija	1 094 517,--	1 072 921,--	444 825,--	539 768,--	434 796,--	118 195,--
I.1.4. Pirktos prekės, skirtos perparduoti	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.1.5. Ilgalaikis materialus turtas, skirtas parduoti	1 200 000,--	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d
I.2. Išankstiniai apmokėjimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	355 392,--
I.3. Nebaigtos vykdyti sutartys	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	7 808 527,--	7 254 717,--	8 157 989,--	5 880 963,--	3 310 427,--	19 536 848,--
II.1. Pirkėjų įsiskolinimas	6 622 383,--	5 573 032,--	4 261 364,--	3 999 805,--	2 227 625,--	2 110 915,--
II.2. Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos	0,--	0,--	0,--	0,--	117 542,--	0,--
II.3. Kitos gautinos sumos	1 186 144,--	1 681 685,--	3 896 625,--	1 881 158,--	965 260,--	17 425 933,--
III KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS	0,--	0,--	0,--	0,--	5 643 831,--	0,--
III.1. Trumpalaikės investicijos	0,--	0,--	0,--	0,--	5 643 831,--	0,--
III.2. Terminuoti indėliai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
III.3. Kitas trumpalaikis turtas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
IV PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI	1 777 387,--	526 590,--	269 919,--	772 032,--	8 398 714,--	329 488,--
TURTAS IŠ VISO	18 709 620,--	16 876 447,--	13 977 255,--	14 158 781,--	24 663 157,--	24 355 100,--
C. NUOSAVAS KAPITALAS	10 640 086,--	9 679 669,--	9 343 260,--	9 560 103,--	17 212 376,--	15 654 752,--
I Kapitalas	2 685 432,--	2 685 432,--	2 685 432,--	2 685 432,--	2 685 432,--	2 718 075,--
I.1. Įstatinis (pasirašytasis)	2 718 075,--	2 718 075,--	2 718 075,--	2 718 075,--	2 718 075,--	2 718 075,--
I.2. Pasirašytasis neapmokėtas kapitalas (-)	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.3. Akcijų priedai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.4. Savos akcijos (-)	-32 643,--	-32 643,--	-32 643,--	-32 643,--	-32 643,--	0,--
II PERKAINOJIMO REZERVAS (REZULTATAI)	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	12 323 445,--
III REZERVAI	341 808,--	341 808,--	341 808,--	341 808,--	290 277,--	361 269,--
III.1. Privalomasis	271 808,--	271 808,--	271 808,--	271 808,--	220 277,--	220 277,--
III.2. Savoms akcijoms įsigyti	70 000,--	70 000,--	70 000,--	70 000,--	70 000,--	0,--
III.3. Kiti rezervai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	140 992,--
IV NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	7 612 846,--	6 652 429,--	6 316 020,--	6 532 863,--	14 236 667,--	251 963,--
IV.1. Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)	1 413 063,--	336 409,--	-207 911,--	-7 661 205,--	13 816 890,--	n/d
IV.2. Ankstesnių metų pelnas (nuostoliai)	6 199 783,--	6 316 020,--	6 523 931,--	14 194 068,--	419 777,--	n/d
D. DOTACIJOS, SUBSIDIJOS	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
E. MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	8 069 534,--	7 196 778,--	4 633 995,--	4 598 678,--	7 450 781,--	8 700 348,--
I PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	570 800,--	163 561,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.1. Finansinės skolos	570 800,--	163 561,--	0,--	0,--	0,--	0,--

I.1.1. Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai	0,--	10 341,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.1.2. Kredito įstaigoms	570 800,--	153 220,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.1.3. Kitos finansinės skolos	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.2. Skolos tiekėjams	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.3. Gauti išankstiniai apmokėjimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.4. Atidėjimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.4.1. Įsipareigojimų ir reikalavimų padengimo	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	n/d
I.4.2. Pensijų ir panašių įsipareigojimų	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	n/d
I.4.3. Kiti atidėjimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	n/d
I.5. Atidėtojo mokesčio įsipareigojimas	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
I.6. Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	7 498 734,--	7 033 217,--	4 633 995,--	4 598 678,--	7 450 781,--	8 700 348,--
II.1. Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis	484 800,--	460 765,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.2. Finansinės skolos	322 604,--	1 438 374,--	1 469 581,--	0,--	0,--	0,--
II.2.1. Kredito įstaigoms	10 341,--	0,--	1 469 581,--	0,--	0,--	0,--
II.2.2. Kitos skolos	312 263,--	1 438 374,--	0,--	0,--	0,--	0,--
II.3. Skolos tiekėjams	3 463 111,--	2 855 444,--	2 029 906,--	3 620 096,--	3 350 827,--	1 363 224,--
II.4. Gauti išankstiniai apmokėjimai	1 684,--	1 684,--	1 687,--	34 303,--	1 684,--	42 027,--
II.5. Pelno mokesčio įsipareigojimai	99 935,--	0,--	0,--	0,--	3 087 159,--	0,--
II.6. Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	916 155,--	680 418,--	620 129,--	736 472,--	859 536,--	284 766,--
II.7. Atidėjimai	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	2 700 000,--
II.8. Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	2 210 445,--	1 596 532,--	512 692,--	207 807,--	151 575,--	4 310 331,--
NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO	18 709 620,--	16 876 447,--	13 977 255,--	14 158 781,--	24 663 157,--	24 355 100,--

AB „Balticsofa“ PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITA (Litais)

	2011-12-31	2010-12-31	2009-12-31	2008-12-31	2007-12-31	2006-12-31
	LTL	LTL	LTL	LTL	LTL	LTL
I PARDAVIMO PAJAMOS	39 598 139,--	29 330 833,--	21 880 526,--	33 588 143,--	31 340 824,--	24 467 216,--
II PARDAVIMO SAVIKAINA	29 908 989,--	22 382 196,--	17 476 436,--	27 353 307,--	24 750 584,--	18 003 963,--
III BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	9 689 150,--	6 948 637,--	4 404 090,--	6 234 836,--	6 590 240,--	6 463 253,--
IV VEIKLOS SĄNAUDOS	7 987 429,--	6 648 110,--	5 871 790,--	9 044 739,--	7 937 367,--	5 581 202,--
IV.1. Pardavimo	4 811 577,--	3 482 041,--	2 557 078,--	4 356 692,--	3 965 591,--	3 163 680,--
IV.2. Bendrosios ir administracinės	3 175 852,--	3 166 069,--	3 314 712,--	4 688 047,--	3 971 776,--	2 417 522,--
V TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	1 701 721,--	300 527,--	-1 467 700,--	-2 809 903,--	-1 347 127,--	882 051,--
VI KITA VEIKLA	115 410,--	207 830,--	486 419,--	6 315,--	19 673 233,--	165 332,--
VI.1. Pajamos	120 479,--	238 214,--	570 257,--	9 194,--	22 137 202,--	165 340,--
VI.2. Sąnaudos	5 069,--	30 384,--	83 838,--	2 879,--	2 463 969,--	8,--
VII FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	-112 707,--	-101 782,--	728 946,--	-4 648 966,--	-1 053 464,--	-123 206,--
VII.1. Pajamos	88 275,--	211 465,--	900 204,--	657 532,--	548 463,--	38 450,--
VII.2. Sąnaudos	200 982,--	313 247,--	171 258,--	5 306 498,--	1 601 927,--	161 656,--
VIII ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	1 704 424,--	406 575,--	-252 335,--	-7 452 554,--	17 272 642,--	924 177,--
IX PAGAUTĖ	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--	0,--
X NETEKIMAI	0,--	0,--	0,--	461 698,--	305 755,--	0,--
XI PELNAS (NUOSTOLIS) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	1 704 424,--	406 575,--	-252 335,--	-7 914 252,--	16 966 887,--	924 177,--
XII PELNO MOKESTIS	291 361,--	70 166,--	44 424,--	-253 047,--	3 149 997,--	202 733,--
XIII GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	1 413 063,--	336 409,--	-296 759,--	-7 661 205,--	13 816 890,--	721 444,--

4 PRIEDAS

TIRIAMŲ ĮMONIŲ RODIKLIŲ DINAMIKA 2006 – 2011 METAIS

		2006	2007	2008	2009	2010	2011
Darbuotojų skaičius, (asm.)	UAB „Raguvos baldai ir ko“	n/d	117	100 – 149	100 – 149	100 – 149	108
	UAB „Aukmergės baldai“	n/d	300 – 399	200 – 299	245	200 – 299	221
	AB „Balticsofa“	n/d	200 – 299	200 – 299	200 – 299	251	252
	UAB „Raguvos baldai ir ko“	10,9	14,8	17	14,4	15,9	15,5
Apyvarta, (mln.)	UAB „Aukmergės baldai“	21,8	22,3	25,9	14,6	20,6	18,2
	AB „Balticsofa“	24,5	31,3	33,6	21,9	29,3	39,6
Įprastinės veiklos pelningumas, (%)	UAB „Raguvos baldai ir ko“	10,08	8,63	4,48	2,88	5,85	1,86
	UAB „Aukmergės baldai“	17,79	13,85	15,23	12,37	17,97	13,72
	AB „Balticsofa“	3,78	55,11	-22,19	-1,15	1,39	4,3
Pardavimo savikainos lygis, (%)	UAB „Raguvos baldai ir ko“	63,63	63,86	71,78	74,35	73,51	76,78
	UAB „Aukmergės baldai“	70,33	74,72	73,70	75,30	71,32	74,38
	AB „Balticsofa“	73,58	78,97	81,44	79,87	76,31	75,33
Turto grąža ROA, (%)	UAB „Raguvos baldai ir ko“	7,09	8,61	5,21	2,76	6,25	1,99
	UAB „Aukmergės baldai“	24,38	17,09	22,82	9,1	18,16	12,86
	AB „Balticsofa“	2,96	56,02	-31,46	-2,12	1,99	7,55
Einamojo likvidumo koeficientas	UAB „Raguvos baldai ir ko“	0,99	1,34	1,30	1,54	1,33	0,96
	UAB „Aukmergės baldai“	2,37	1,87	5,18	6,48	6,27	5,89
	AB „Balticsofa“	2,58	2,85	2,32	2,40	1,75	2,09
Kritinio likvidumo koeficientas	UAB „Raguvos baldai ir ko“	0,61	0,75	0,92	1,02	0,82	0,55
	UAB „Aukmergės baldai“	2,37	1,87	5,18	6,48	6,27	5,89
	AB „Balticsofa“	2,28	2,33	1,45	1,82	1,11	1,28
Viso truto apyvartumas, (kartais)	UAB „Raguvos baldai ir ko“	0,96	1,26	1,36	1,33	1,32	1,29
	UAB „Aukmergės baldai“	1,70	1,51	1,77	0,93	1,19	1,11
	AB „Balticsofa“	1	1,27	2,37	1,57	1,74	2,12

		2006	2007	2008	2009	2010	2011
Trumpalaikio turto	UAB „Raguvos baldai ir ko“	3,22	4,06	3,68	3,47	3,49	4,04
apyvartumas, (kartais)	UAB „Aukmergės baldai“	2,77	2,53	2,54	1,39	1,64	1,46
	AB „Balticsofa“	1,09	1,48	3,15	1,97	2,38	2,53
Atsargų apyvartumas,	UAB „Raguvos baldai ir ko“	69	62	41	48	55	50
(dienomis)	UAB „Aukmergės baldai“	56	71	41	55	45	57
	AB „Balticsofa“	52	57	54	56	74	74
Pirkėjų įsiskolinimo	UAB „Raguvos baldai ir ko“	44	45	63	56	47	40
apyvartumas, (dienomis)	UAB „Aukmergės baldai“	37	42	25	37	36	41
	AB „Balticsofa“	31	26	43	71	69	61
Kreditorinių	UAB „Raguvos baldai ir ko“	68	49	34	36	39	36
įsiskolinimų trukmė,	UAB „Aukmergės baldai“	22	36	4	12	5	18
(dienomis)	AB „Balticsofa“	28	48	48	42	47	42
Kapitalo apytakos	UAB „Raguvos baldai ir ko“	45	58	70	68	63	54
ciklas, (dienomis)	UAB „Aukmergės baldai“	71	77	62	80	76	80
	AB „Balticsofa“	55	35	49	85	96	93
Ilgalaikio turto	UAB „Raguvos baldai ir ko“	1,37	1,82	2,17	2,15	2,12	1,89
apyvartumas, (kartais)	UAB „Aukmergės baldai“	4,44	3,77	5,83	2,78	4,39	4,66
	AB „Balticsofa“	12,56	9,15	9,65	7,65	6,41	12,92
Nuosavo kapitalo	UAB „Raguvos baldai ir ko“	29,23	36,89	39,16	47,86	49,29	47,42
koncentracijos	UAB „Aukmergės baldai“	81,25	79,59	89,40	91,34	90,07	89,26
koeficientas, (%)	AB „Balticsofa“	64,28	69,79	67,52	66,85	57,36	56,87

5 PRIEDAS

PRAKTIKOJE NAUDOJAMOS SANTYKINIŲ RODIKLIŲ RIBOS GAMYBOS ĮMONĖJE

	Labai blogai 1 (balas)	Blogai 2 (balai)	Patenkinamai 3 (balai)	Gera 4 (balai)	Labai gerai 5 (balai)
Iprastinės veiklos pelningumas	<-10%	-10 – 0%	0 – 3%	3 – 10%	>10%
Pardavimo savikainos lygis, proc.	>95%	85 – 95%	75 – 85%	60 – 75%	<60%
Turto grąža (ROA), proc.	<-10%	-10 – 0%	0 – 5%	5 – 10%	>10%
Einamojo likvidumo koeficientas	<0,5	0,5 – 0,8	0,8 – 1,2	1,2 – 3	>3
Viso turto apyvartumas kartais	<0,1	0,1 – 0,5	0,5 – 1	1 – 1,5	>1,5
Trumpalaikio turto apyvartumas kartais	<0,5	0,5 – 1	1 – 2	2 – 3,5	>3,5
Atsargų apyvartumas dienomis	>120	90 – 120	70 – 90	40 – 70	<40
Pirkėjų įsiskolinimas dienomis	>110	80 – 110	60 – 80	30 – 60	<30
Ilgalaikio turto apyvartumas kartais	<1	1 – 2	2 – 3	3 – 4	>4
Nuosavo kapitalo koncentracija	1 – 10%	10 – 25%	25 – 50%	50 – 75%	75 – 100%

6 PRIEDAS

IŠVESTINĖ UAB “RAGUVOS BALDAI” IR KO VIDURKIŲ LENTELĖ

UAB “Raguvos baldai” ir ko	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Įprastinės veiklos pelningumas	5	4	4	3	4	3
Pardavimo savikainos lygis	4	4	4	4	4	3
Turto grąža (ROA)	4	4	4	3	4	3
Einamojo likvidumo koeficientas	3	4	4	4	4	3
Viso turto apyvartumas kartais	3	4	4	4	4	4
Trumpalaikio turto apyvartumas kartais	4	5	5	4	4	5
Atsargų apyvartumas dienomis	4	4	4	4	4	4
Debitorinio (pirkėjų) įsiskolinimo apyvartumas dienomis	4	4	3	4	4	4
Ilgalaikio turto apyvartumas kartais	2	2	3	3	3	2
Nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas	3	3	3	3	3	3
Vidurkis (balais):	3,6	3,8	3,8	3,6	3,8	3,4

7 PRIEDAS

IŠVESTINĖ UAB “AUKMERGĖS BALDAI” VIDURKIŲ LENTELĖ

UAB “Aukmergės baldai”	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Įprastinės veiklos pelningumas	5	5	5	5	5	5
Pardavimo savikainos lygis	4	4	4	3	4	4
Turto grąža (ROA)	5	5	5	4	5	5
Einamojo likvidumo koeficientas	5	4	5	5	5	5
Viso turto apyvartumas kartais	5	5	5	3	4	4
Trumpalaikio turto apyvartumas kartais	4	4	4	3	3	3
Atsargų apyvartumo dienomis	4	3	4	4	4	4
Debitorinio (pirkėjų) įsiskolinimo apyvartumas dienomis	4	4	5	4	4	4
Ilgalaikio turto apyvartumas kartais	5	4	5	3	5	5
Nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas	5	5	5	5	5	5
Vidurkis:	4,6	4,3	4,7	3,9	4,4	4,4

8 PRIEDAS

IŠVESTINĖ AB “BALTICSOFA” VIDURKIŲ LENTELĖ

AB “Balticsofa”	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Įprastinės veiklos pelningumas	4	5	1	2	3	4
Pardavimo savikainos lygis	4	3	3	3	3	3
Turto grąža (ROA)	3	5	1	2	3	4
Einamojo likvidumo koeficientas	4	4	4	4	4	4
Viso turto apyvartumas kartais	4	4	5	5	5	5
Trumpalaikio turto apyvartumas kartais	3	3	4	3	4	4
Atsargų apyvartumo dienomis	4	4	4	4	3	3
Debitorinio (pirkėjų) įsiskolinimo apyvartumas dienomis	4	5	4	3	3	3
Ilgalaikio turto apyvartumas kartais	5	5	5	5	5	5
Nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas	4	4	4	4	4	4
Vidurkis:	3,9	4,2	3,5	3,5	3,7	3,9